

BMEP004 Biomekaniikan tutkimusmenetelmien perusteet (7 op)

Luennot 10 h Vesa Linnamo; vesa.linnamo@jyu.fi, Puh: 2603162

Ma 13.9 klo 12 – 14 D-109

Ma 20.9 klo 12 – 14 C 5

Ma 27.9 klo 12 – 14 C5

Ma 11.10 klo 12 – 14 C5

Tentti 30.11 klo 10-12 C2, uusintatentti 17.12 klo 10-12 C5

Harjoitukset 20 h + 40 h

**Jussi Peltonen, Jouni Kallio, Susanne Kumpulainen, Mikko Virmavirta
jussi.peltonen@sport.jyu.fi, Puh: 2602090**

Tenttikirja: **Robertson et al. (2004)** Research methods in biomechanics
Kappaleet 4-8, 11 ja Appendix C

Kurssin arvostelu: 40% Luento/harjoitustentti, 30% kirjatentti (tentitään erikseen) ja 30% harjoitustyö (kirjallinen työ + esitys)

LUENTORUNKO (Luennot 10 h)

1. VOIMA

Newtonin lait

Liikkeeseen vaikuttavat voimat

Voiman mittaaminen

Lihaspituuden ja lihastyötavan merkitys voimaan

2. EMG

Periaate

Mittausmenetelmät

Rekrytointi/syttymistiheys

EMG/voima

3. LIIKEANALYYSI (harjoitusten yhteydessä)

Filmi/videoanalyysi

BIOMEKANIikka: Biologisten systeemien tutkimista mekaniikan periaatteita soveltamalla (Enoka)

KINESIOLOGIA: Study of movement, liikeoppi (Aristotele 384-322 B.C)

KINEMATIikka: Liikkeen tutkimista paikan, nopeuden ja kiihtyvyyden avulla huomioimatta liikkeen aiheuttajaa

KINETIikka: Liikkeen tutkimista tavalla, joka ottaa huomioon voiman liikkeen aiheuttajana

Voima (force)

Newtonin (1642-1727) lait

I Jatkavuuden laki (law of inertia)

**kappale, johon ei vaikuta mitään ulkoista voimaa,
pysyy levossa tai jatkaa tasaista suoraviivaista liikettä**

II Kiihtyvyyden laki (law of acceleration)

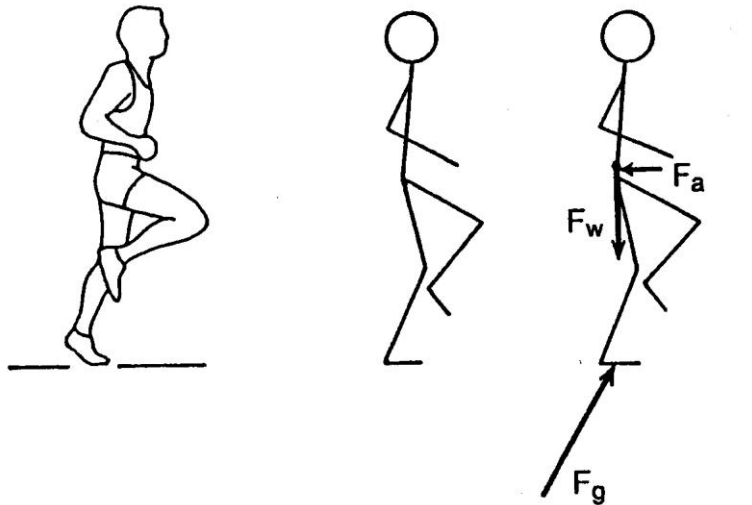
**kappaleeseen vaikuttava kokonaisvoima F antaa
kappaleelle kiihtyvyyden a ($F = ma$)**

III Vaikutuksen ja vastavaikutuksen laki (law of action-reaction)

**- jos kappale A vaikuttaa kappaleeseen B voimalla F ,
niin B vaikuttaa A:han yhtä suurella mutta
vastakkaissuuntaisella voimalla**

Liikkeeseen vaikuttavat voimat

-ulkopuoliset vaikuttavat voimat merkitään vapaakappalekuvaan (free body diagram) nuolilla, jotka kuvaavat voimavektoreita

F_a = ilmanvastus,
 F_w = paino,
 F_g = reaktivoima

Paino (weight)

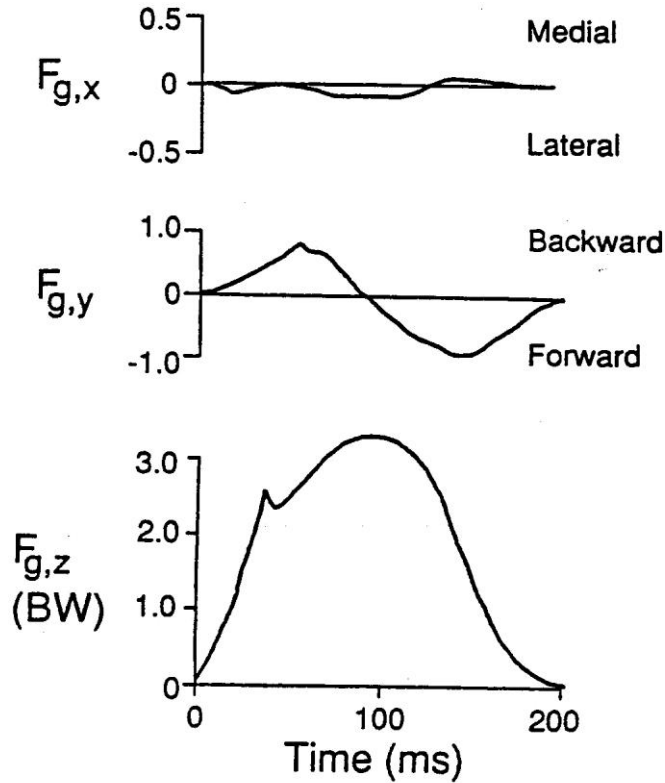
- se voima, jolla maa vetää kappaletta tai kappale vaikuttaa alustaansa

$$W = mg \text{ [N]}$$

- painovektori lähtee massakeskipisteestä (center of gravity), joka kuvaa tasapainopistettä
- massakeskipiste voidaan arvioida segmenttianalyysin avulla

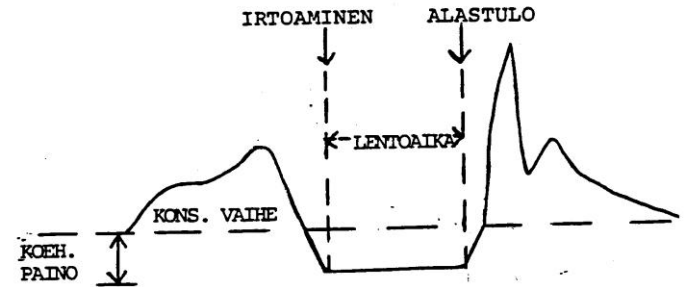
Reaktiovoima (ground reaction force)

- perustuu voiman ja vastavoiman lakiin
- kaikkien vartalosegmenttien kiihtyvyyden vaikutus maahan
- voimalevyanturi (force platform)

Impulssi $I = F \times t$

HYPPY
ILMAN
KEVENNYSTÄ

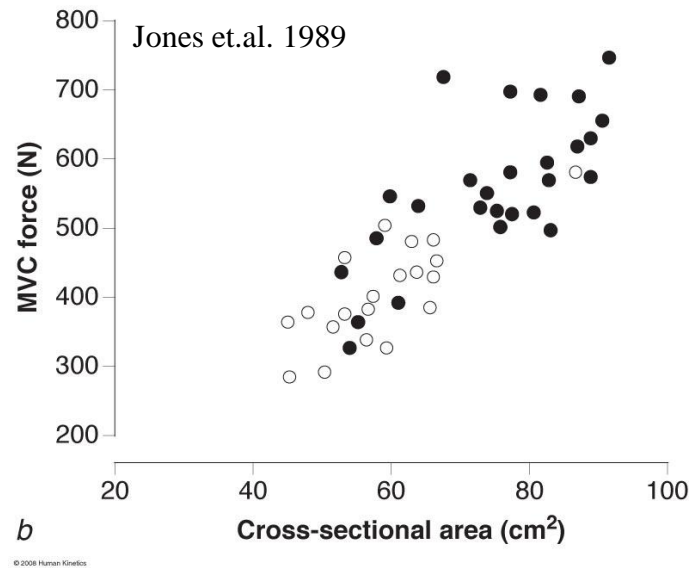
Nettoimpulssi eli liikemäärän muutos, joka vastaa konsentrisen vaiheen pinta-alaa, määrää lähtönopeuden

$$v_i = \frac{I}{m}$$

Lihaksen tuottama voima

- poikkipinta-alan (cross sectional area) hyväksikäyttö

$F_m = \text{specific tension} \times \text{poikkipinta-ala}$

- specific tension = lihaksen kapasiteetti tuottaa voimaa tiettyä poikkipinta-alaa kohti $\approx 30\text{N/cm}^2$

- mittaukset suoraan jänteestä

Elastinen voima

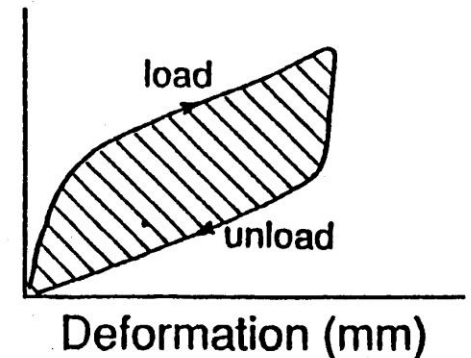
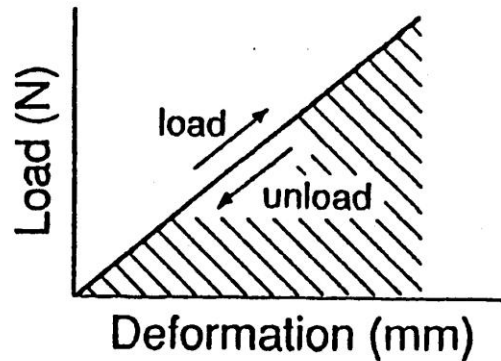
- kykyä varastoida energiaa
- ideaali jousella

$$F = kx$$

F = vetävä voima

k = jousen jäykkyys

x = muutoksen määrä

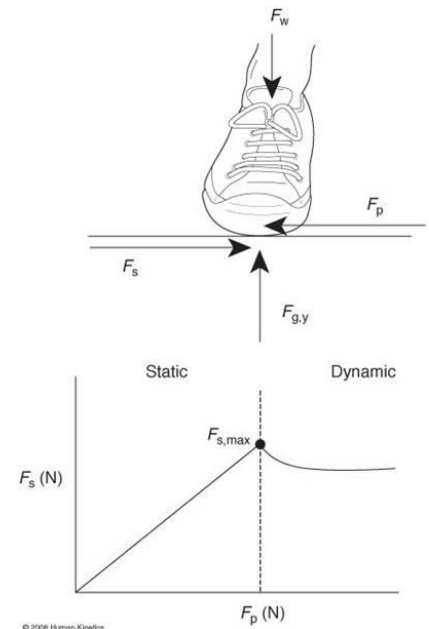
- stress (Pa) = Kuormitus (pinta-alaa kohti suhteutettuna)
- strain (%) = Venymä (% lepopituudesta)

Kitkavoima (friction, shear force)

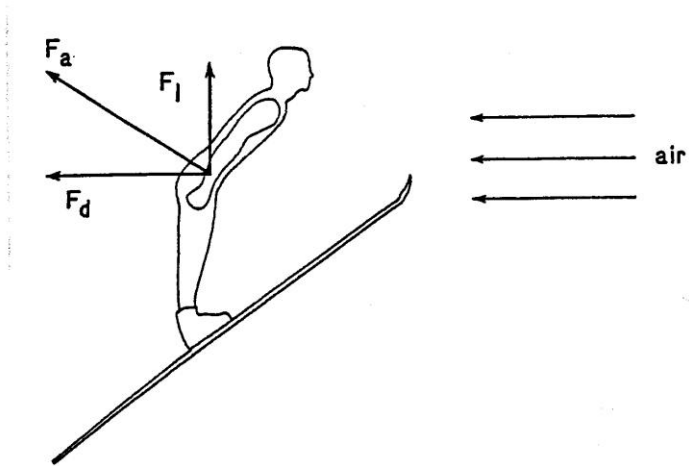
- Kahden horisontaalisen komponentin resultanttireaktivoima esim. kengän ja tukipinnan välissä.
- pyrkii estämään tai hidastamaan kahden kappaleen liikettä toistensa suhteen
- maksimikitka = tukipintaan kohtisuorassa oleva voima kerrottuna pinnoista riippuvalla vakiolla

$$F_{s,max} = \mu F_z$$

- lepokitka ja liukukitka
- jos resultanttikitkavoima on pienempi kuin maksimikitka, niin liukumista ei tapahdu

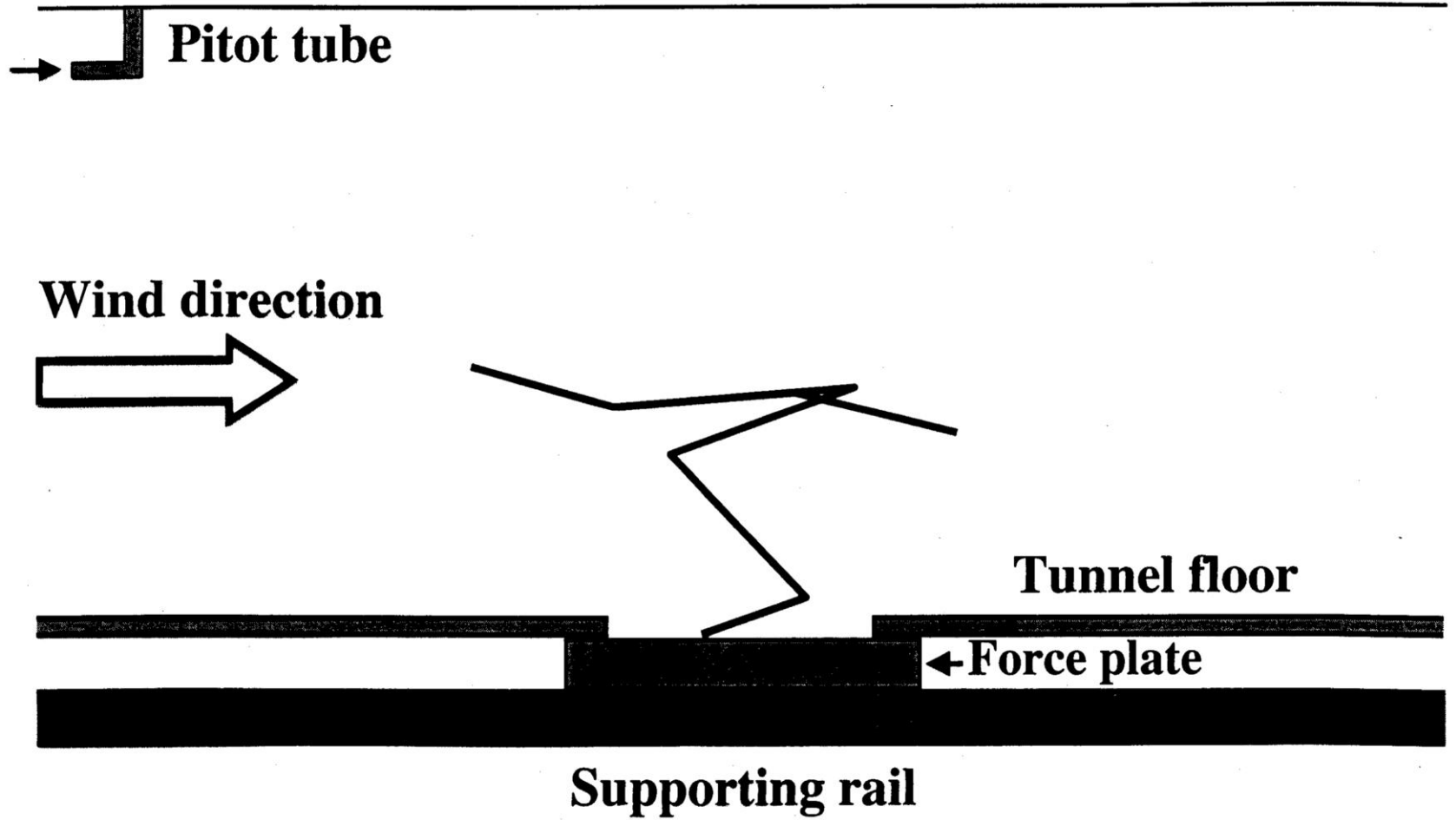
Ilmanvastus (drag) ja nostovoima (lift)

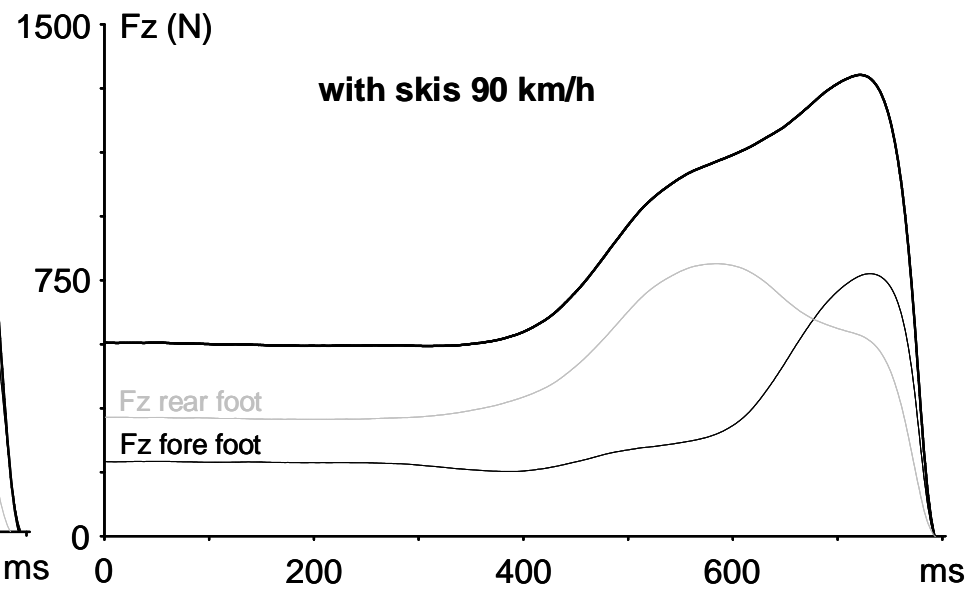
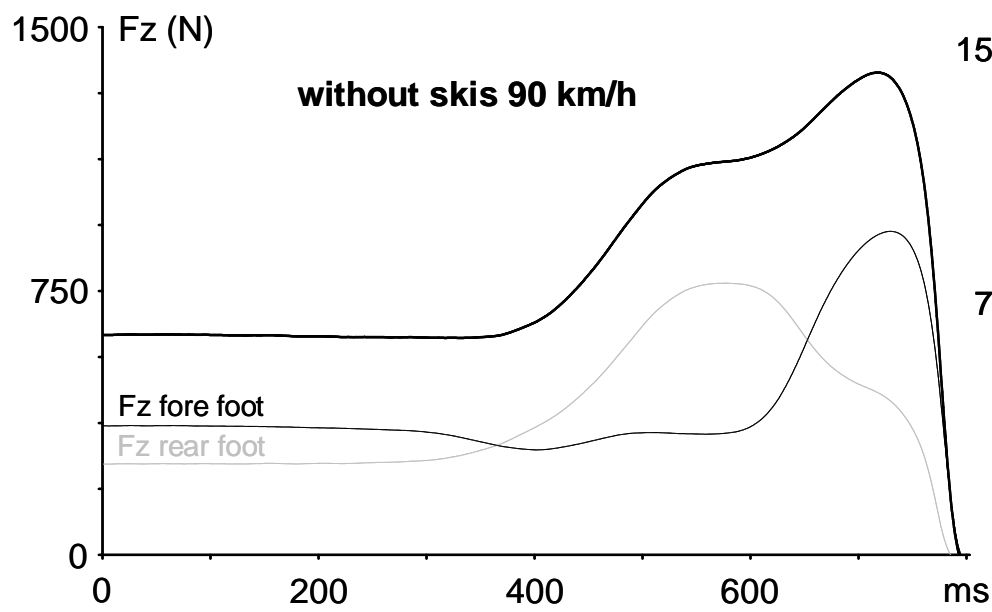
Vastuksen suuruus $F_f = kAv^2$

k = vakio, A = pinta-ala,

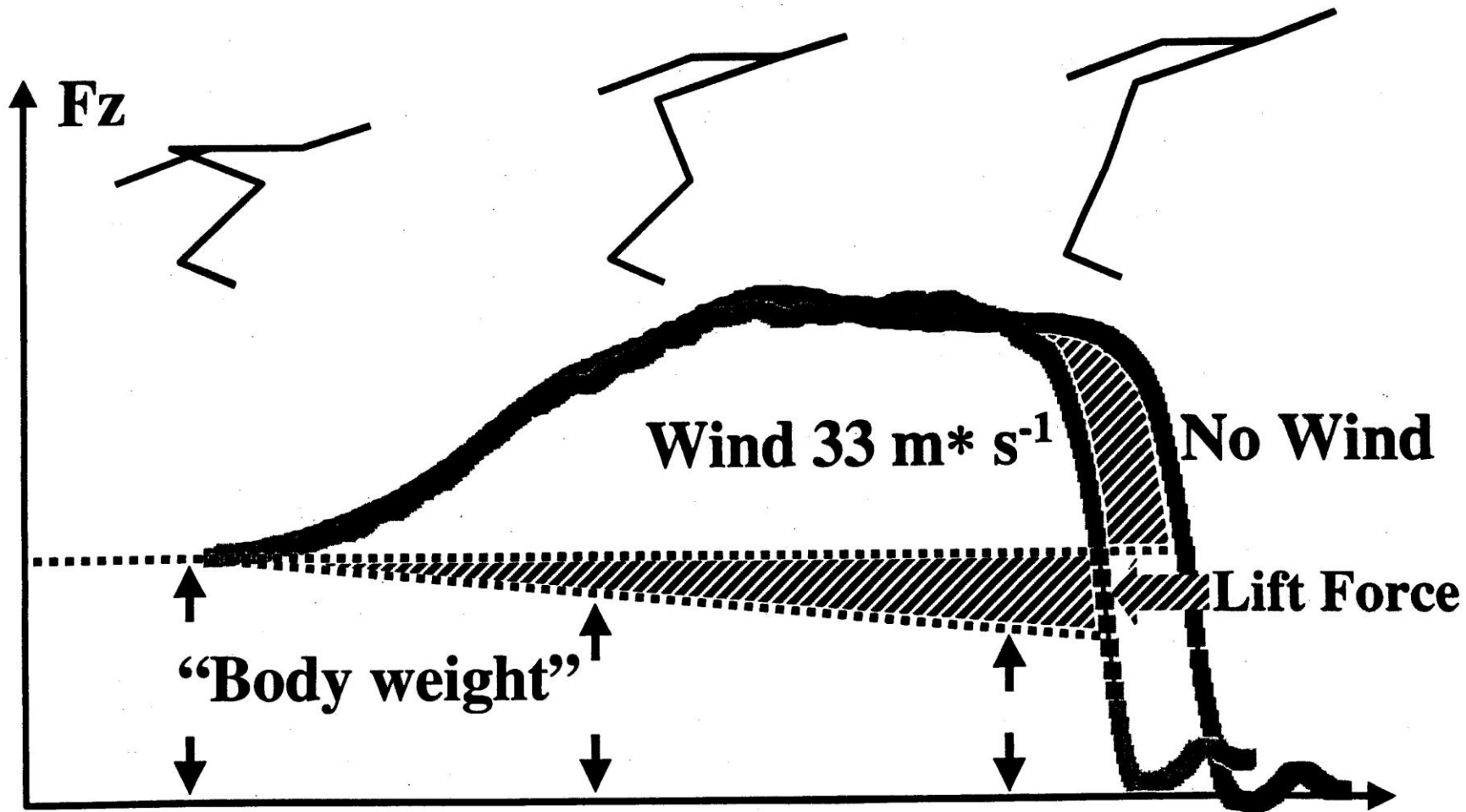
v = aineen nopeus suhteessa objektiin

(Virmavirta)

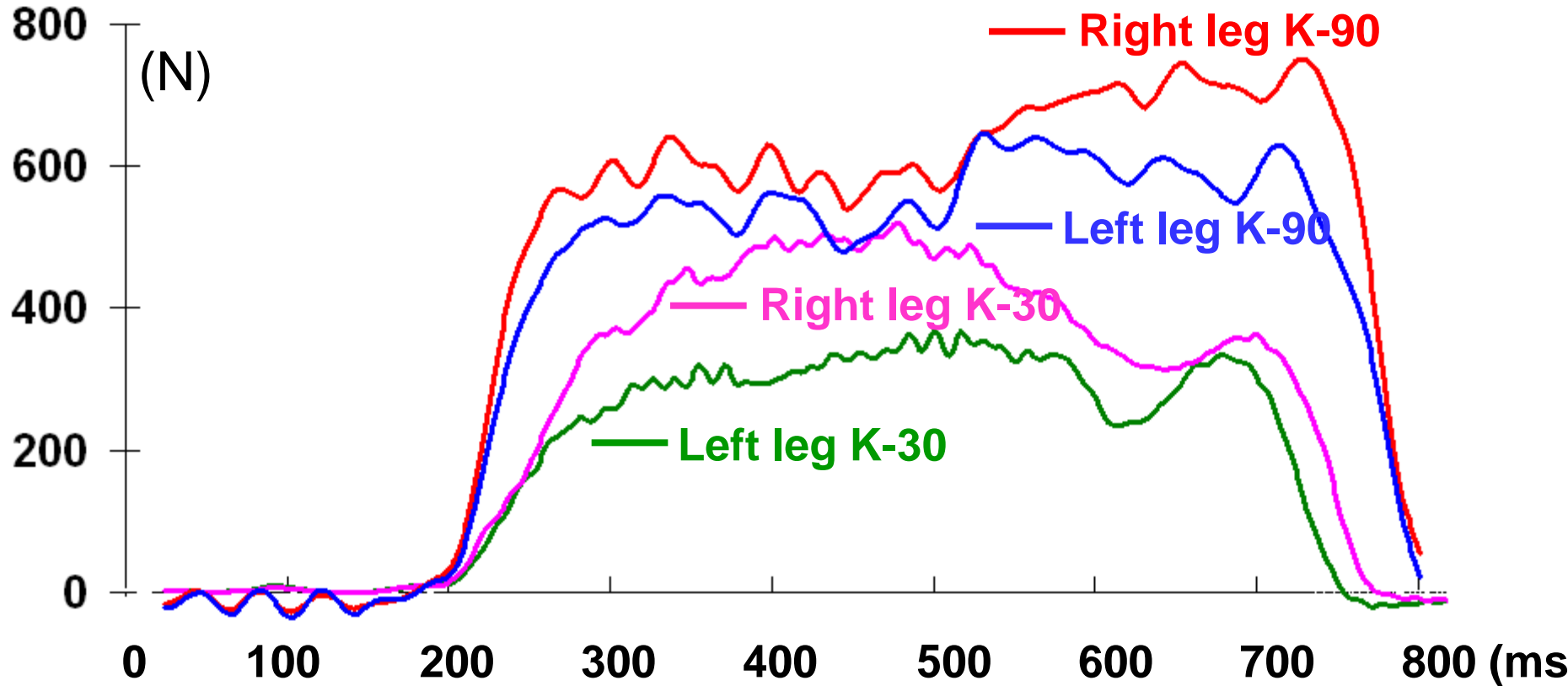
(Virmavirta)

(Virmavirta)

Vertical take-off forces K-90 and K-30

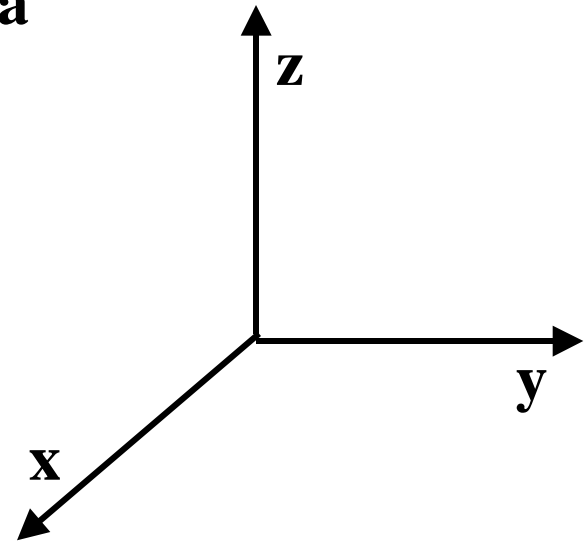
Voiman mittaaminen

1. Vastusvenymäliuska (strain gauge)

- voimalevyt
- liuskasiltoja 4kpl, liuskan kuperuus tai koveruus muuttuu, niin siltajännite muuttuu
- mittaa sekä pysty että vaakavoimia

2. Piezoanturit

- mittaavat resultanttivoimia
- sähkövaraus muuttuu mekaanisen rasituksen myötä

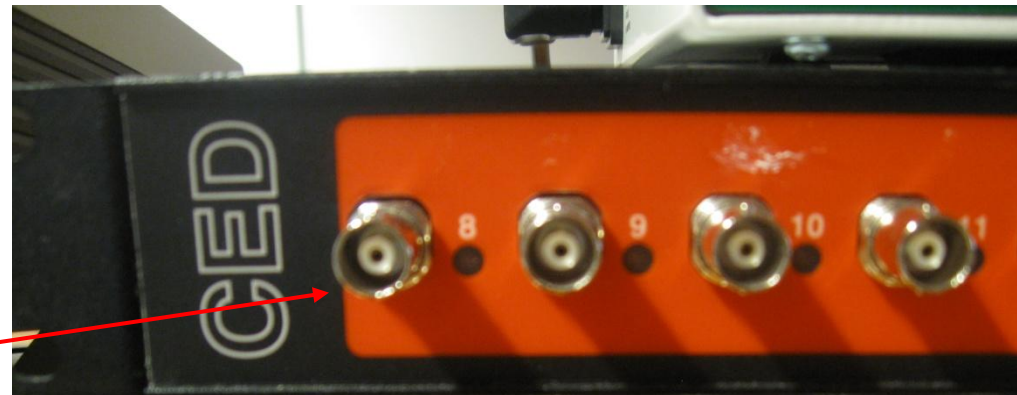

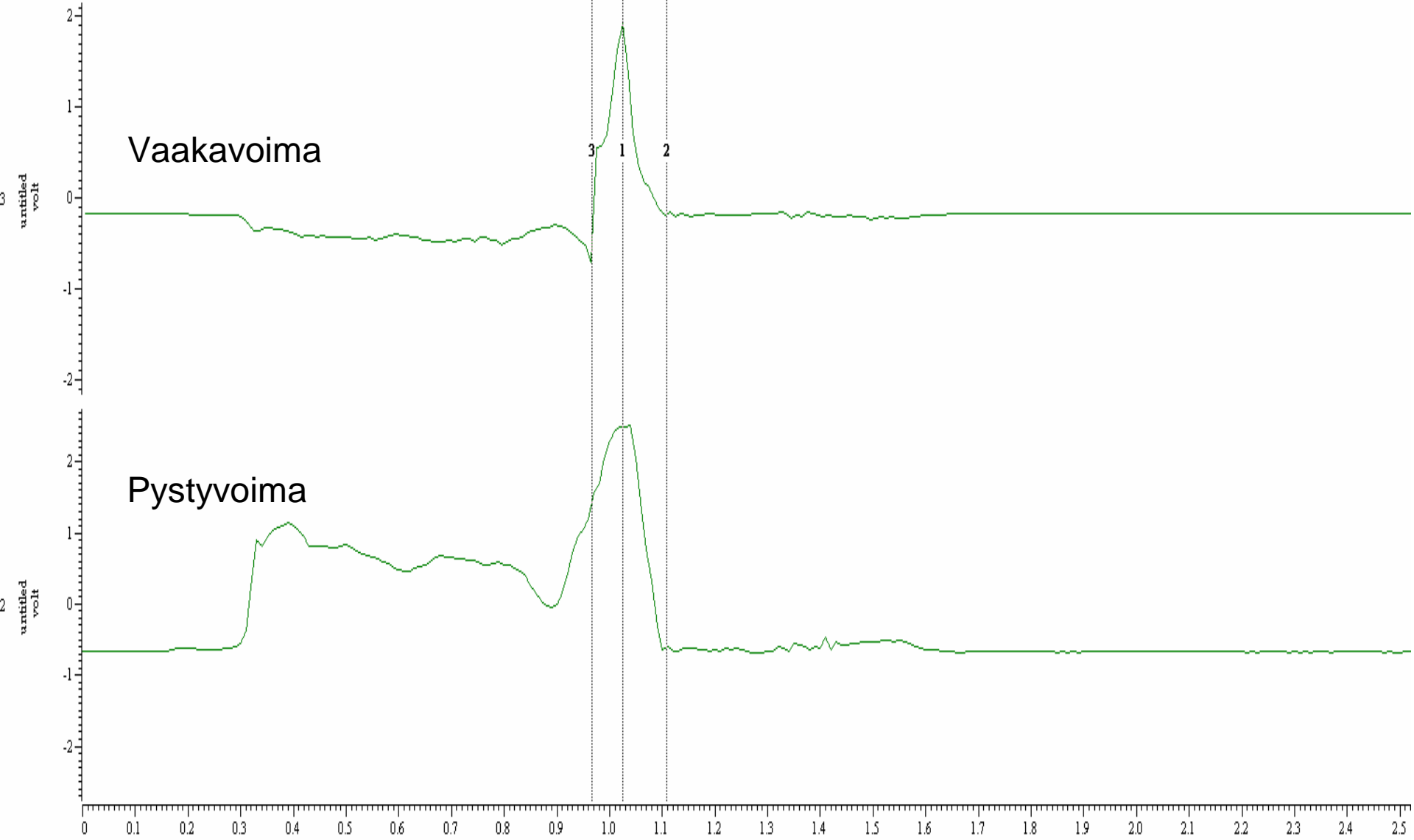
Event inputs: Mittauksen käynnistys laskevalla tai nousevalla pulssilla,
- valokennojen avulla
- suoritus ajan mittaaminen, esim. 20 m hiihto
- Useamman pulssin käyttöön

Trigger: Mittauksen käynnistys
- Yksittäisen pulssin käyttöön

ADC inputs:
Voima, kulma, EMG

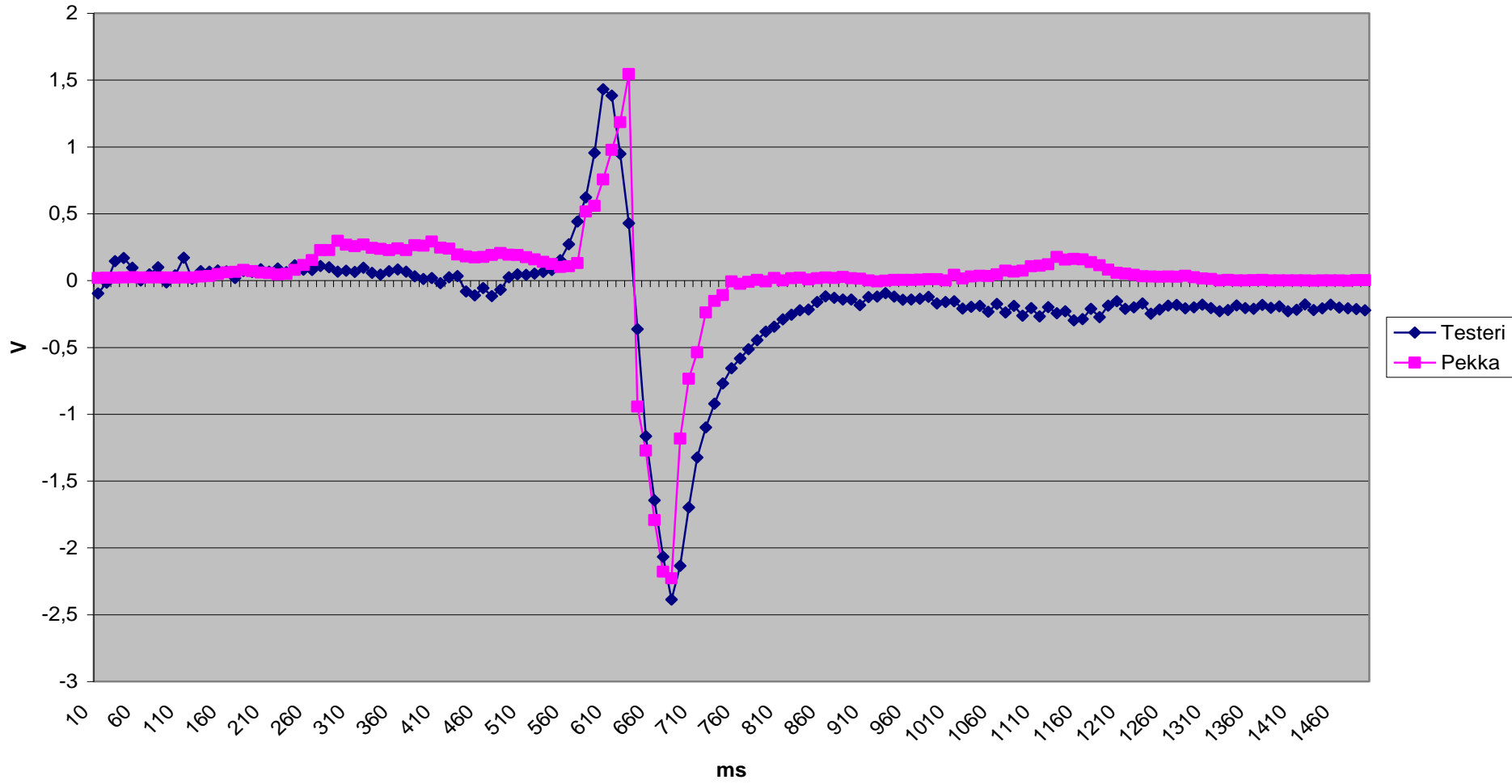

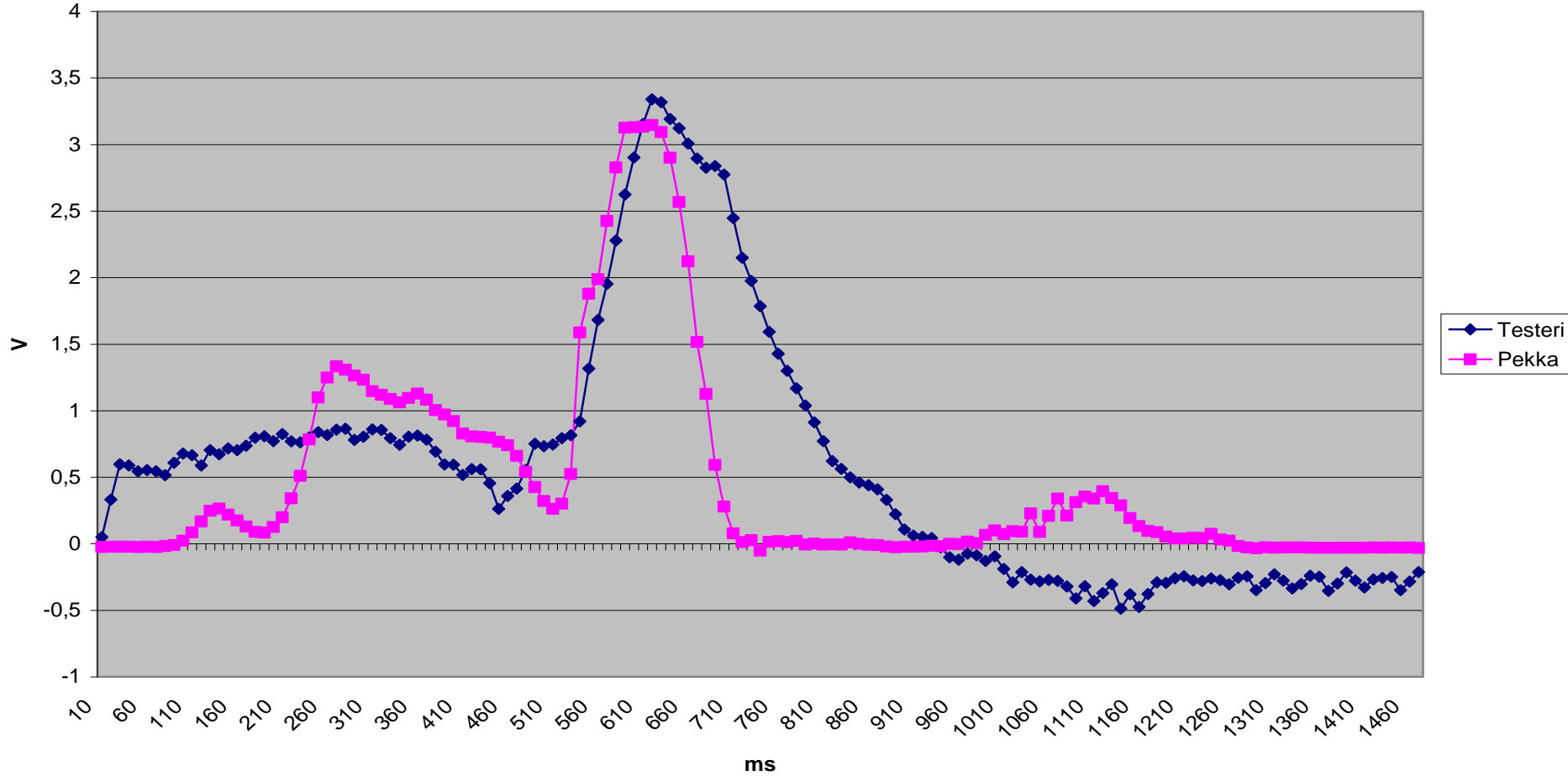

Vaakavoima

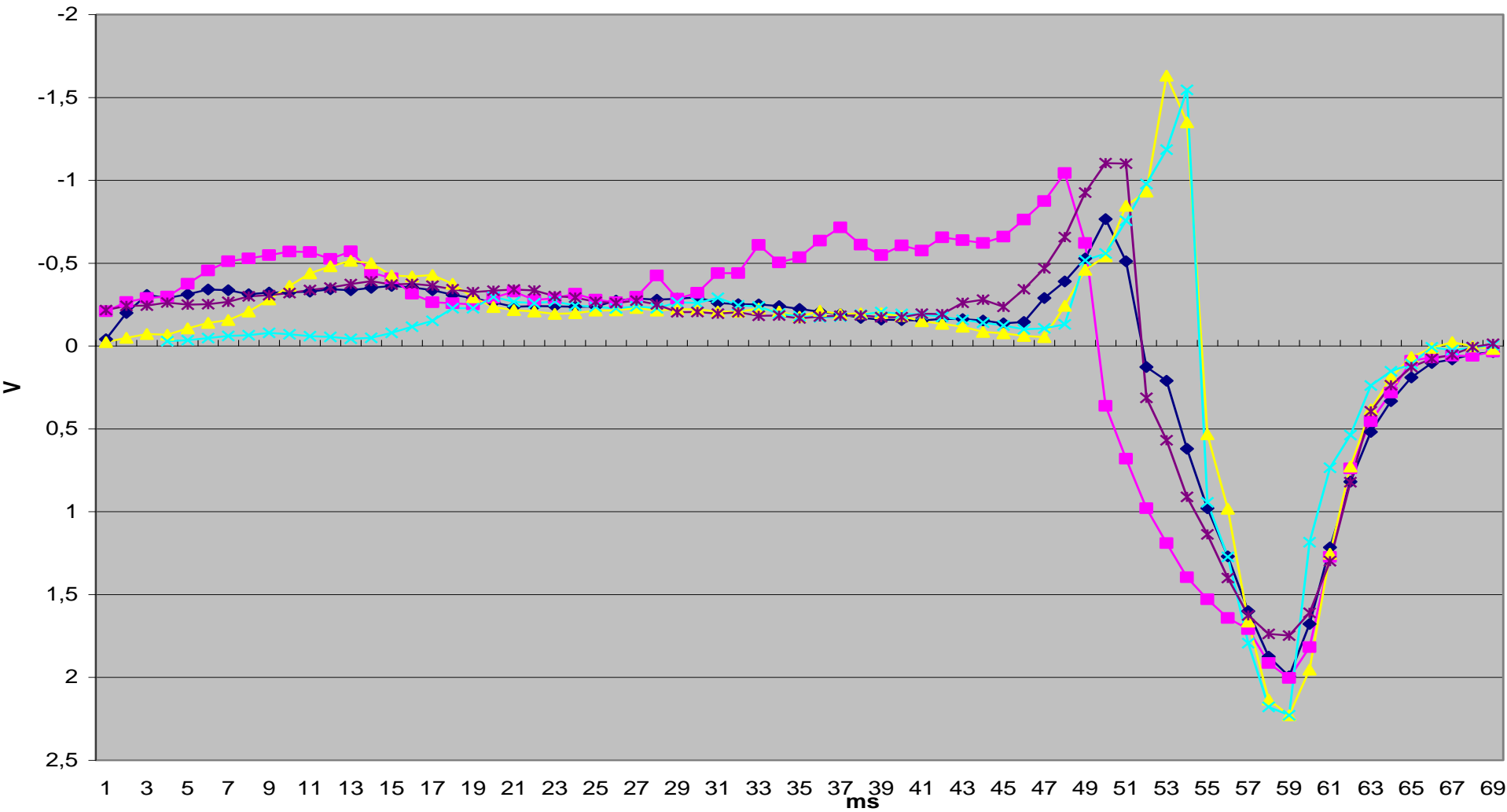
Kolehmainen 2006

Pystyvoima

Kolehmainen 2006

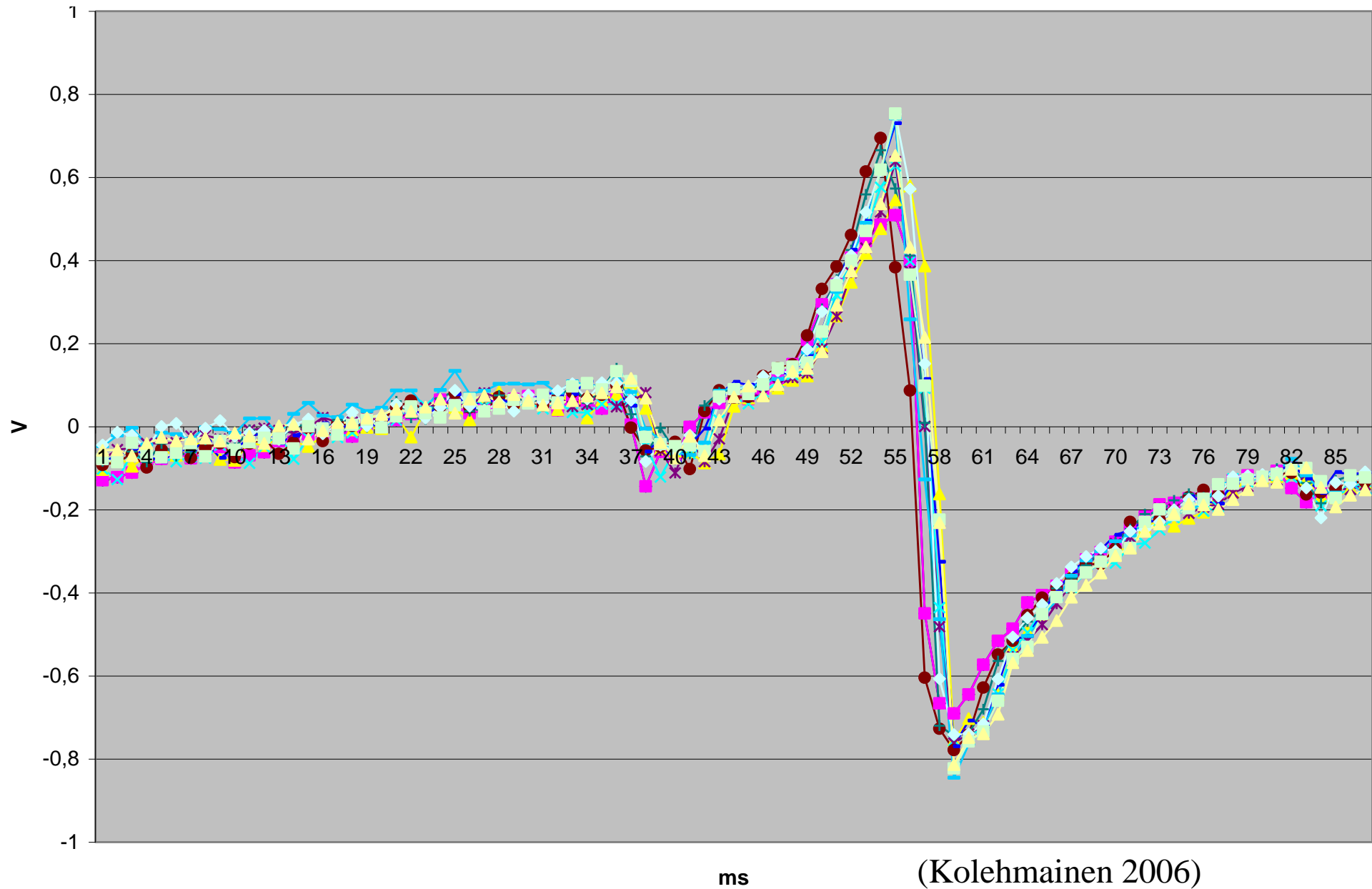
Vaakavoima hiihtäjä

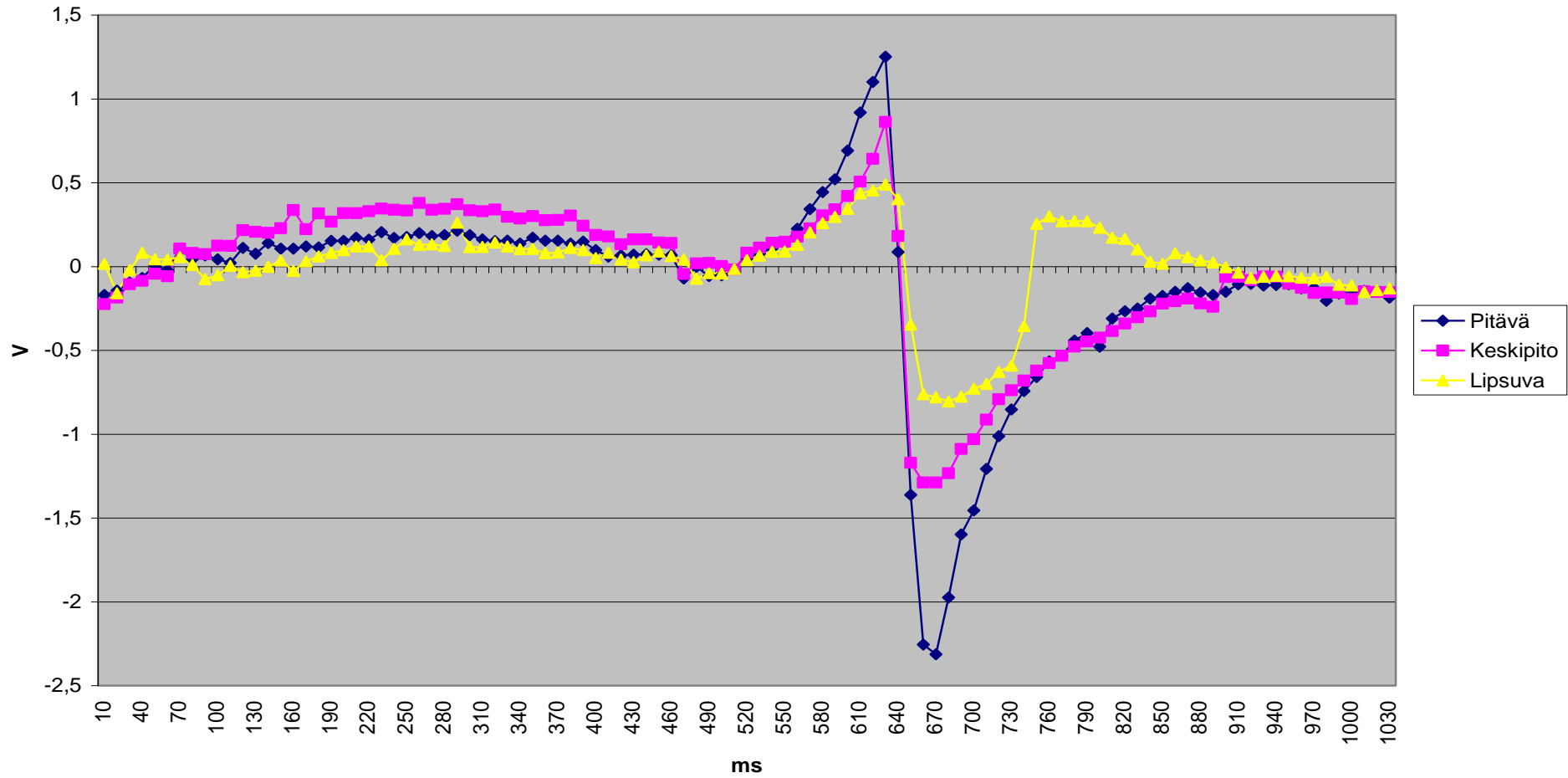
(Kolehmainen 2006)

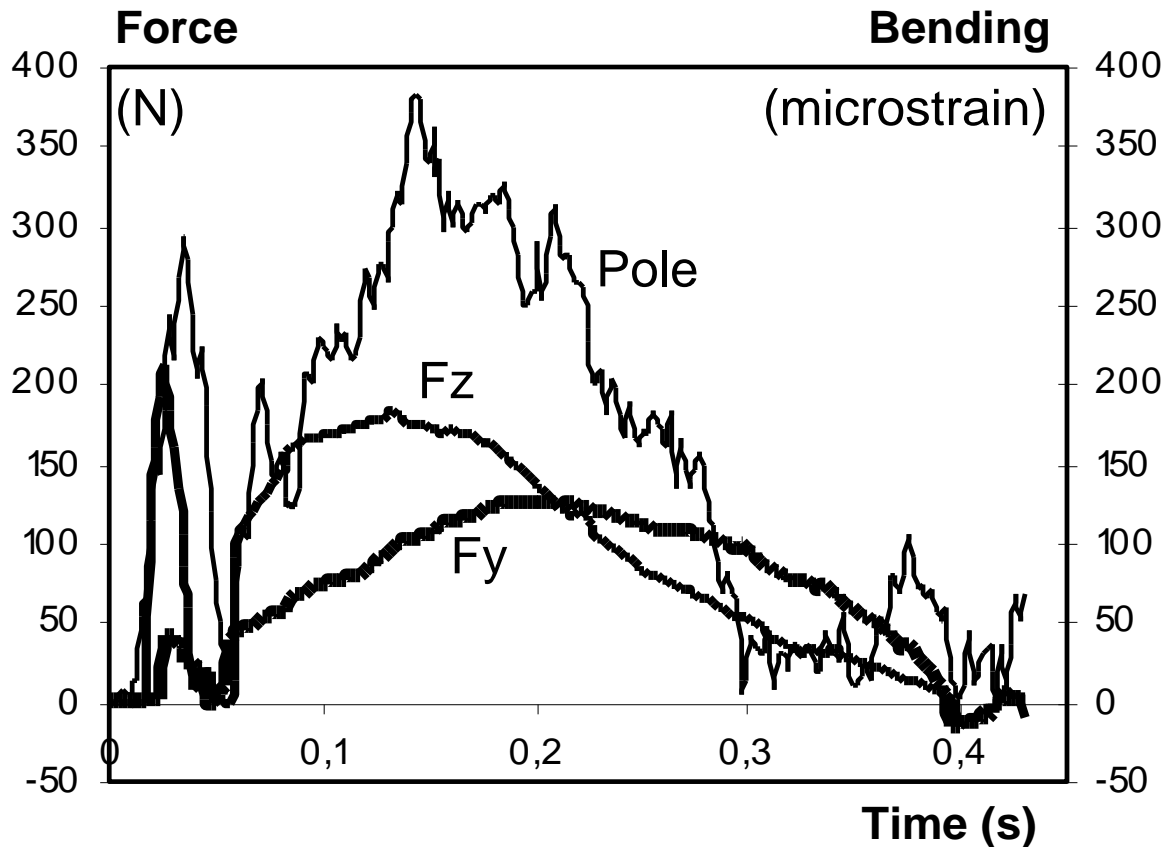

Vaakavoima laite

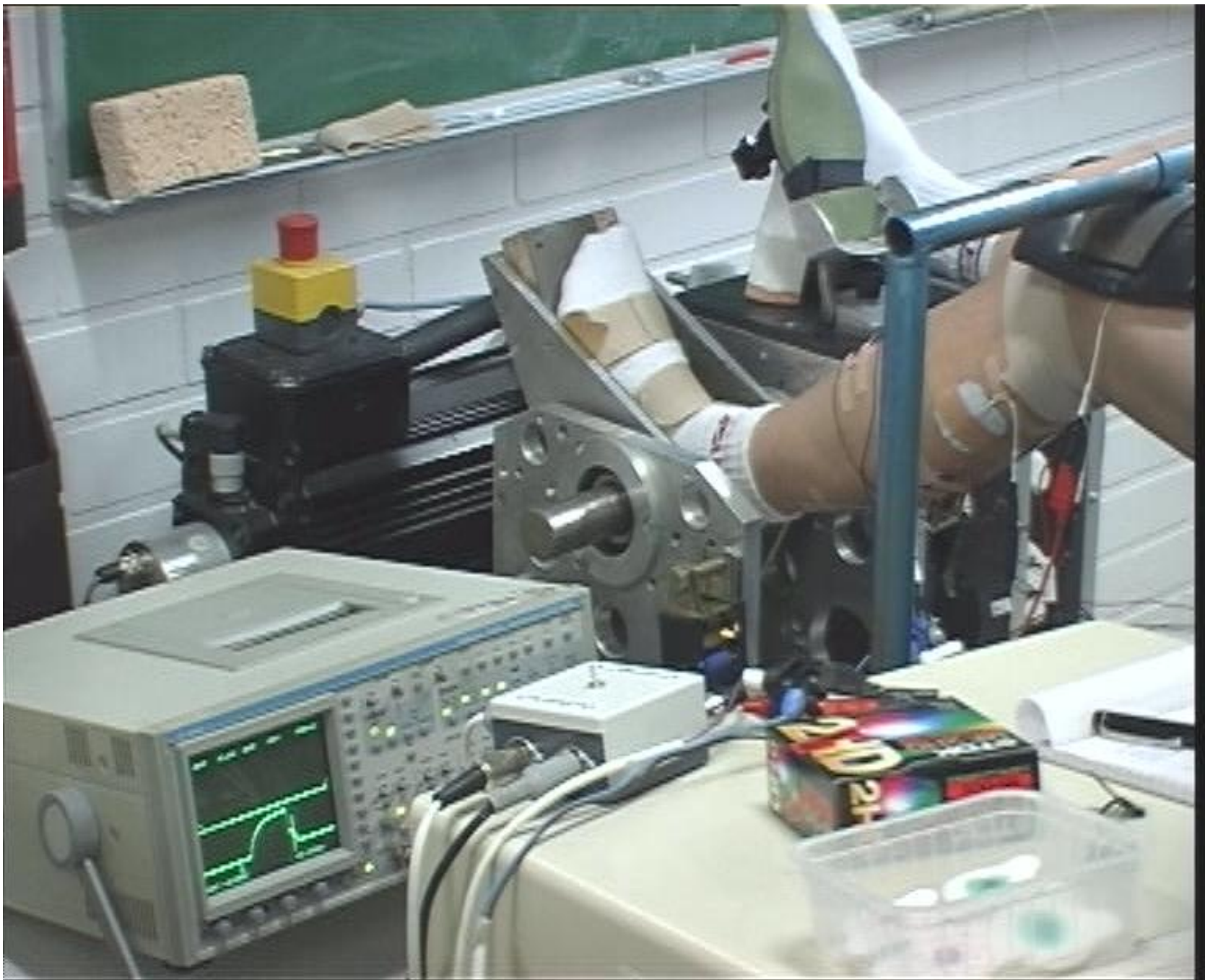
Vaakavoima

Turunen 2006

FORCE

EMG

ANGLE

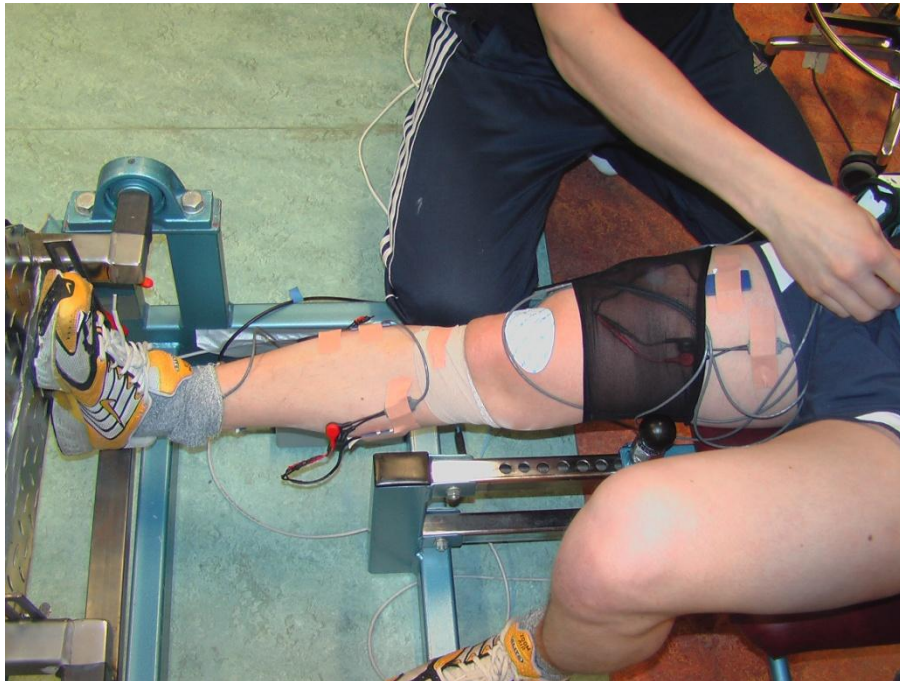

Linnamo et al.
ECSS 2001

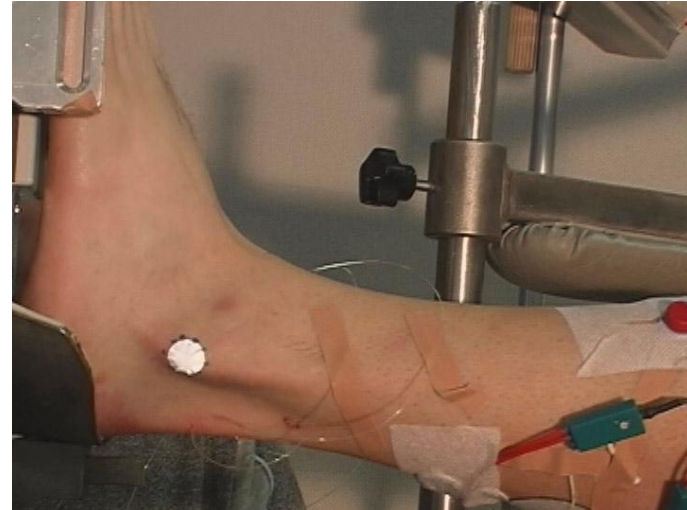
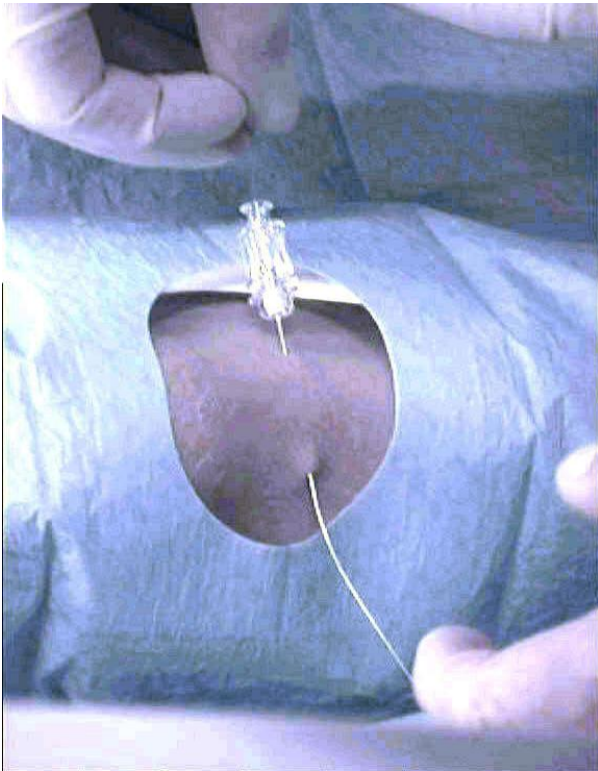
Voiman mittaaminen

- nivelkulmat (huom. vaikutus usealla nivelellä)
- vipuvarsien pituudet; tulokset raportoidaan Nm
- jalan asettelu; mistä mitataan

3. Suorat menetelmät (in vivo)

- buckle transducer
- optinen kuitu

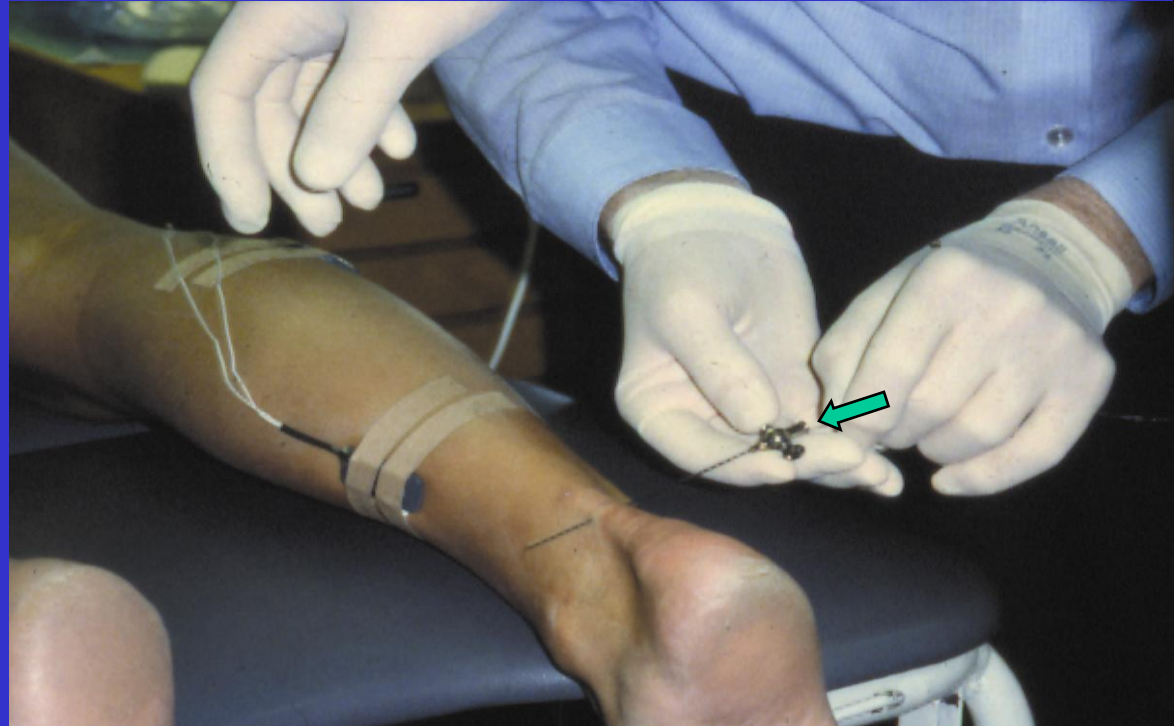

Transducers of tendomuscular forces in humans

- Optic Fibre (Komi et al. 1995, 1996) :

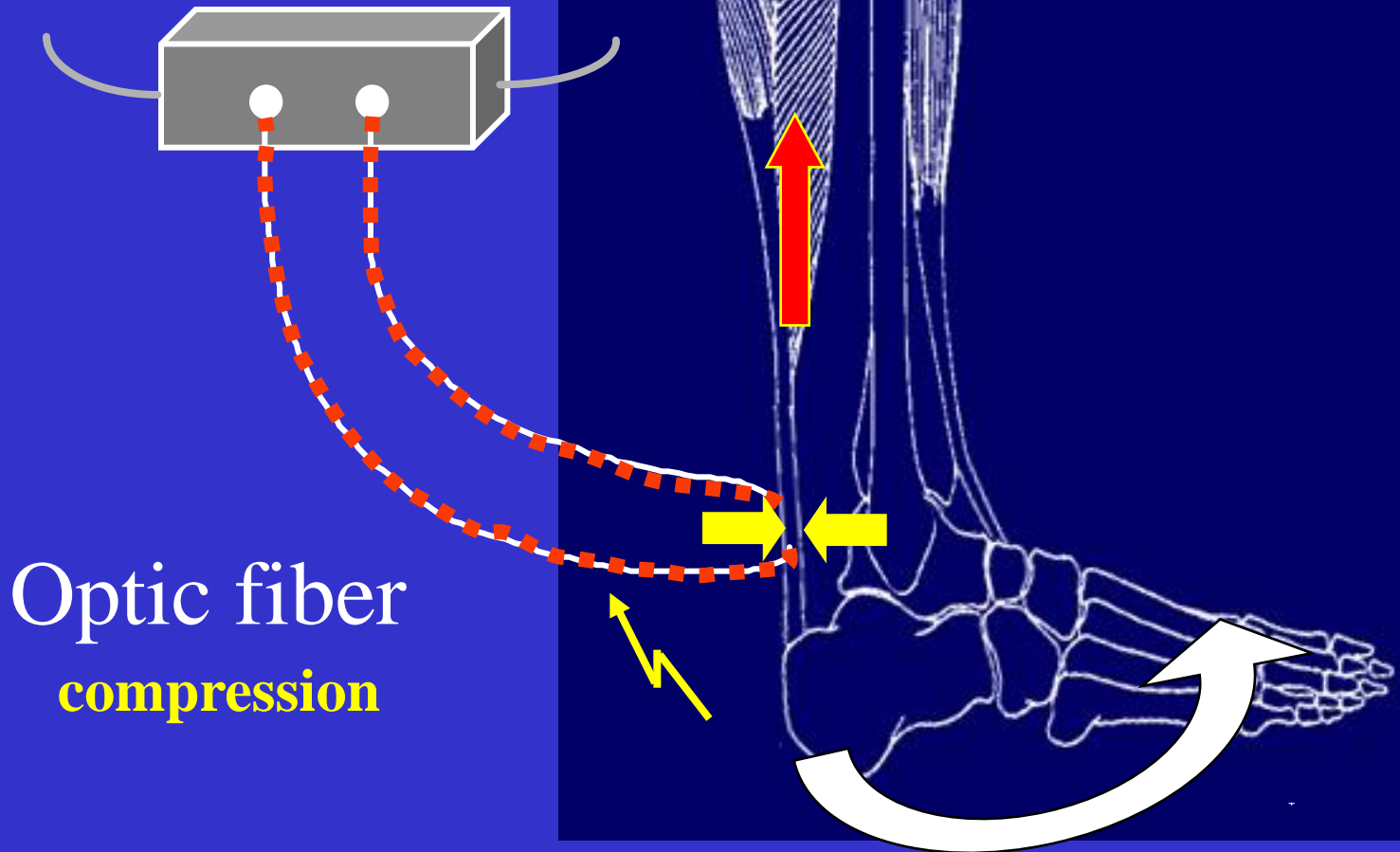
1. Needle is passed through the tendon

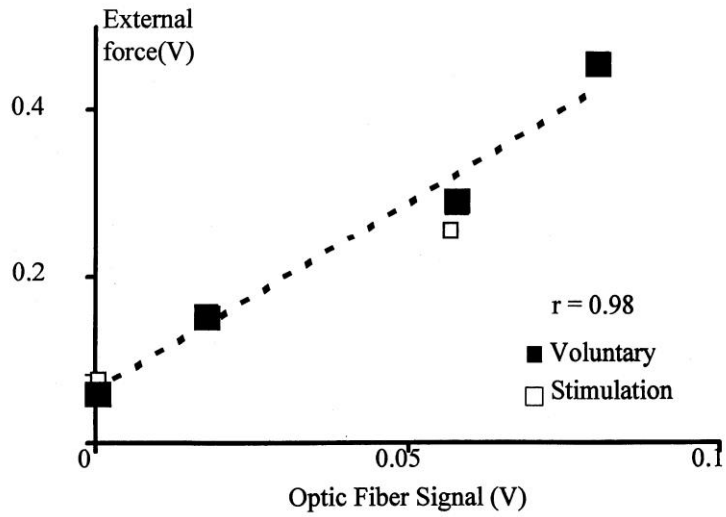
2. Optic fiber goes through the needle .. and Achilles tendon

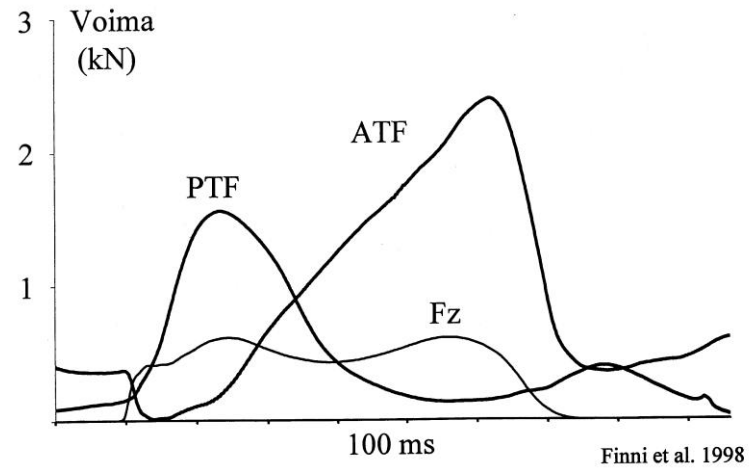
Transmitter-receiver unit

ATF Calibration

Kävelykontaktin aikaiset voimat

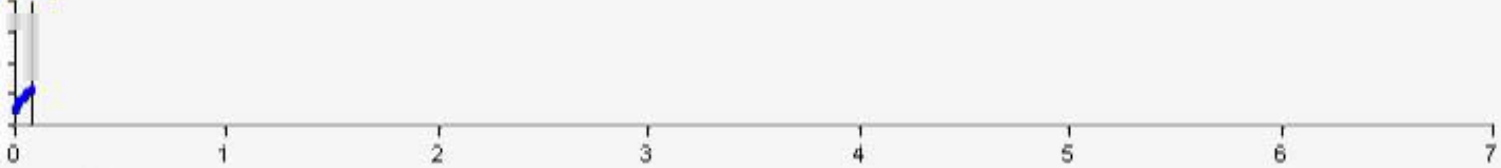
EMG

OPTIC FIBER

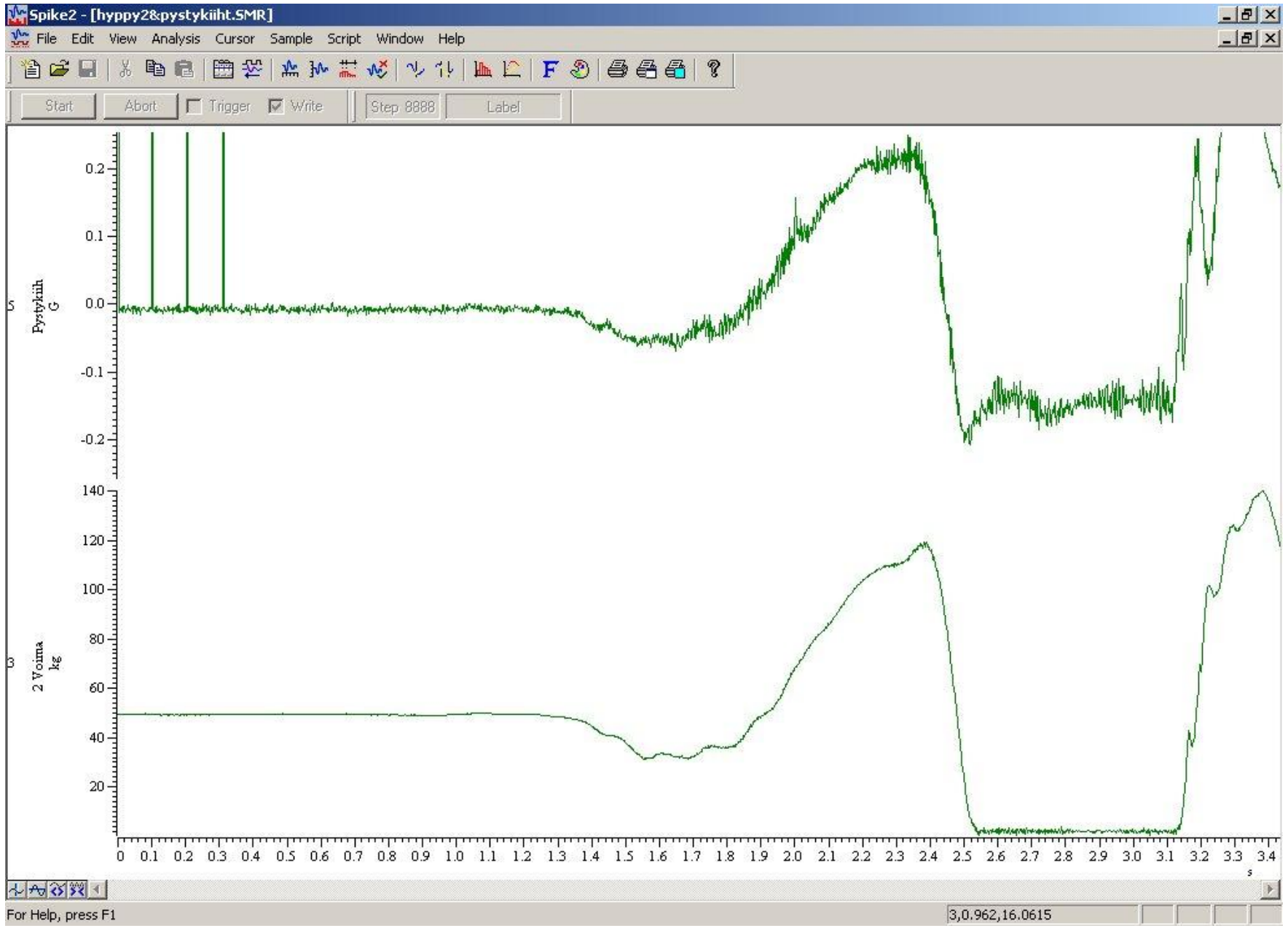

F_z

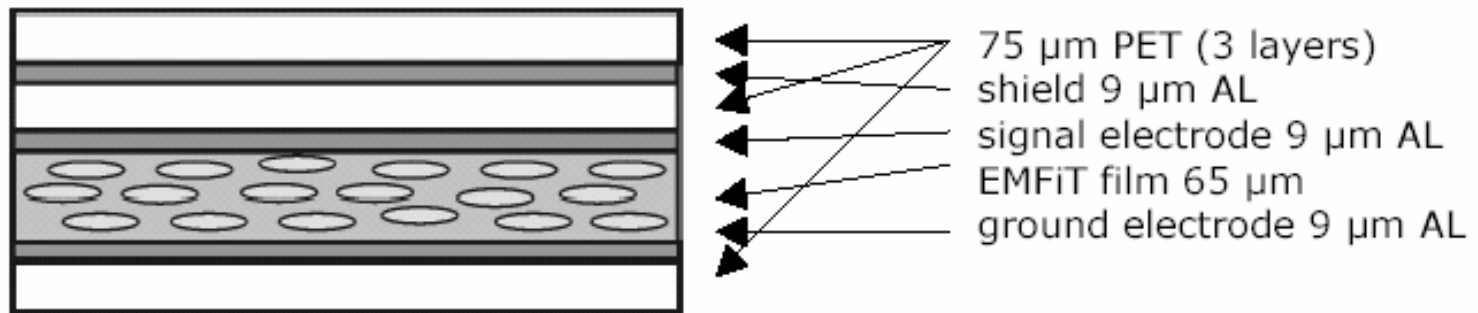
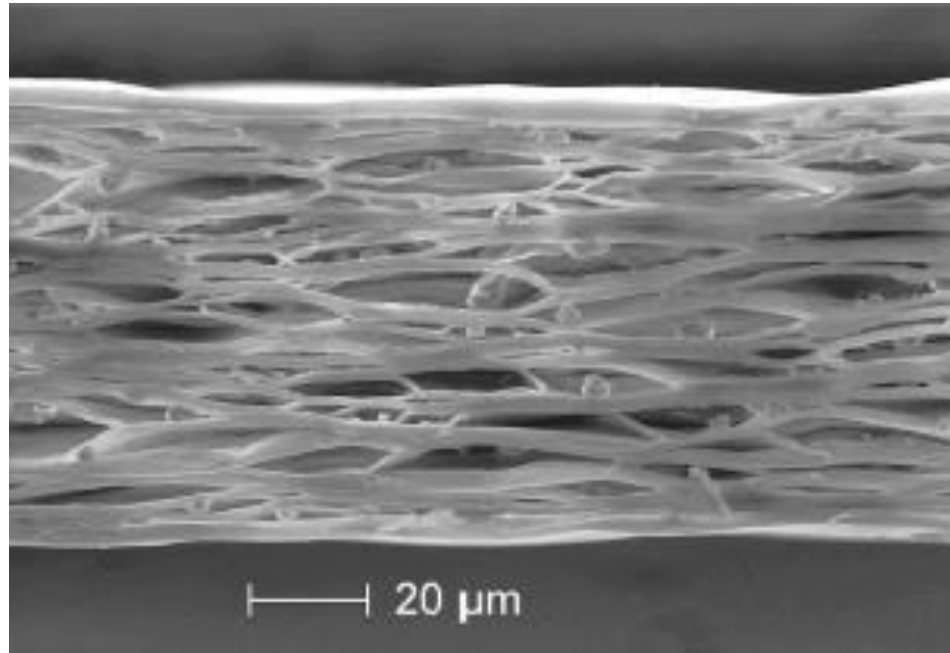
Epäsuorat mittaukset:
- kiihtyvyyssanturilla

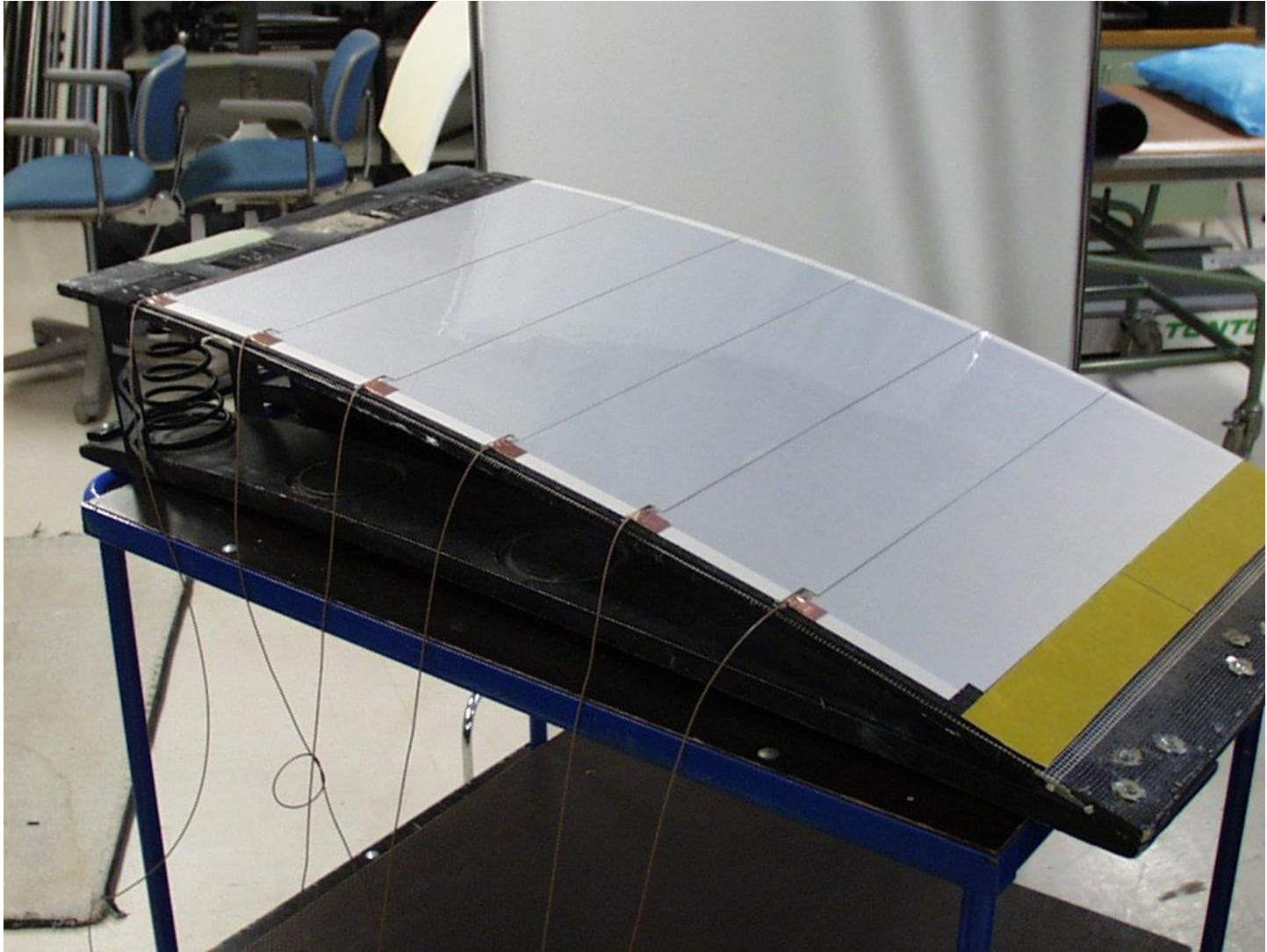
(Mikkonen 2006)

Electromechanical film (EMF)

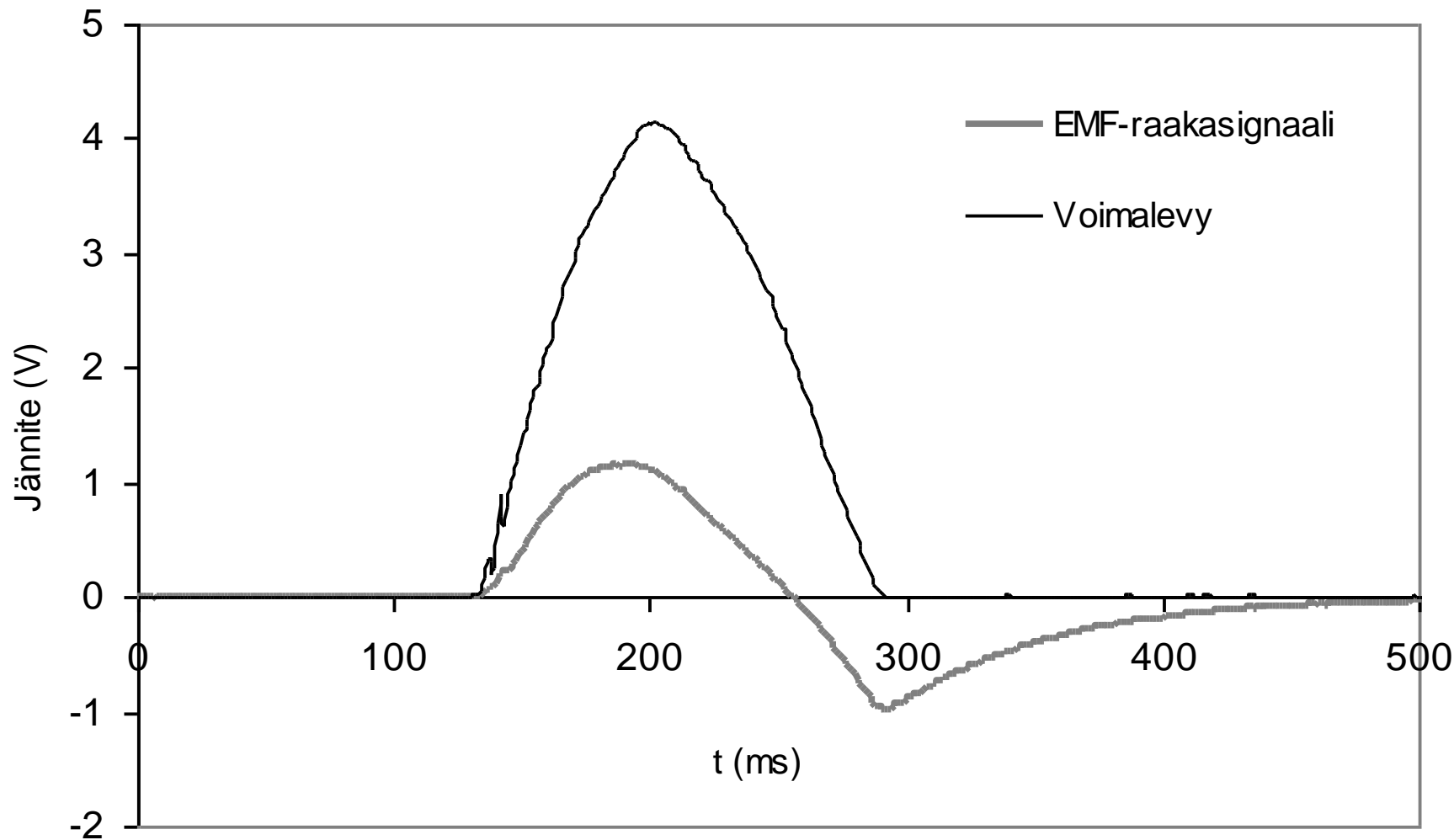

EMFiT® L-type layer (Emfitech Oy 2003)

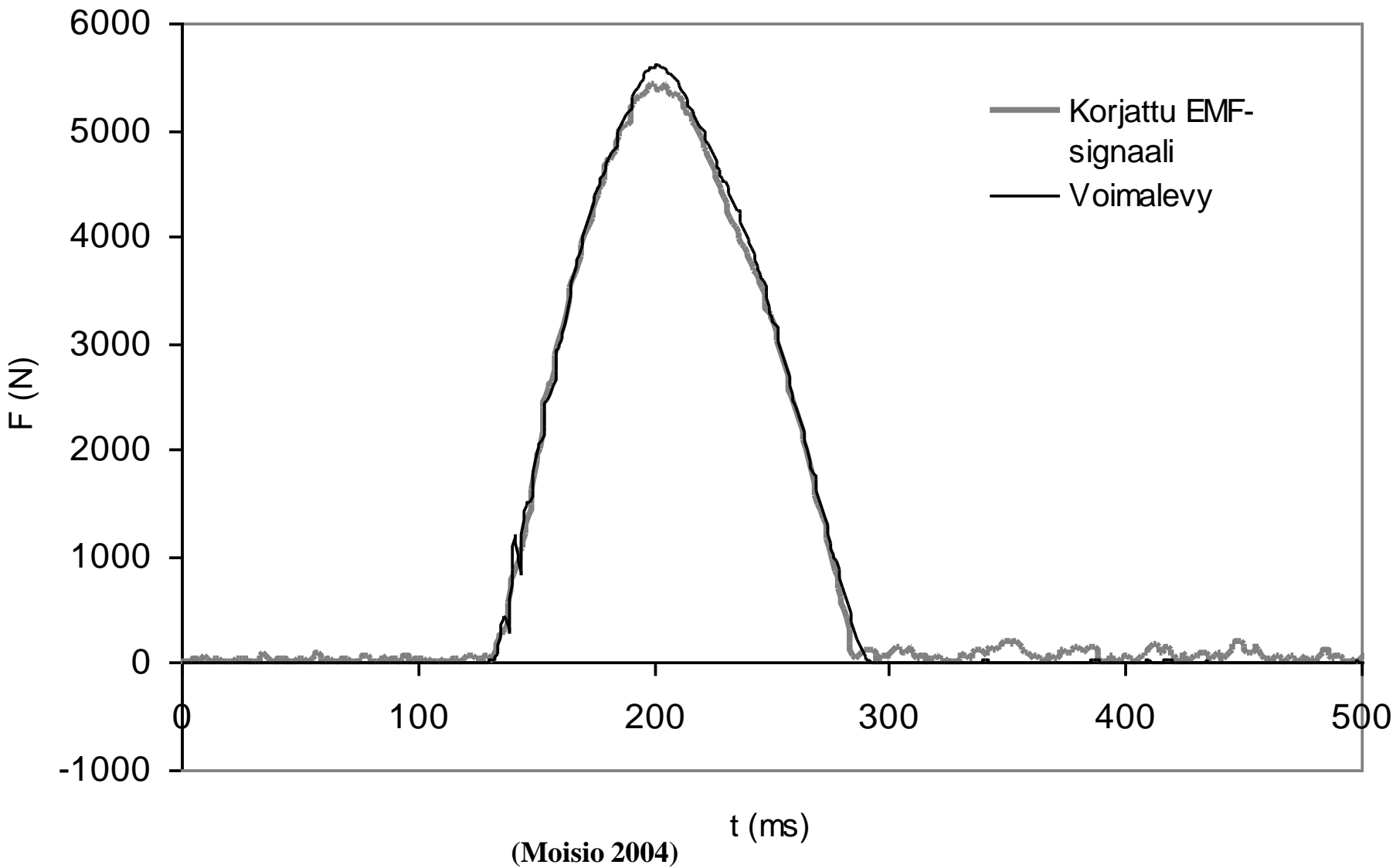

(Moisio 2004)

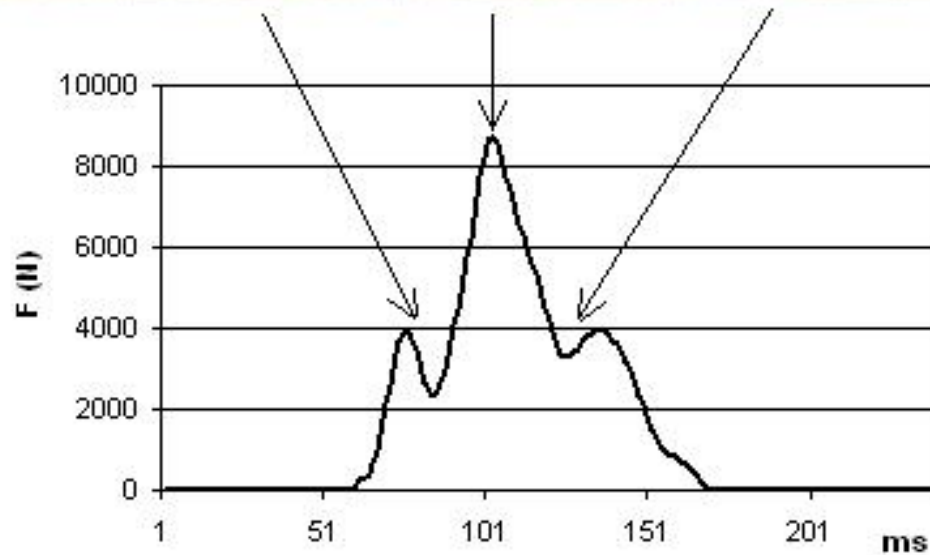
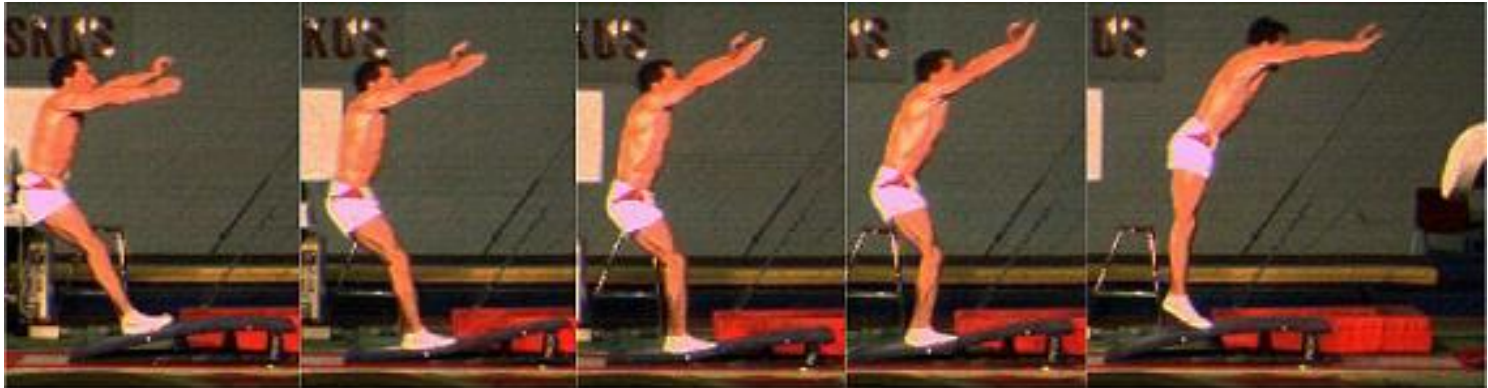

(Moisio 2004)

Kontaktikohdan merkitys voima-aikakäyrään

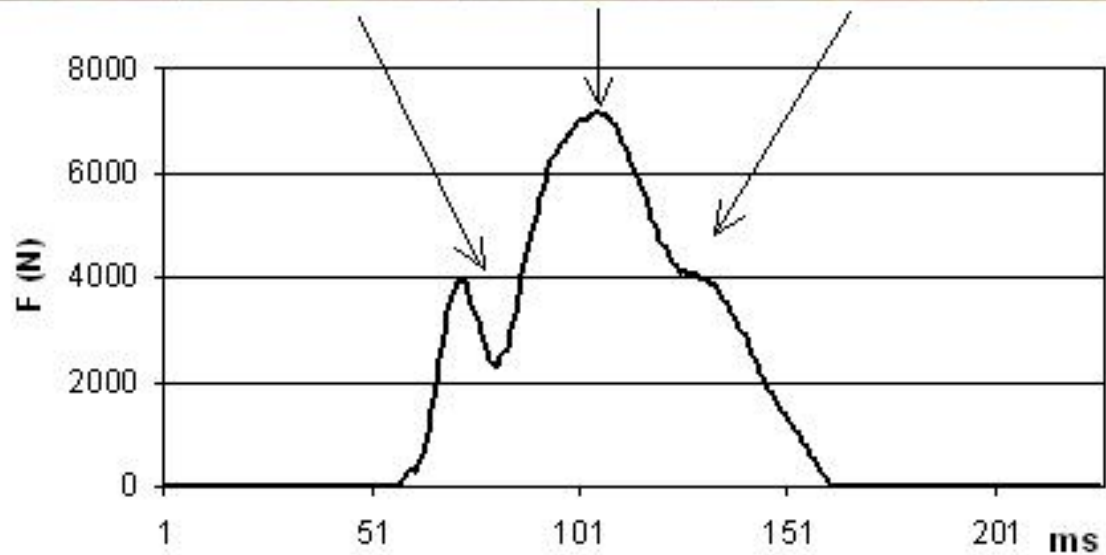
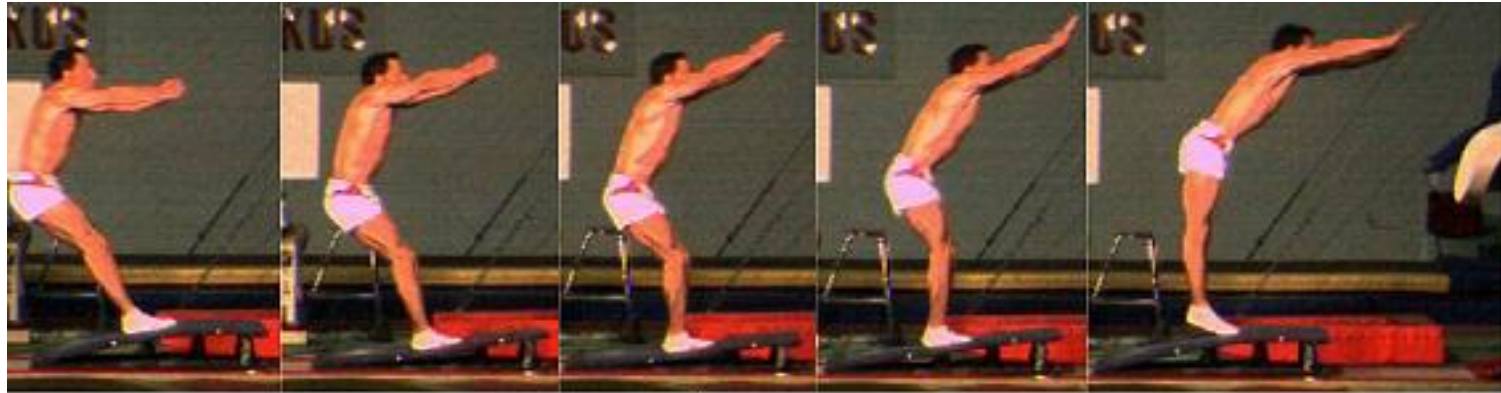
Hyppy kohdistunut liian alas

(Moisio 2004)

Kontaktikohdan merkitys voima-aikakäyrään

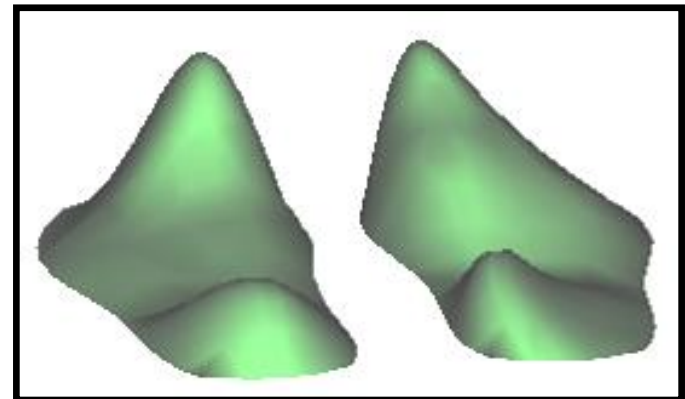
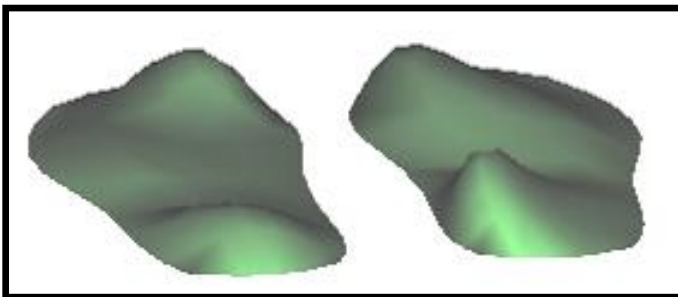
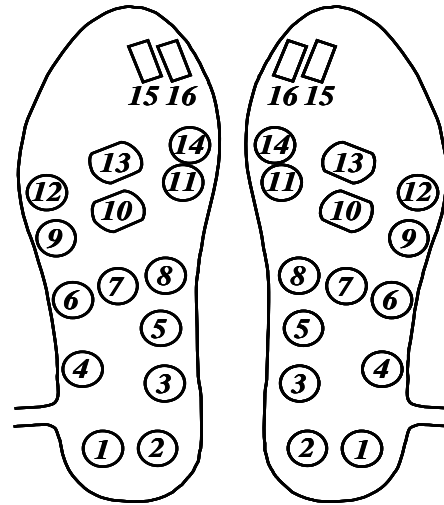
Hyppy kohdistunut oikeaan paikkaan

(Moisio 2004)

Painepohjallisten käyttö

- Plantar pressure distribution

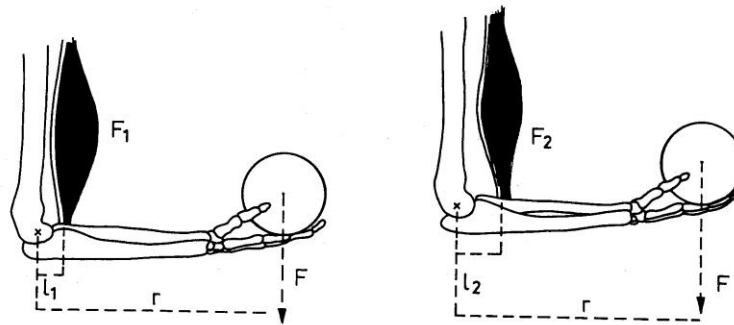

Voiman momentti (torque)

- vipuun tuotetun voiman kohtisuora etäisyys akselointikohdasta kerrottuna voiman suuruudella

$$T = F \times r$$

- vipuvarren pituus liikkeen aikana voi muuttua, koska
- 1) jänteen kohtisuora etäisyys nivelakselista muuttuu ja
  - 2) nivelen akselointikohta muuttuu

Kun $F = 25\text{N}$, $r = 30\text{cm}$, $l_1 = 3\text{cm}$ ja $l_2 = 4\text{cm}$,
kuinka suuri on F_1 ja F_2

$$F_1 \times l_1 = F \times r$$

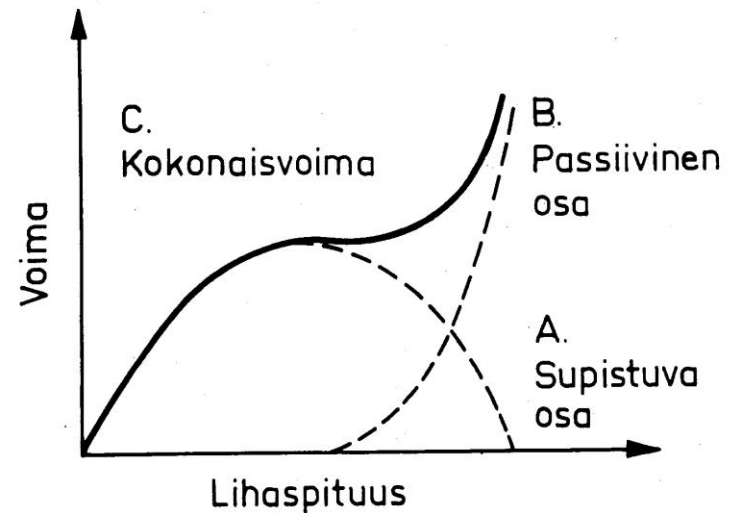
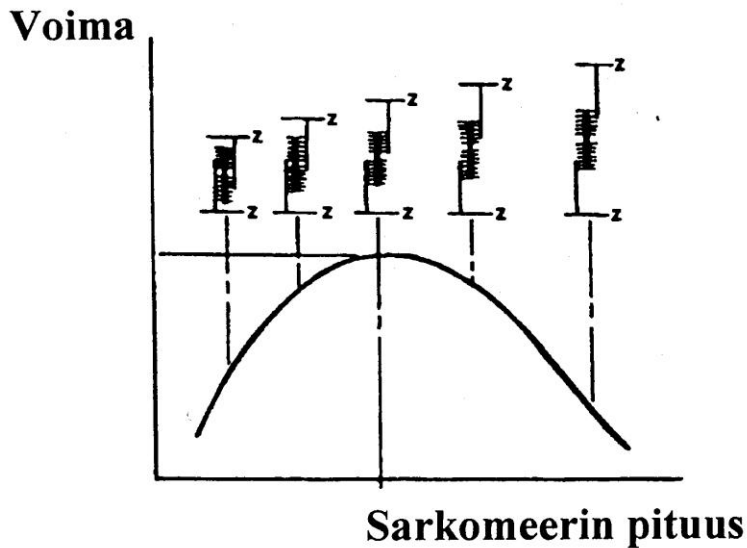
$$F_2 \times l_2 = F \times r$$

Lihaspituuden merkitys voimantuottoon

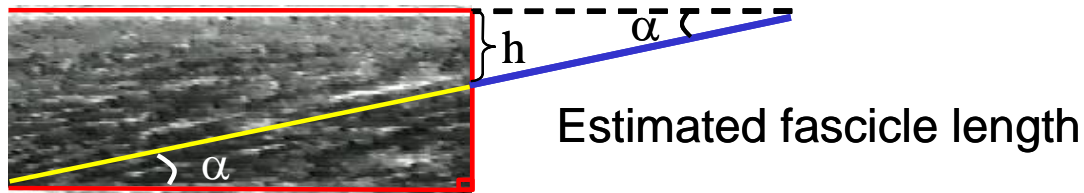
-sarkomeeri,
poikittaissiltojen määrä

-lihaspituus + passiiviset
elementit

Lihaspituuden mittaaminen

- nivelkulmamuuutosten perusteella
- ultraäänikuvasta

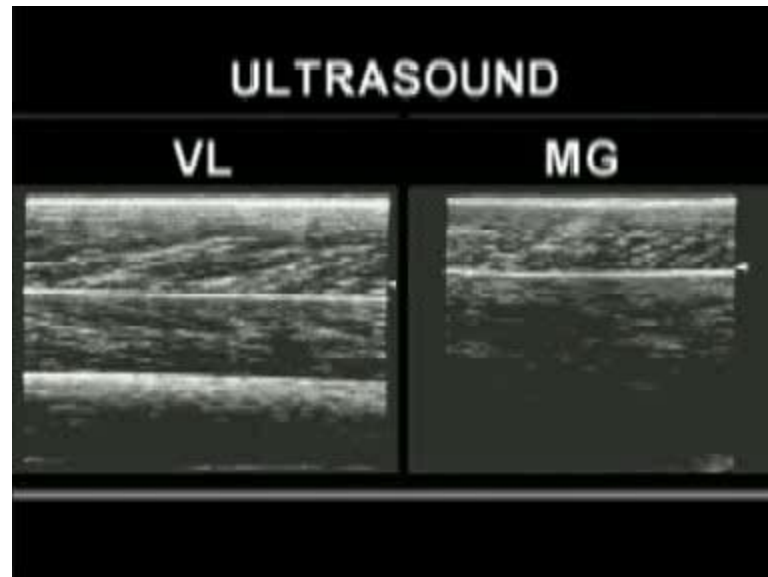

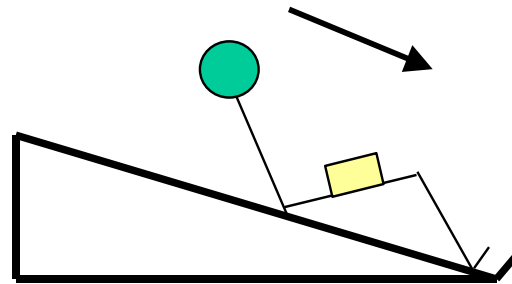
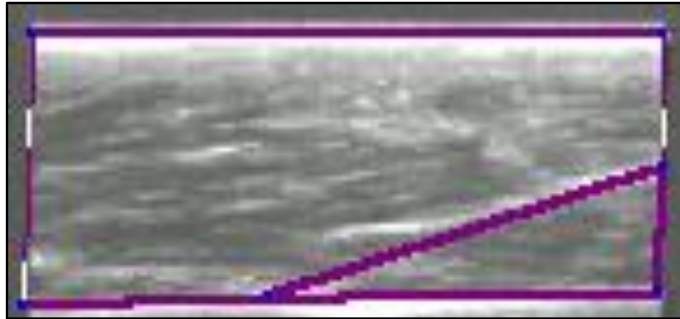
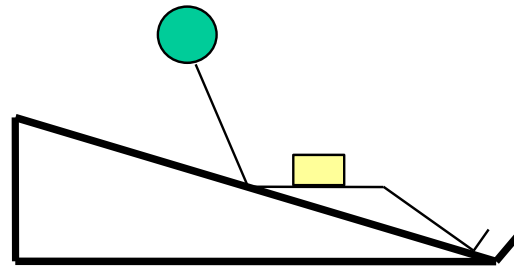
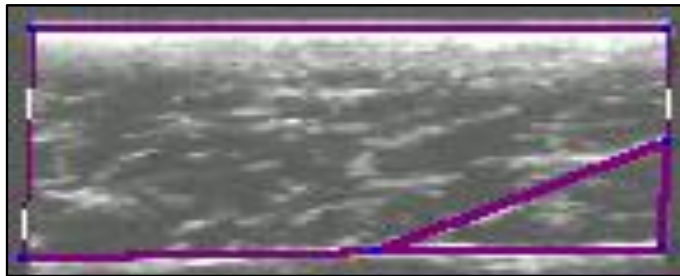
Measured fascicle length l_1

α = pennation angle

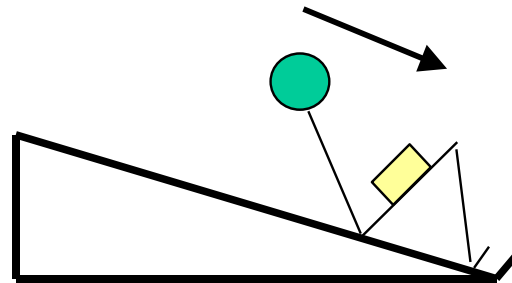
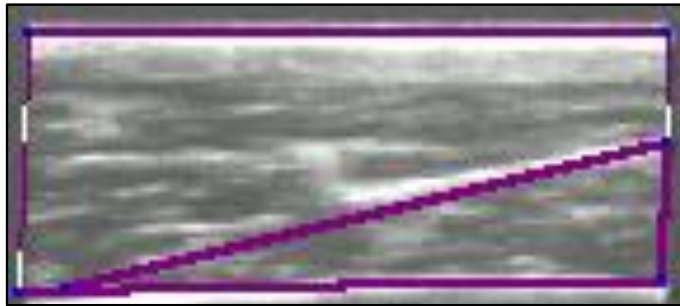
$$\text{Total length} = l_1 + \frac{h}{\sin \alpha}$$

(Finni et al. 2001)

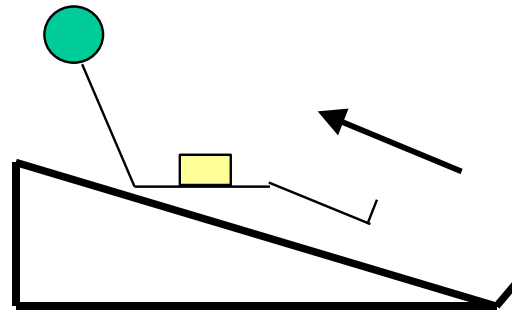
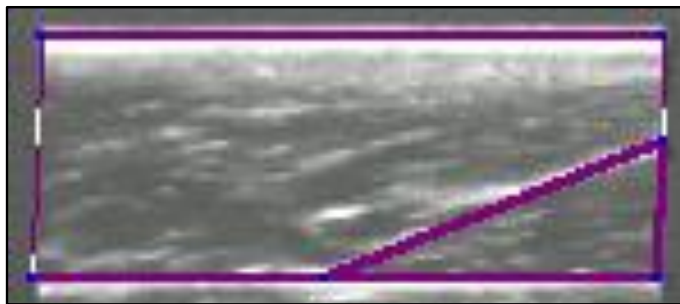

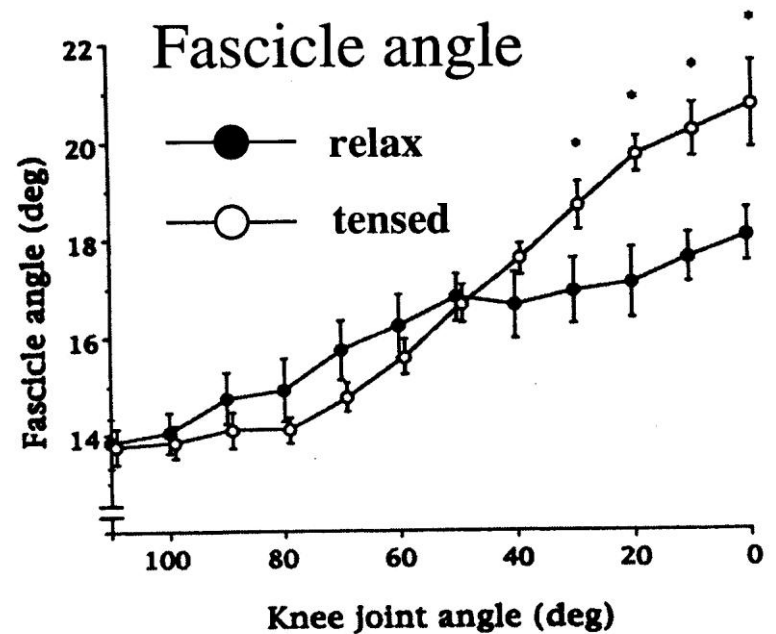
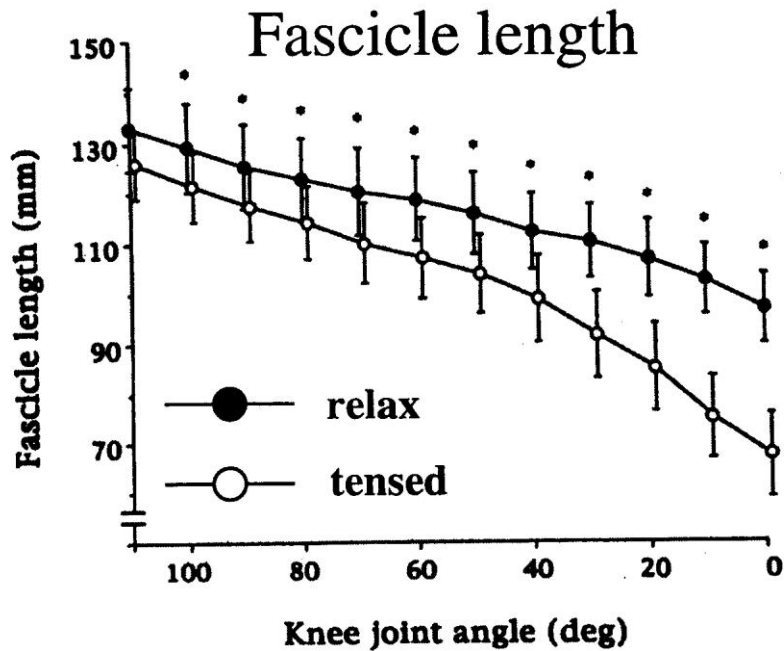
Lengthening

Shortening

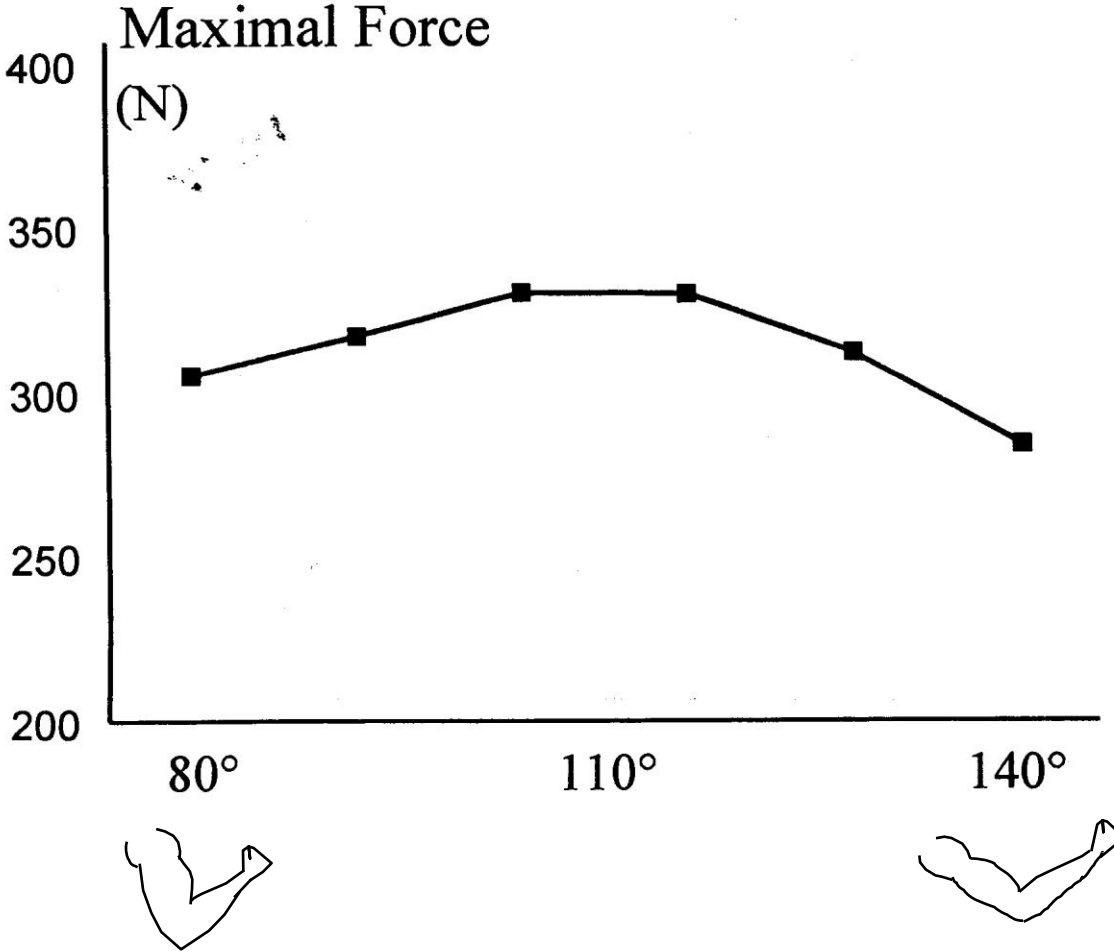

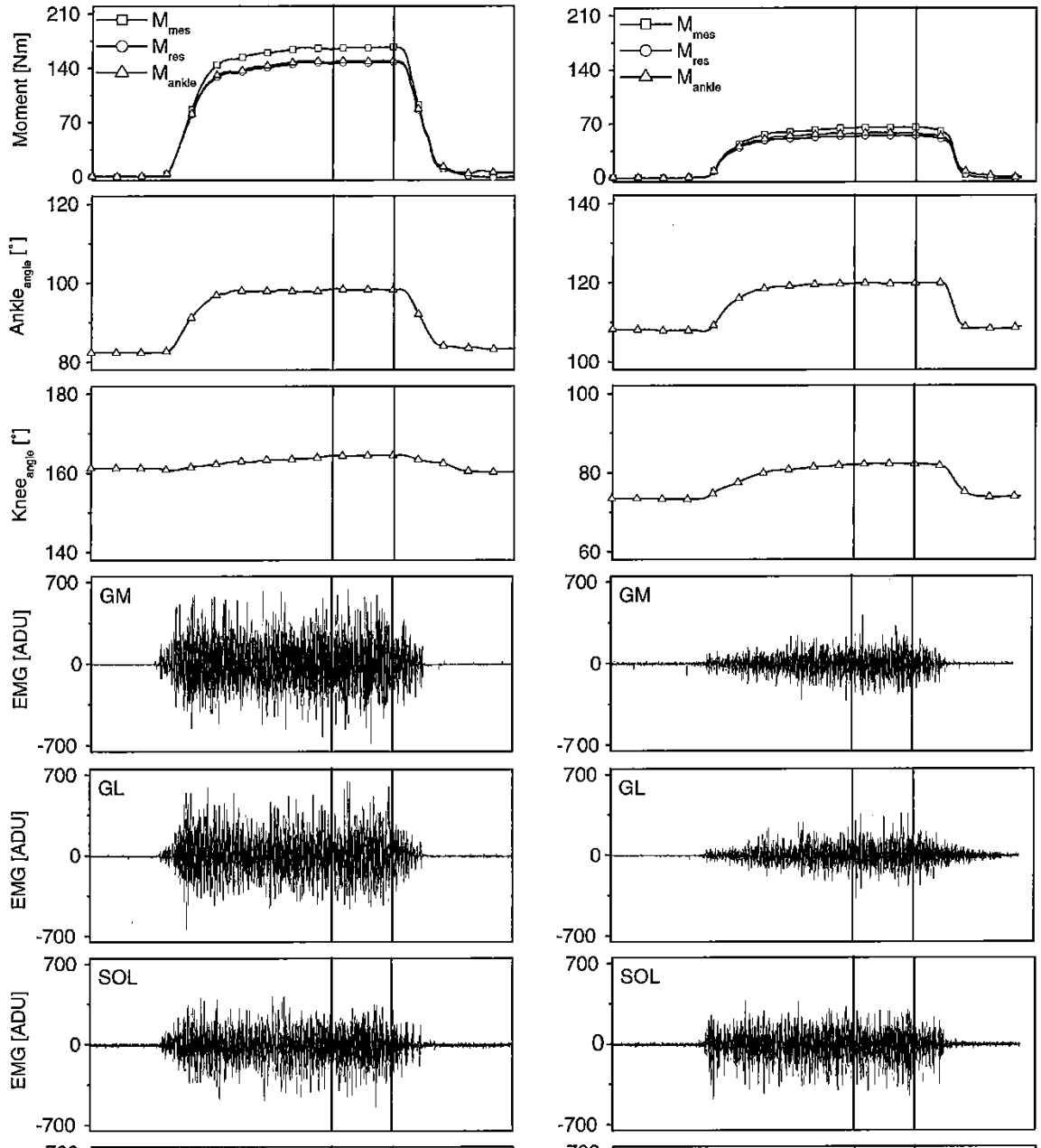
- Lihaslukupun pituus ja kulma muuttuu nivelkulman ja jännitystason myötä

(Ichinose et al 1997)

- Nivelkulman vaikutus

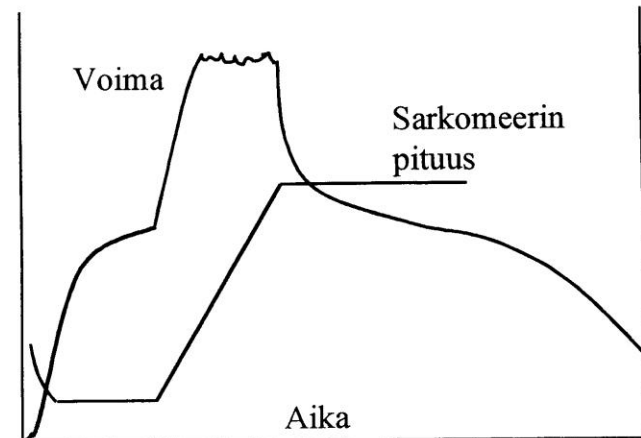

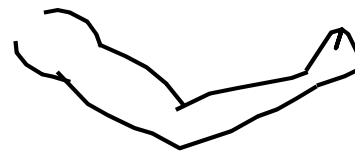
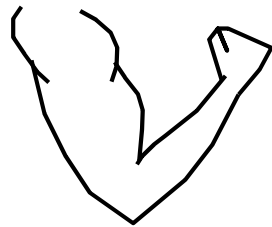
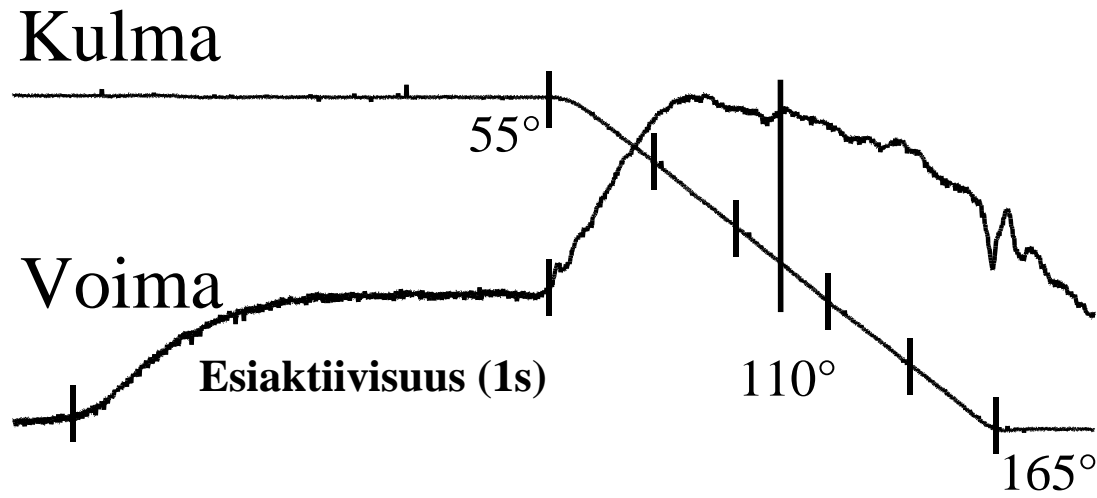
Lihastyötavan vaikutus voiman tuottoon

- Isometrinen, lihas-jännekompleksin pituus ei muutu eikä liikettä tapahdu (lihaksen tuottama voima = kuorma)
- Konsentrinen, aktiivinen lihas lyhenee (lihaksen tuottama voima > kuorma)
- Eksentrinen, aktiivinen lihas pitenee (lihaksen tuottama voima < kuorma)

Kun isometrisessä tilanteessa tulee äkillinen venytys (eksentrinen), voima kasvaa eristetyssä lihassarkomeerissa

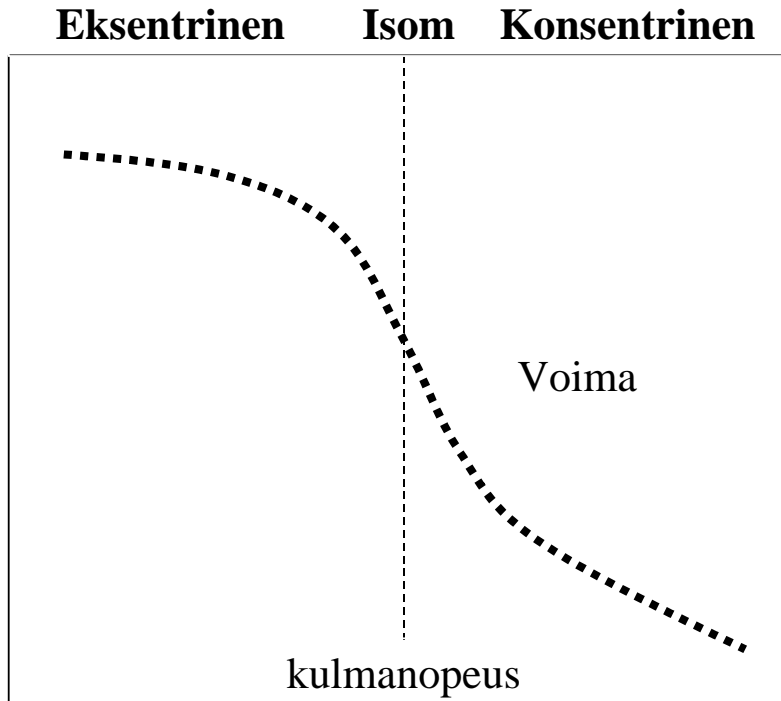

- lihasryhmällä

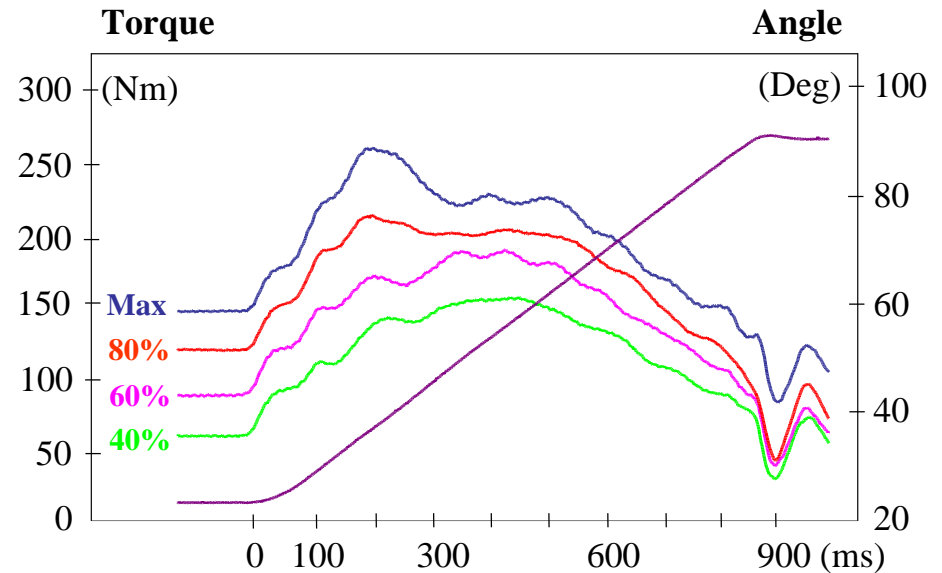

Eksentrisessä työssä vaikea
ylläpitää maksimaalista
voimatasoa koko liikkeen ajan

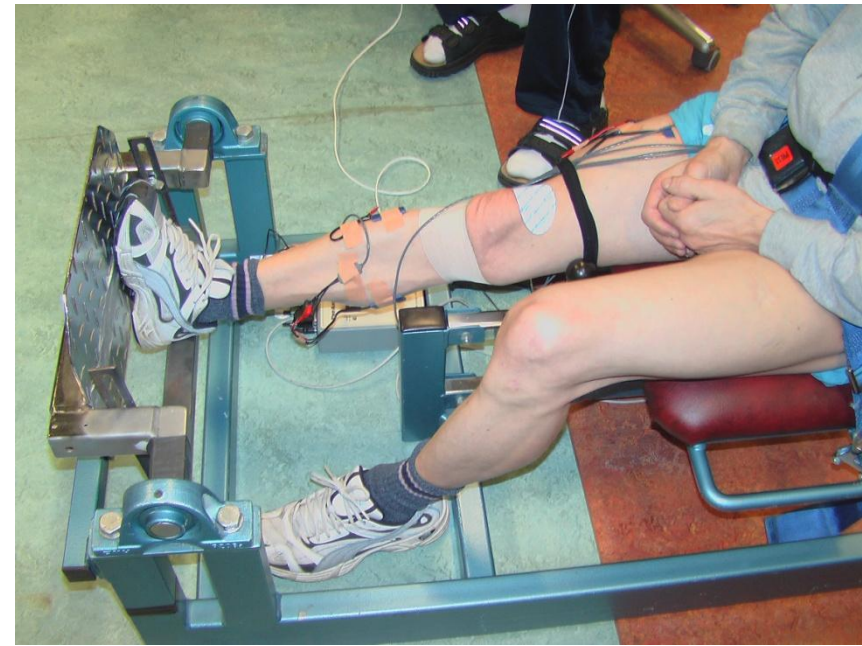

(Komi 1973)

Passiivinen twitch

- Stimulointi rentoon lihakseen
- Intensiteettiä kasvatetaan kunnes voimantuotto lakkaa kasvamasta

- Testattavan asento mahdollisimman rento mutta stabiili - > häiriöiden minimointi

Pulssin kesto: rajoitettu 200 μ s

Virtakerroin: 10x

Stimulointi

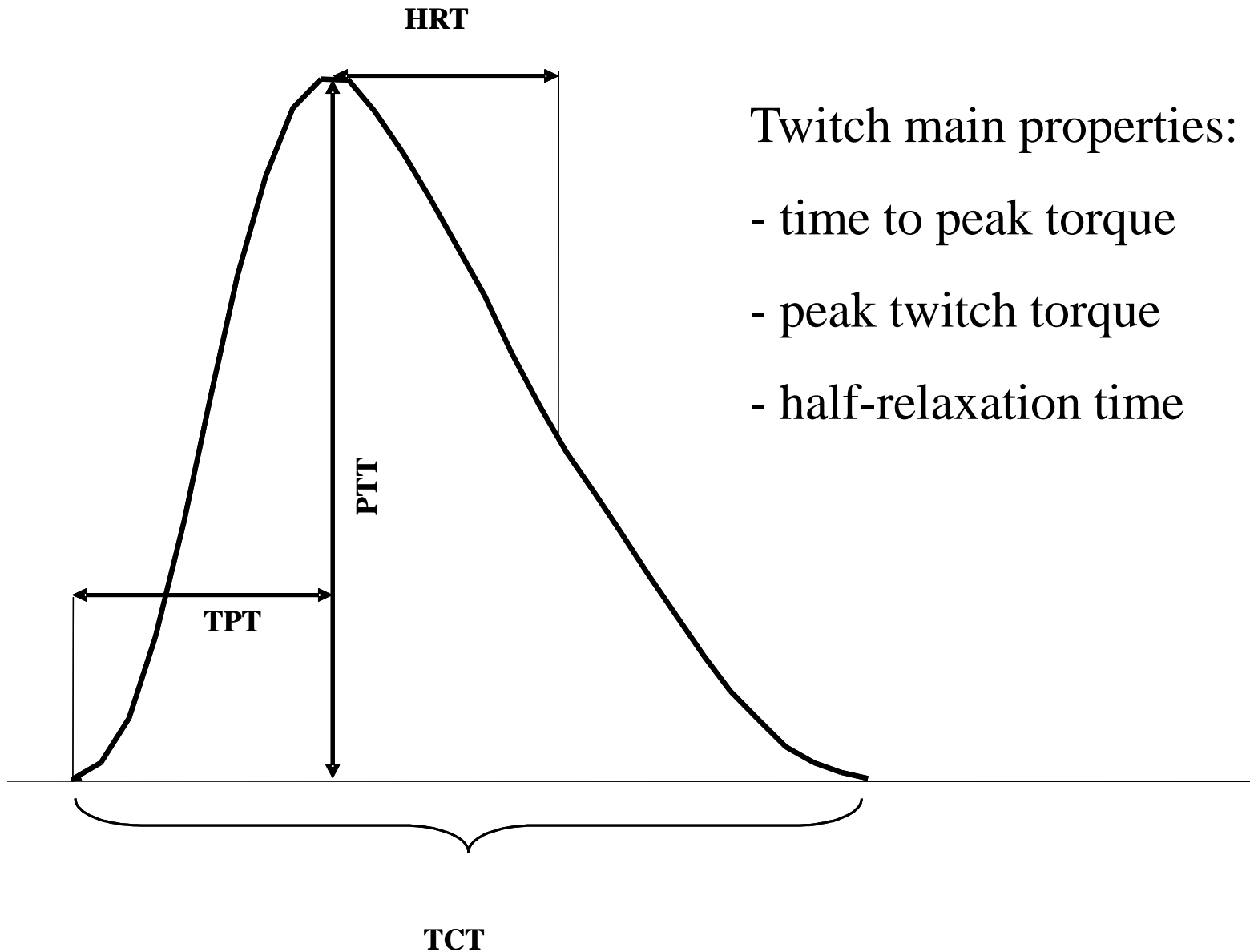
Virtakytin

Jänniterajoitin:

Intensiteetin säätö!!!!

Resetointi -> suoritettava
aina käynnistyksen
yhteydessä

Twitch characteristics

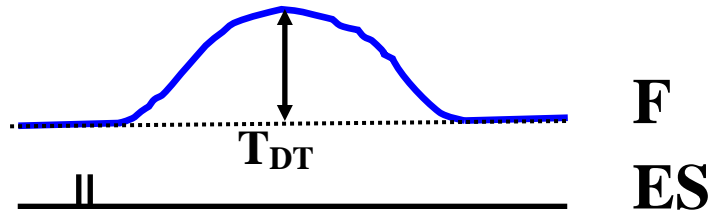

Twitch main properties:

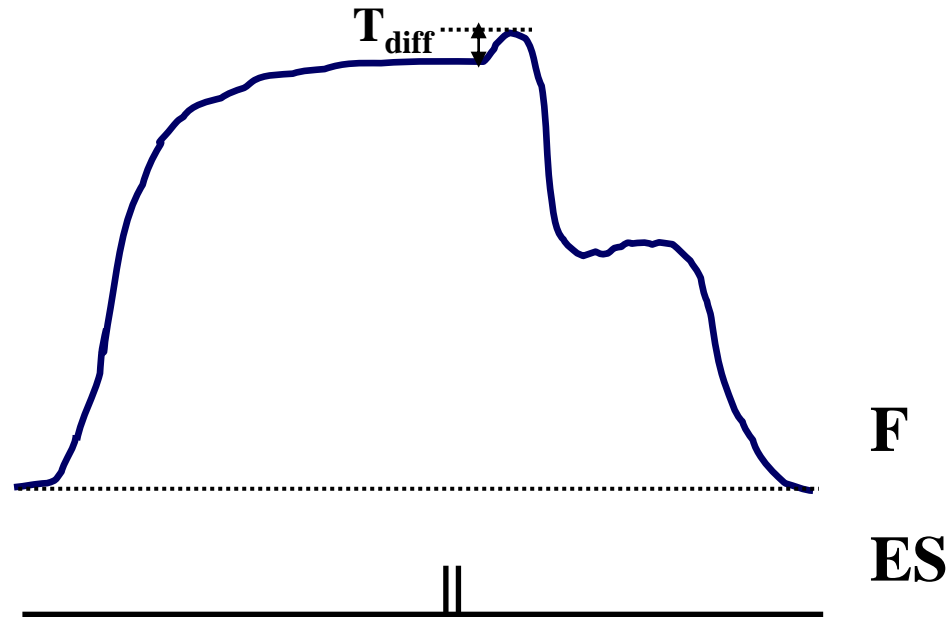
- time to peak torque
- peak twitch torque
- half-relaxation time

MVC + Activation Level

Passive

MVC

$$AL = (100\% - (T_{diff} / T_{DT} \bullet 100\%))$$

MVC + Activation Level

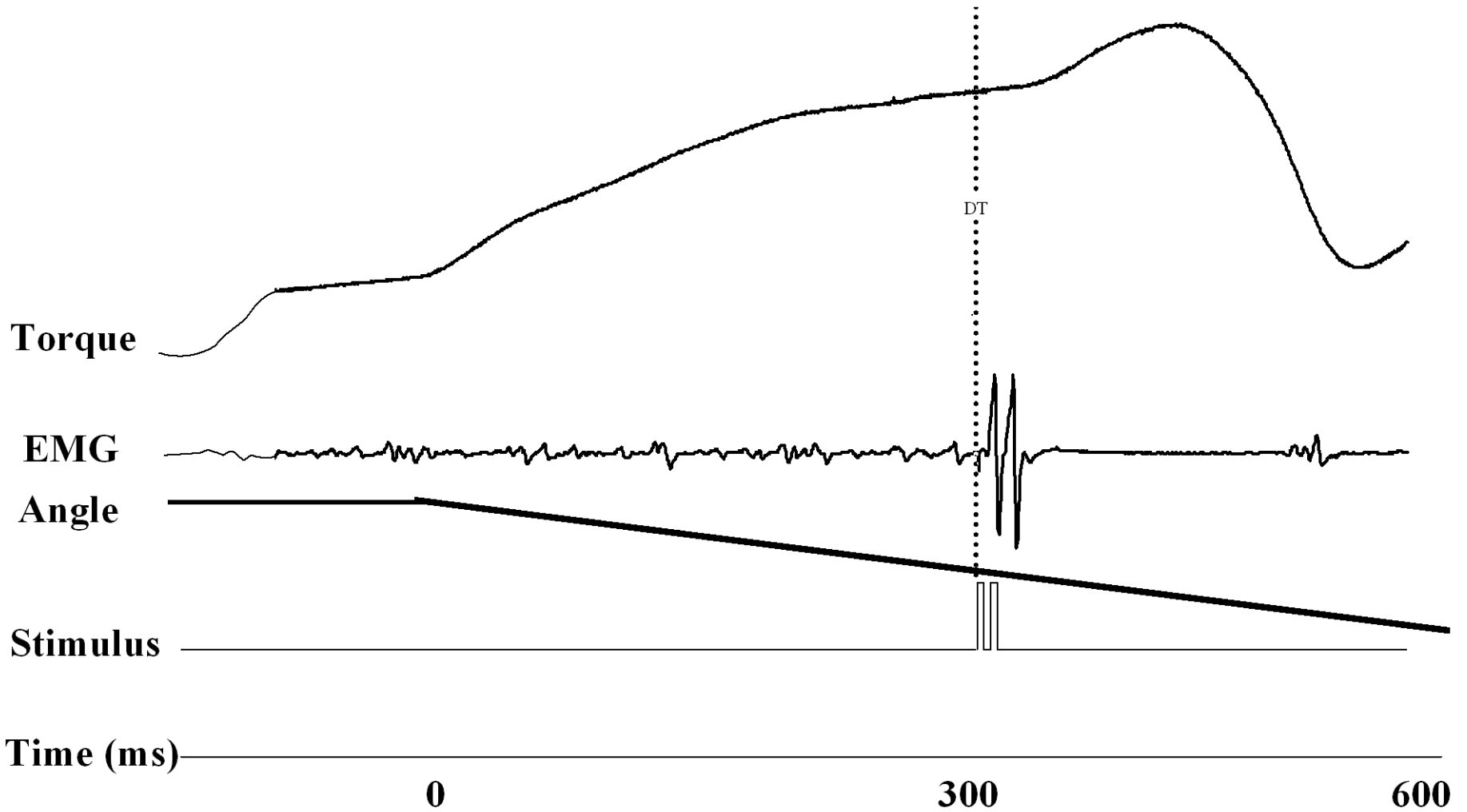
- Jalan tuenta tyynyä vasten
- Häiriöiden väheneminen

- Mahdollisimman suuren pinta-alan kattaminen
- Tupla-stimuluksen käyttö
- Ongelma: Stimuluksen sattuminen MVC:n aikaan
- Korjauskerroin D

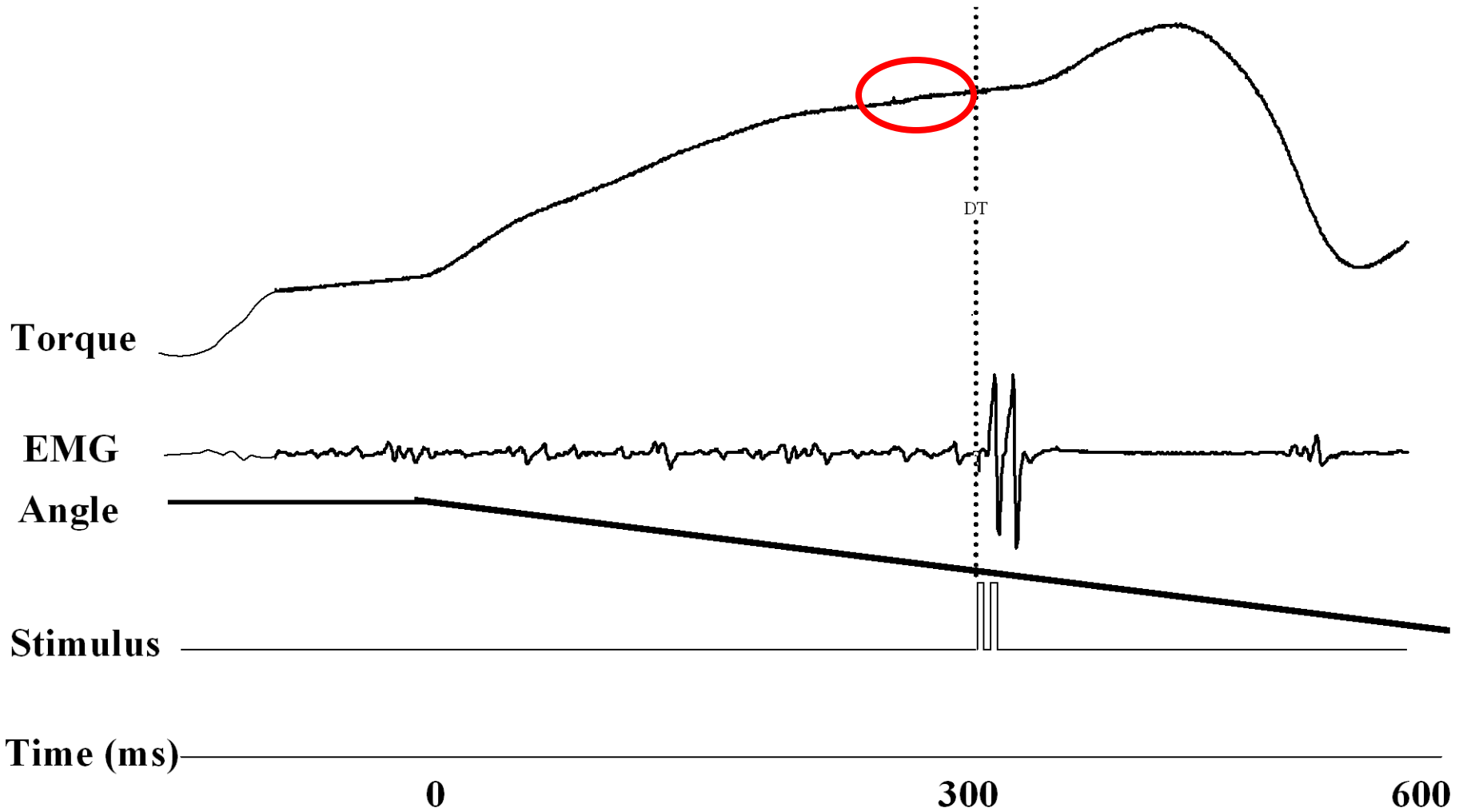
Komi & Strojnik, 1998

$$AL = (100\% - D \cdot (T_t / T_{tmax}) / T_{dt} \cdot 100\%)$$

Activation level

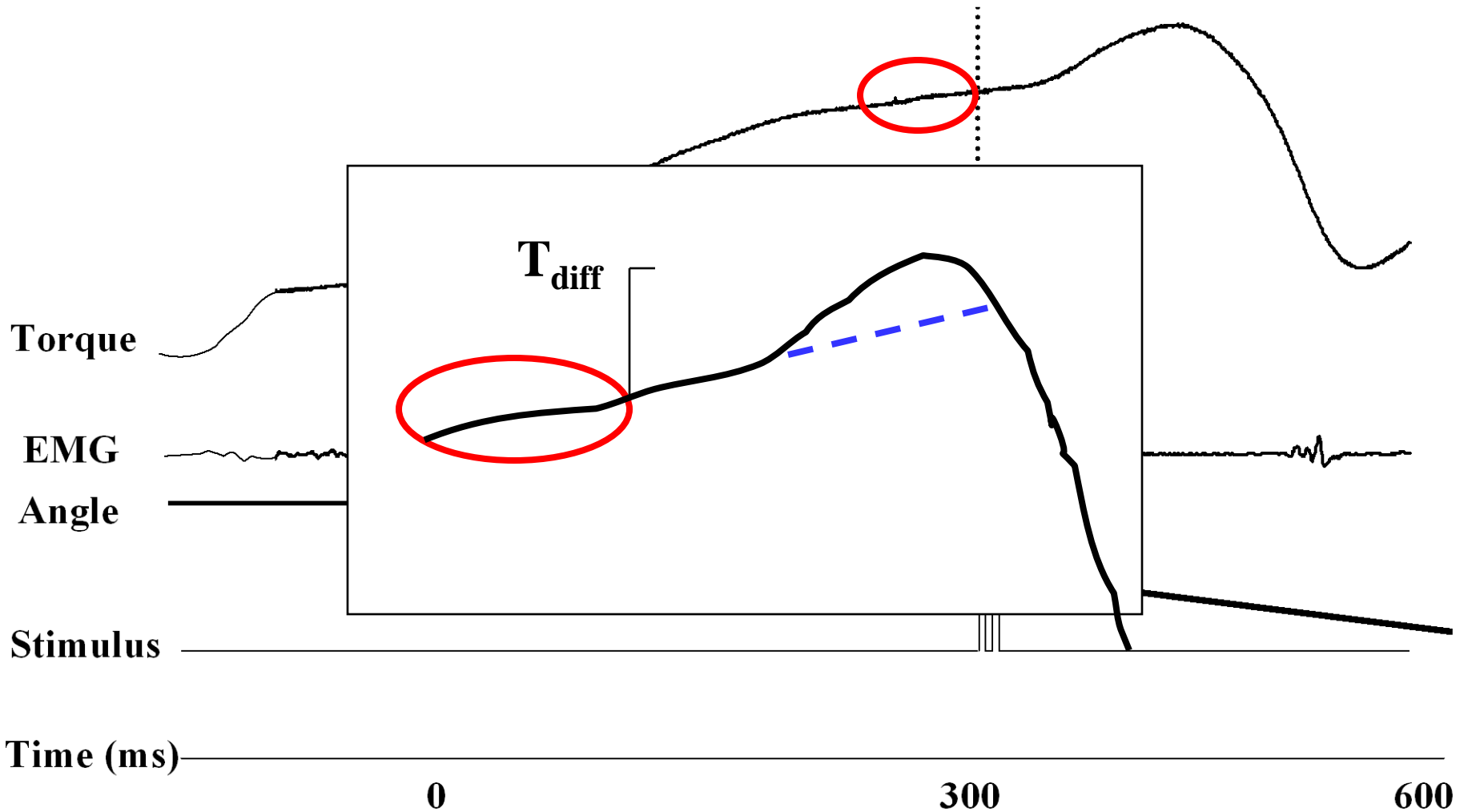

Activation level

Activation level

$$AL = (100\% - (T_{diff} / T_{DT} \cdot 100\%))$$

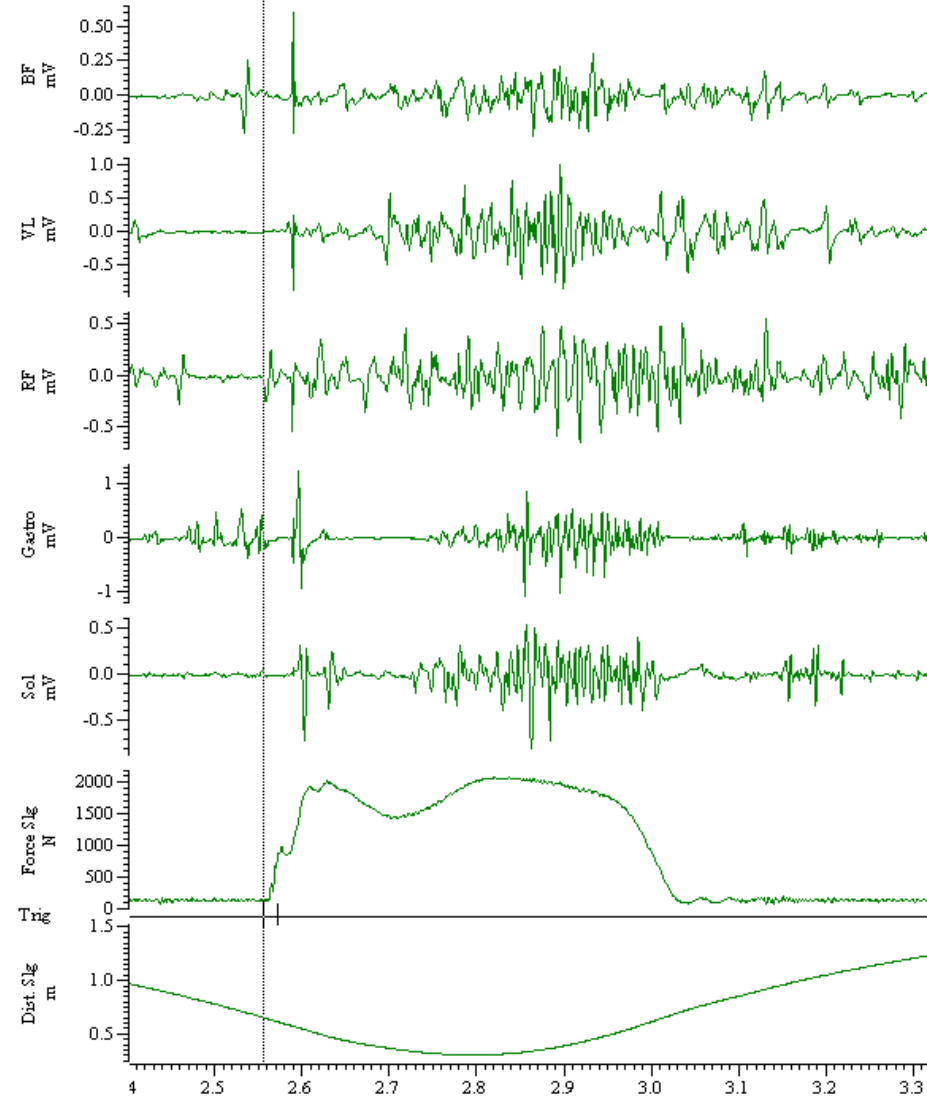
CED Power 1401 A/D-muunnin

DAC Outputs: Ulkoisen laitteen ohjaaminen ohjelmallisesti
esim. stimulaattorin ohjaaminen
voimasignaalin perusteella

A screenshot of the Spike2 software interface. The main window shows the "Sampling configuration" dialog box. The "Channels" tab is selected, and the "Output selection" is set to "Use graphical editor". The "Sequencer jumps controlled by" is set to "Keyboard and sequencer control panel". The "Sequencer time resolution (ms)" is set to 1. The "Show time as milliseconds in the graphical editor" checkbox is checked. The "Sequence uses digital output bits" section has checkboxes for bits 15, 14, 13, 12, 11, 10, 9, and 8, with bit 8 checked. The "Sequence uses DAC outputs" section has checkboxes for outputs 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, and 0, with output 0 checked. The "DAC settings" section has "Full-scale" set to 5, "Zero" set to 0, and "Units" set to V. The "Graphical editor..." button is visible. Below the dialog box is the "Graphical sequence editor" window, which shows a timing diagram with channels U, A, C, D, I, G, and 8. The diagram shows a pulse on channel U. The "Timing faults : 2" is displayed. The "Current Section" is set to "Initial". The "Wait at 1 ms" button is visible, along with "Channel above" and "Channel" dropdowns, "At (ms)" and "Threshold" input fields, and "OK", "Cancel", and "Help" buttons.

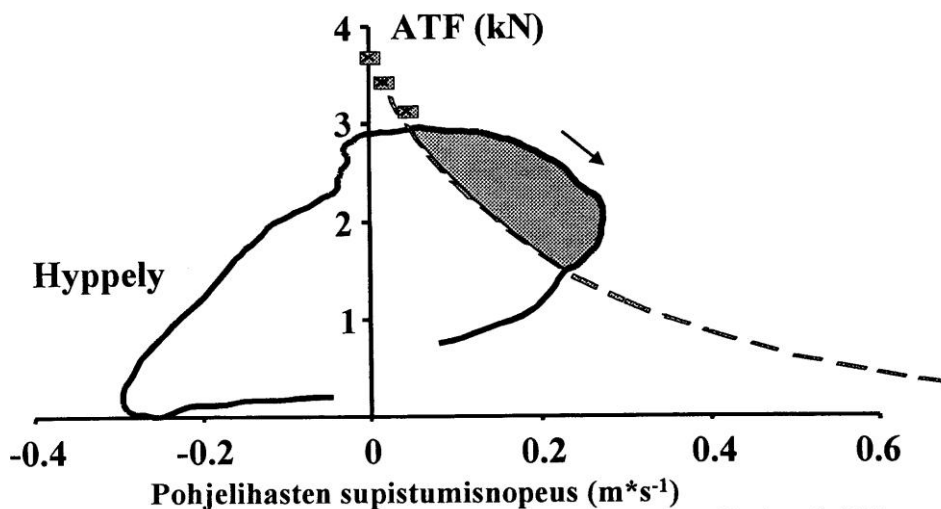
Stimulointi ulkoista signaalia hyväksikäyttäen

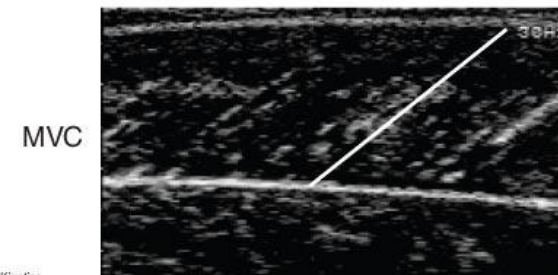
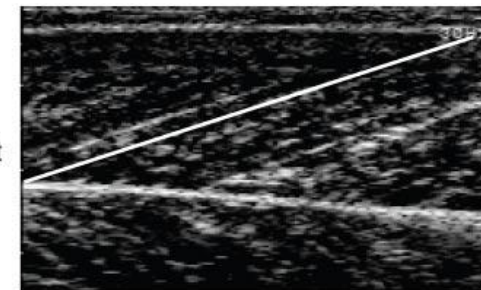
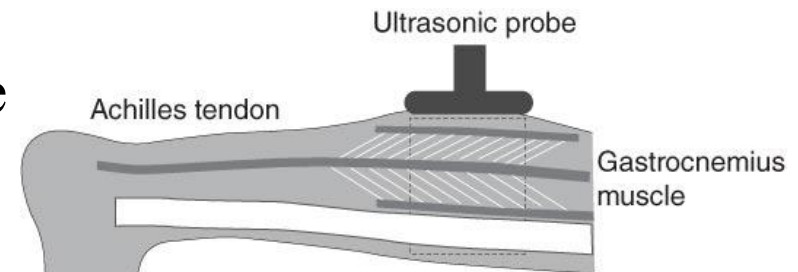
Piirainen et.al. 2008

Venymis-lyhenemis sykli (Stretch shortening cycle)

- luonnollinen liike
- eksentrisen vaihe edeltää konsentrista vaihetta elastisen energian hyödyntäminen
  - mahdollisimman lyhyt viive
  - lyhyt ja nopea venytys
- refleksivaste

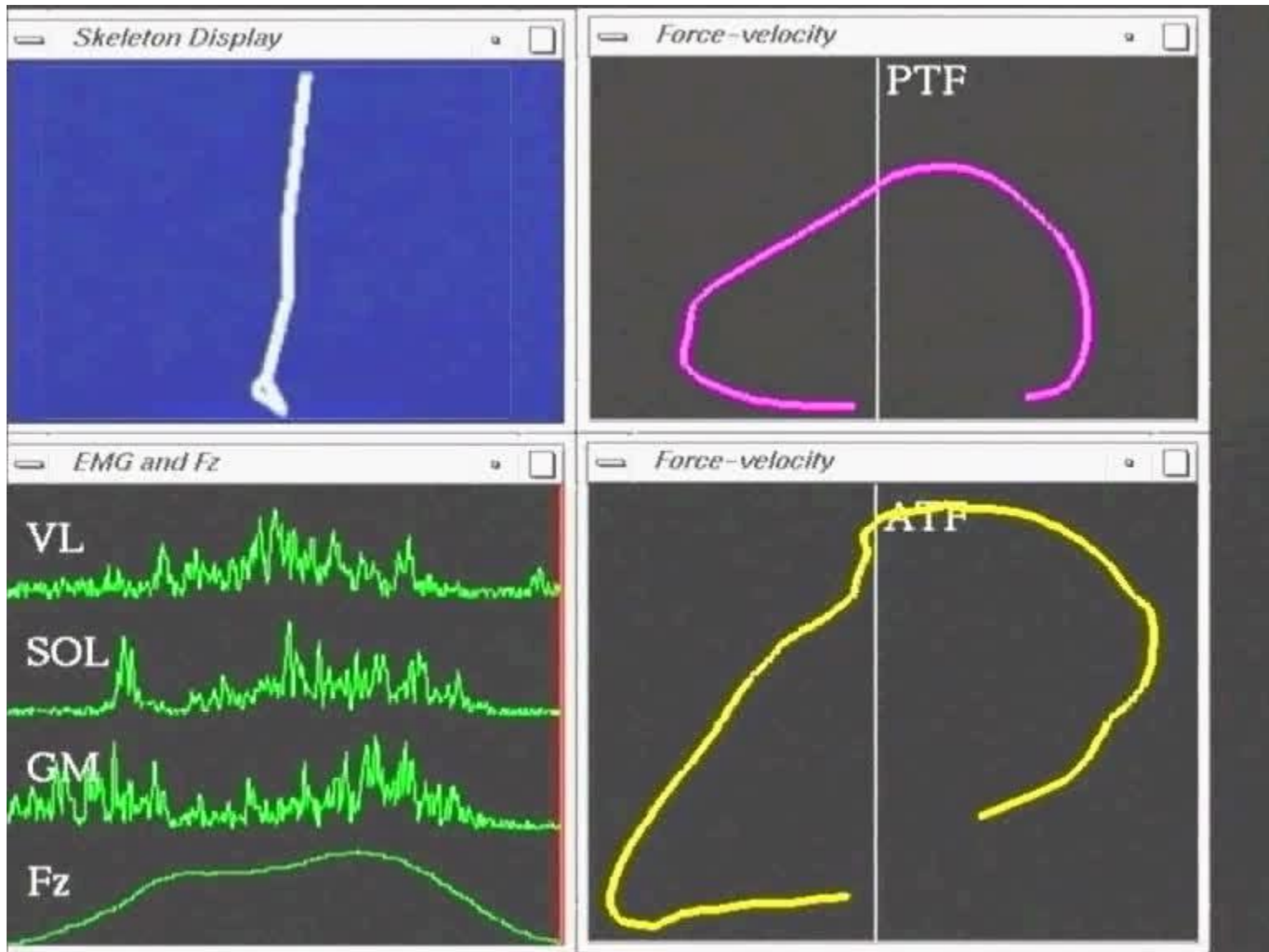

Finni et al. 1998

© 2008 Human Kinetics

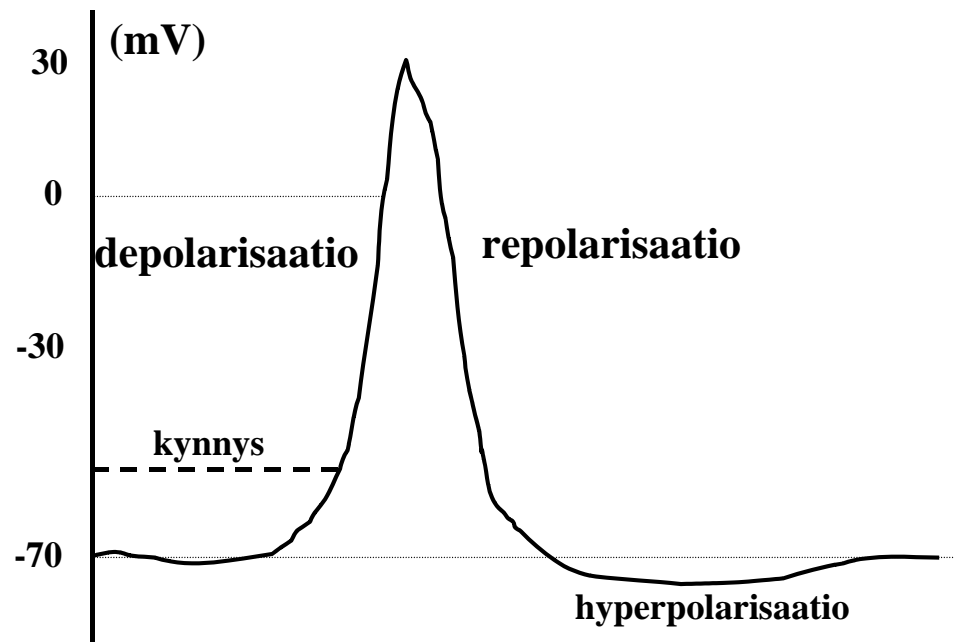
Biomechanical visualization and modeling (BMVM)

EMG (Electromyografia)

- lihasten sähköisen aktiivisuuden mittaamista
- kalvojännite lepotilassa n. -70mV
- depolarisaatio: natrium solun sisään, solunsisäinen varaus muuttuu positiiviseksi
- repolarisaatio: kalium ulos, solunsisäinen varaus muuttuu negatiiviseksi

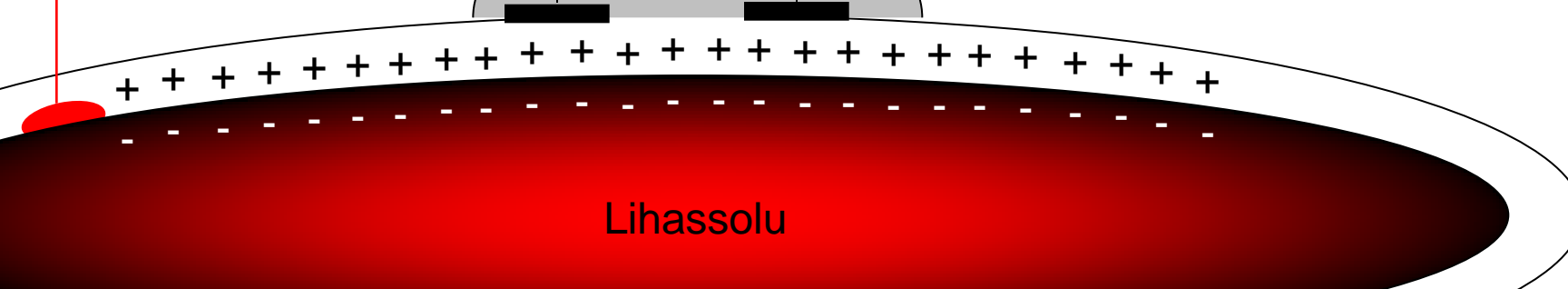
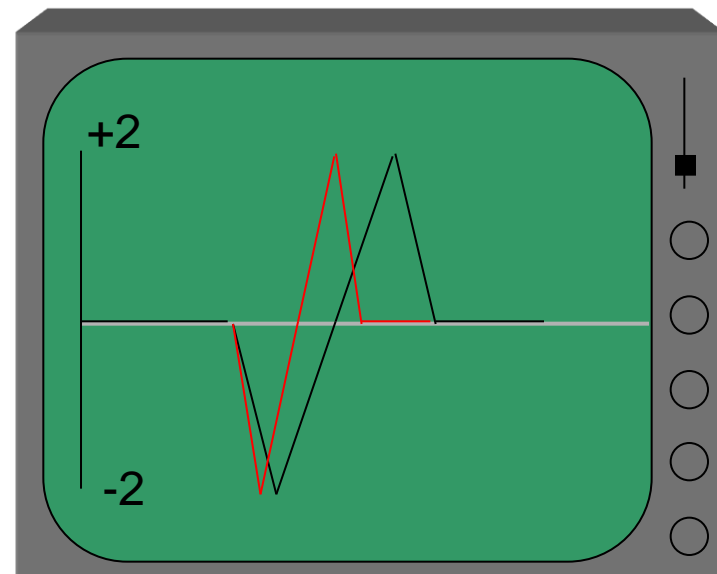
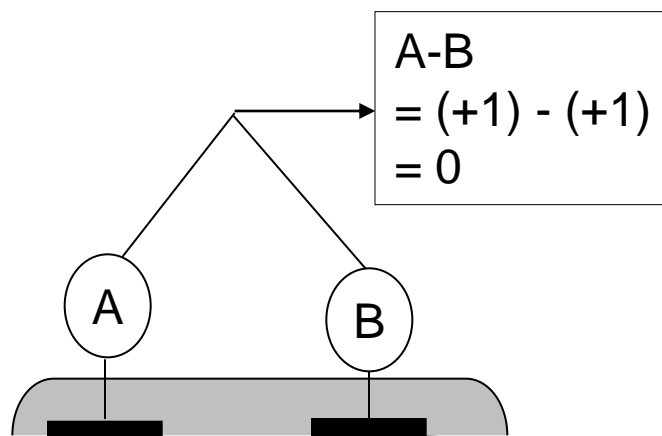
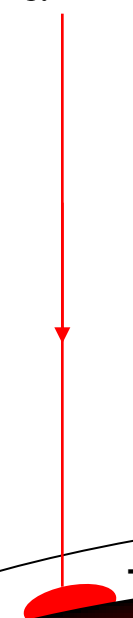
aktiopotentialiaali

EMG-signaali

Lihassolukalvon johtumisnopeus
määrää signaalin “terävyyden”
= taajuus

α -mn

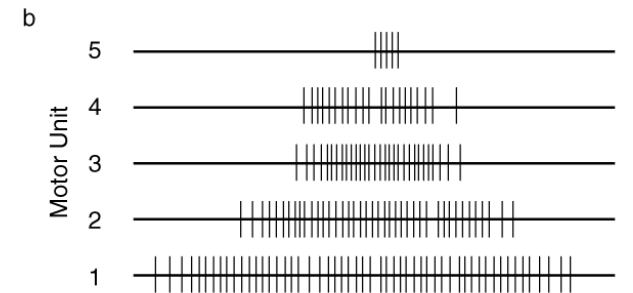
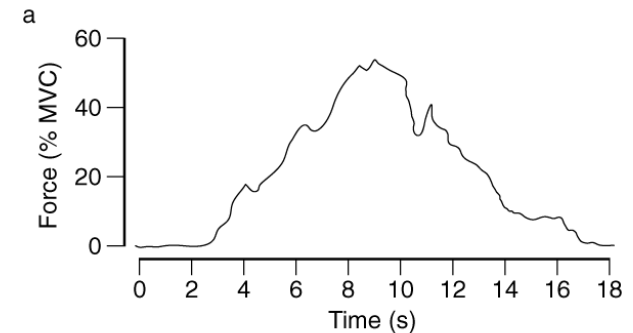
Motoristen yksiköitten rekrytointi ja syttymistiheys

A. Rekrytointi (recruitment)

- ensin pienet ja hitaat, sitten suuret ja nopeat (Henneman's size principle)
- poikkeuksina mahdollisesti eksentriset liikkeet ja erittäin nopeat liikkeet
- uusien motoristen yksiköiden avulla voiman nousu n. 60-80% tasolle, sitten syttymistiheyttä nostamalla
- hitailla soluilla alhaisempi amplitudi kuin nopeilla

B. Syttymistiheys (firing rate)

- hitailla soluilla alhaisempi maksimaalinen syttymistiheys

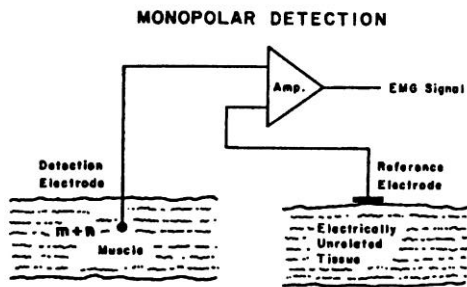
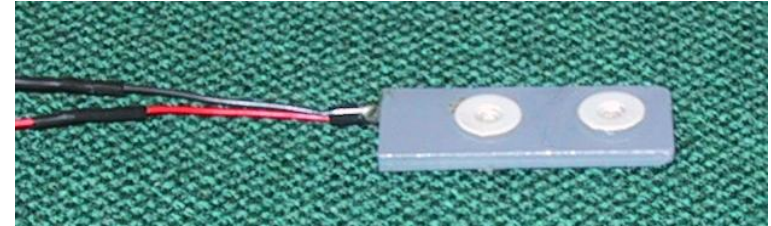

EMG:n mittaaminen

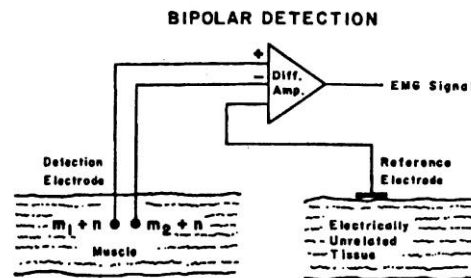
A. Elektrodityypit

Pintaelektrodit

- aktiopotentialien summaatio
- mono vs. bipolaarinen

$$G(m+n)$$

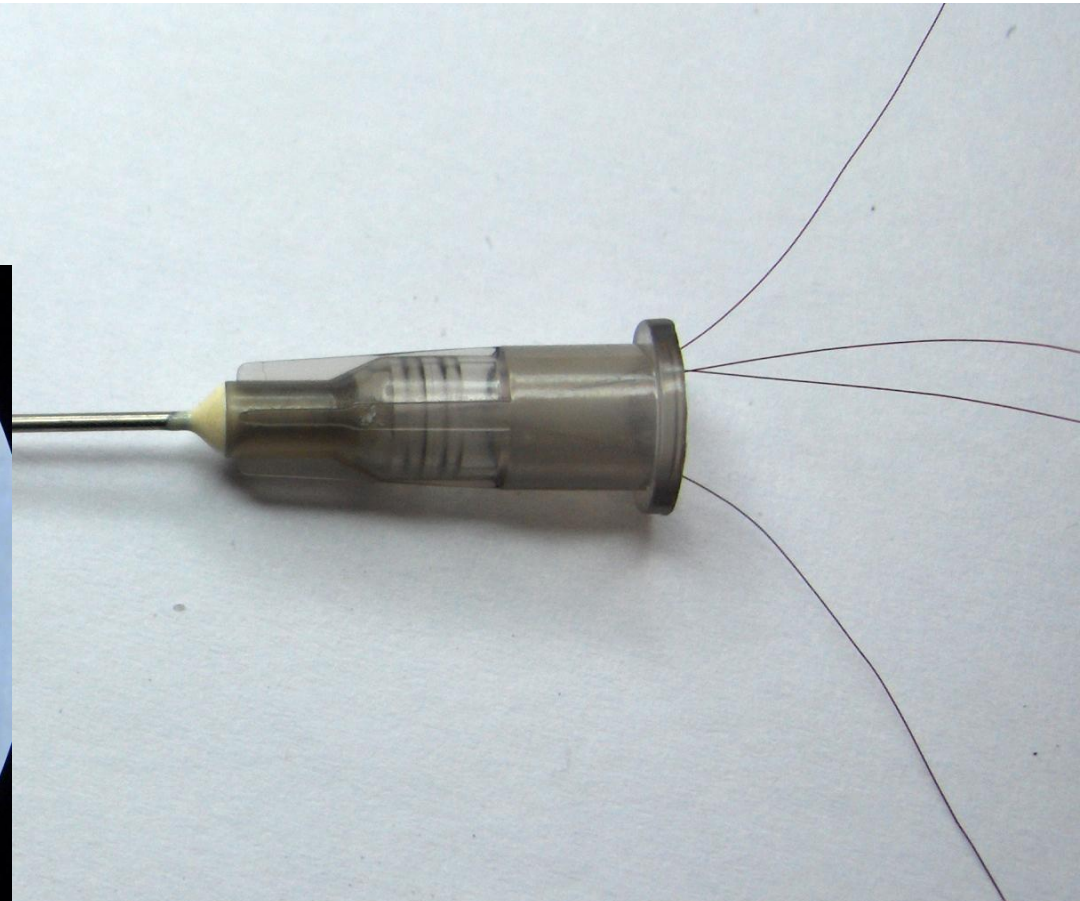
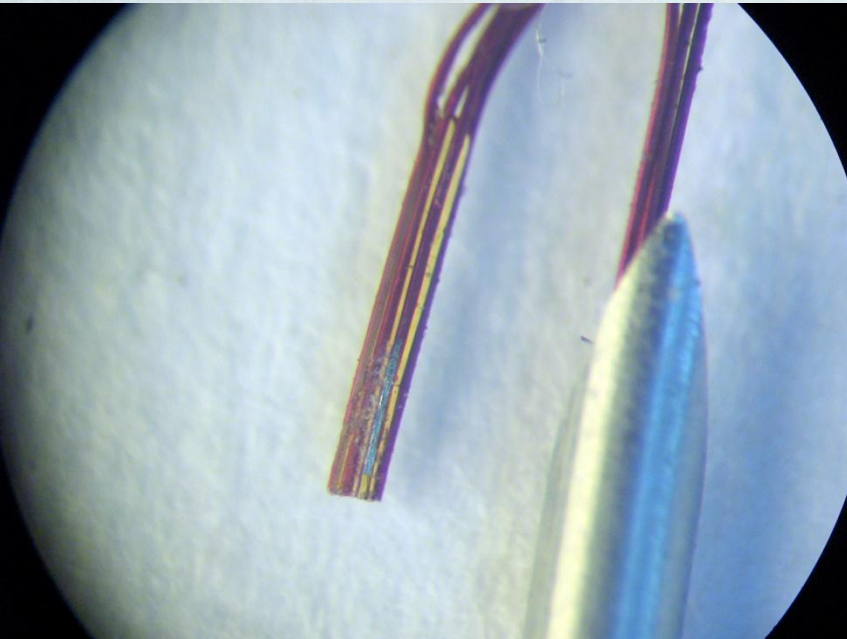

$$G((m_1+n)-(m_2+n)) = G(m_1-m_2)$$

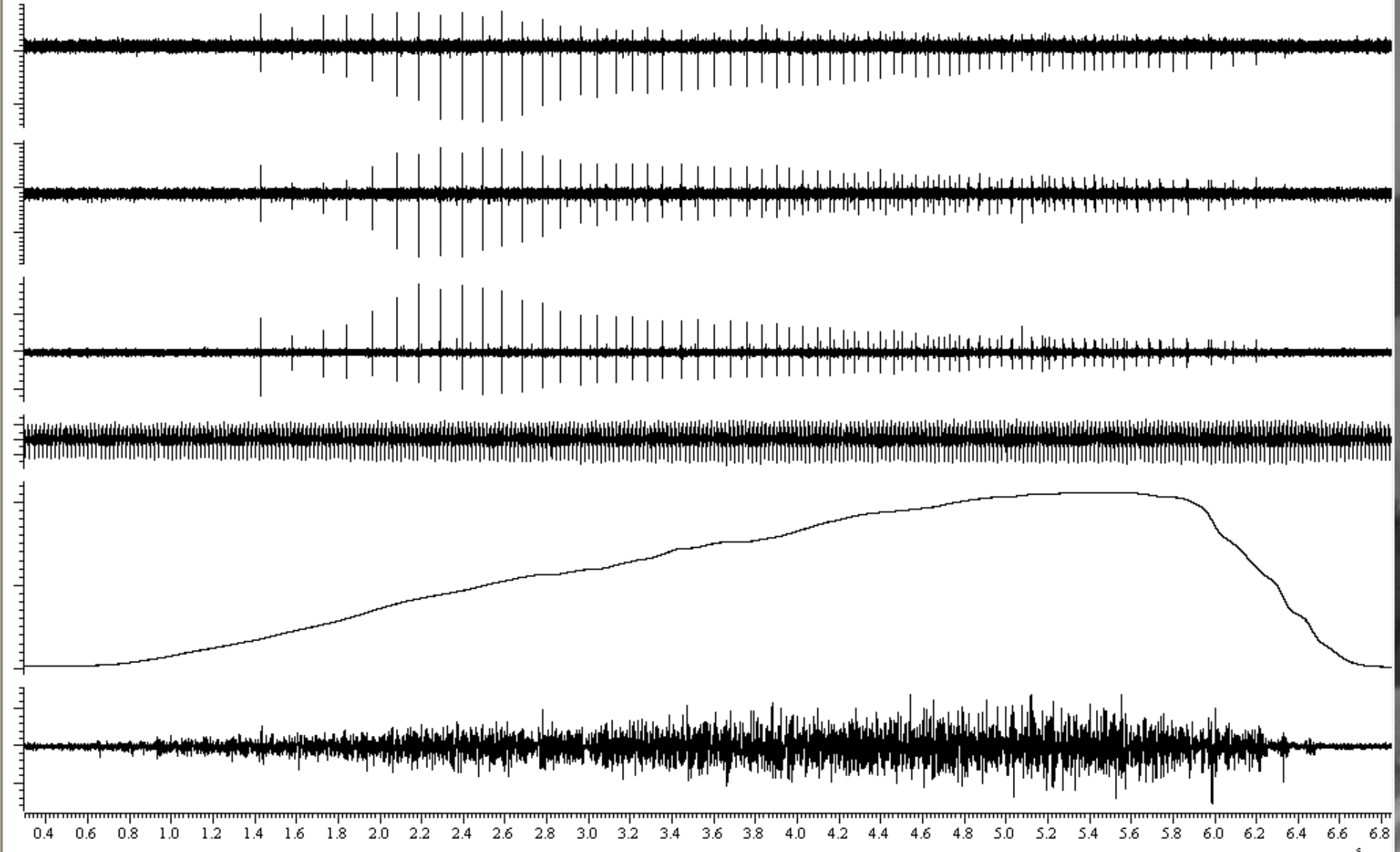

- elektrodinapojen etäisyys, suositus $\approx 2\text{cm}$
- sijoitus motorisen pisteen ja distaalisen jänteen ja lihaksen kiinnityskohdan puoliväliin (SENIAM)
- kiinnittämistoimenpiteet

-Neulaelektrodit

-Lankaelektrodit

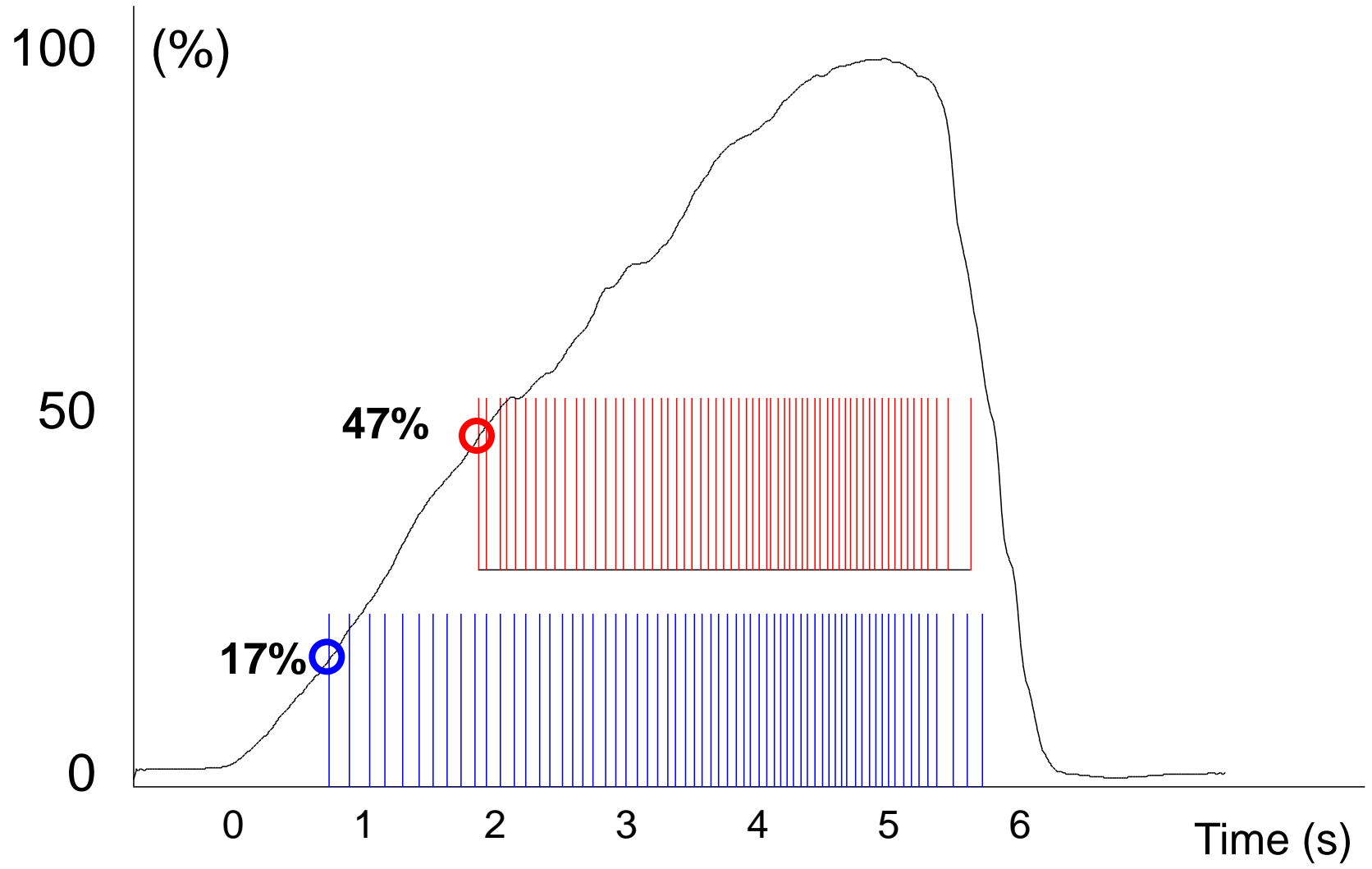
expo_d expo_i expo_r all2bin expoSEMG combof3 Save all2bin2

8380 1.8385555 1.9660 2.0815 2.15 2.1840 2.2910 2.3935 2 2.4910 25 2.5810 35 2.6790 '800 2.7805 565 2.86712.9615 2.962

Torque

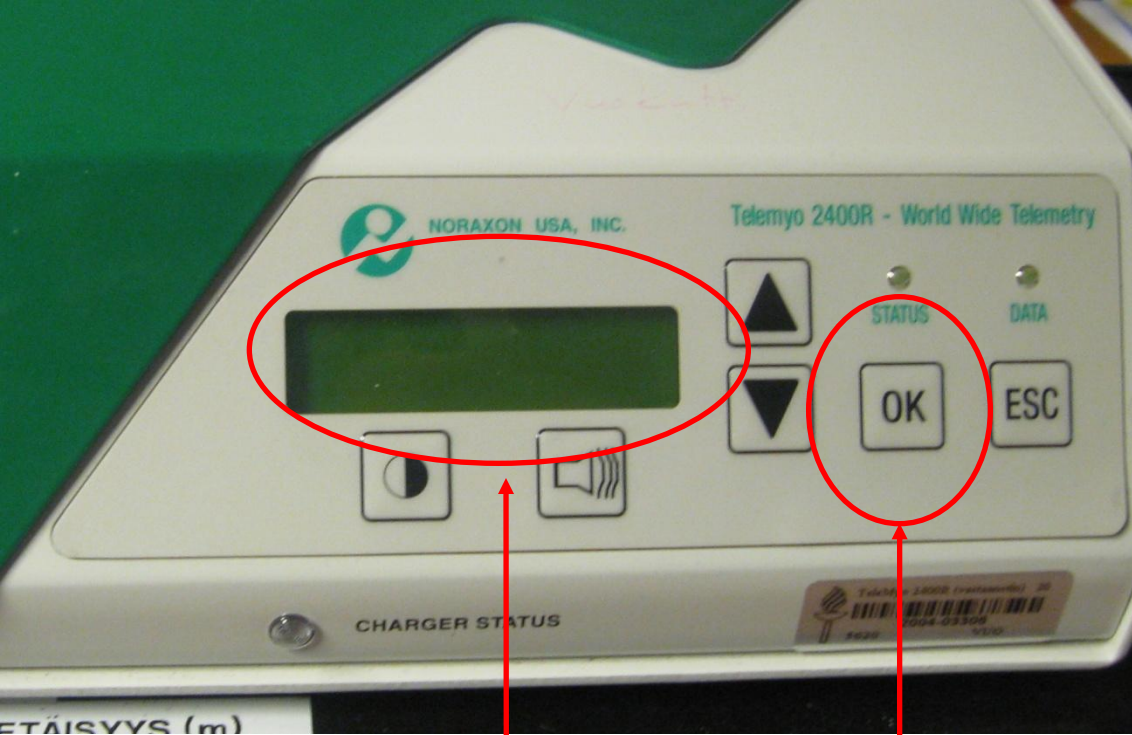

EMG vahvistimet

- rekisteröivät amplitudit pieniä ($\pm 5\text{mV}$)
- tuhatkertaiset vahvistukset
- kaistataajuudet (bandwidth) vaihtelevat (1 – 20000Hz)
riippuen tarkoituksesta
  - pintaelektrodeilla (1 – 500Hz)
  - yksittäiset motoriset yksiköt (100 – 20000Hz)
- telemetria vs. langalliset

EMG:n tallentaminen

- keräystaajuus (sampling frequency) vähintään kaksi kertaa oletettu korkein mitattava taajuus
- A/D muunnos
- vahvistusalue valitaan niin, että signaali on mahdollisimman suuri mutta ei leikkaa yli

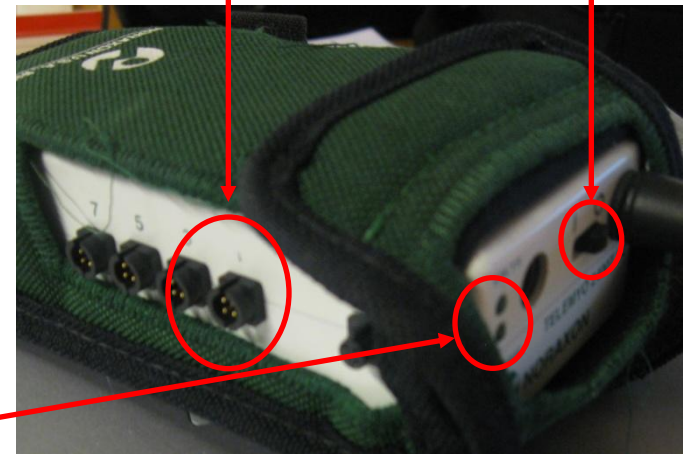
Noraxon EMG-järjestelmä

Asetukset: kaistanpäästön yläraja 500/1000Hz, kanavien vahvistukset, signaalin vahvuus, mittauksen aktiivisuus

Valintojen kuittaus

Status-led: nopea vilkkuminen = measurement active

Emg-kaapeliin liittimet   Virtakytkin

Mega Electronics

- ME6000

- ME4ISO

- Yhteys tietokoneelle

- Mahdollinen triggauksen käyttö

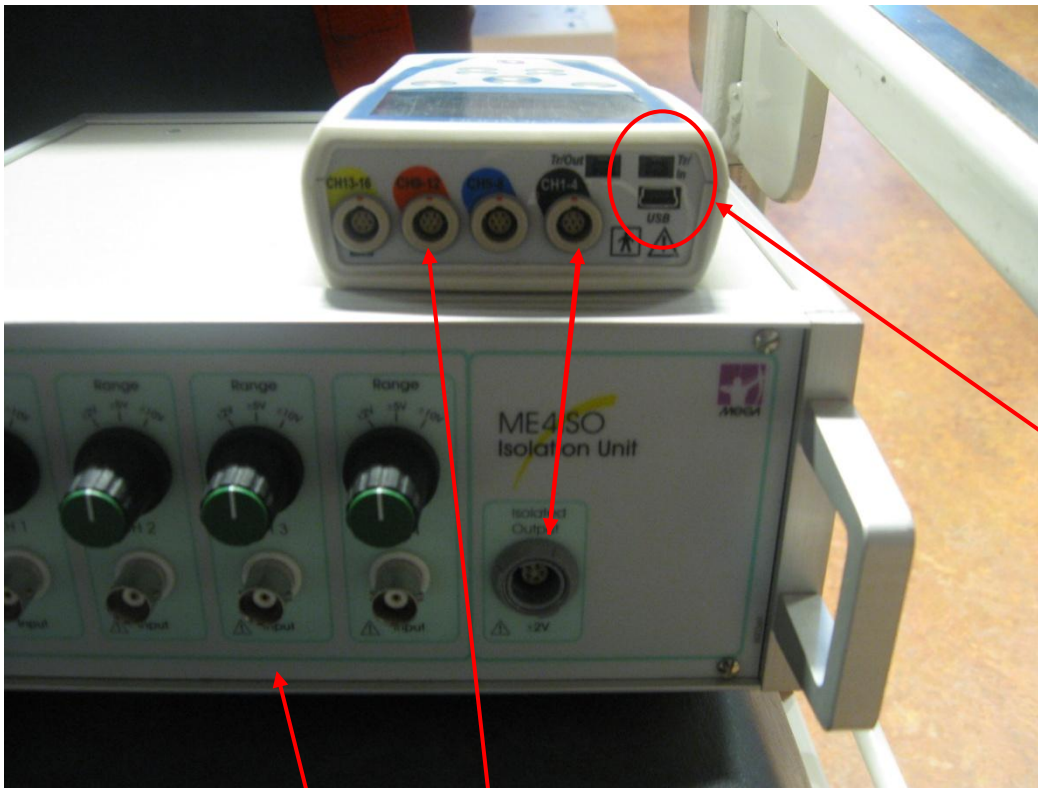
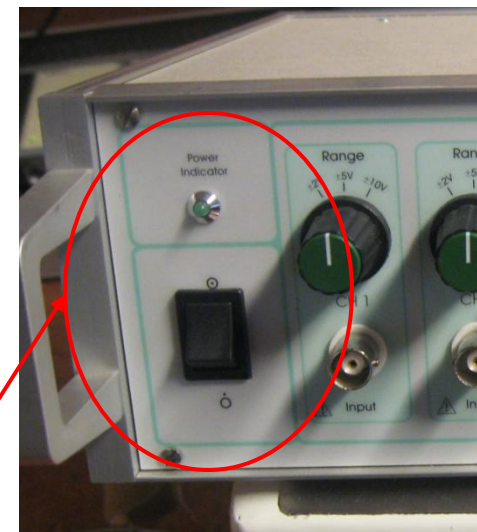
- EMG kaapelit

- Voima signaalit

- Kulmasignaalit

- yms. muut kuin EMG

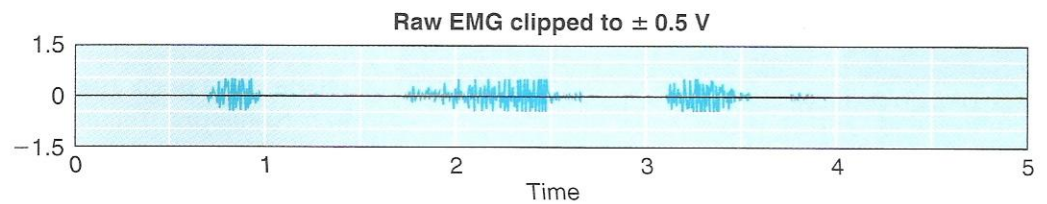
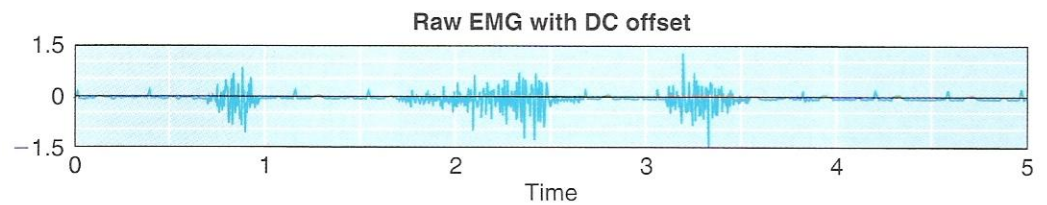
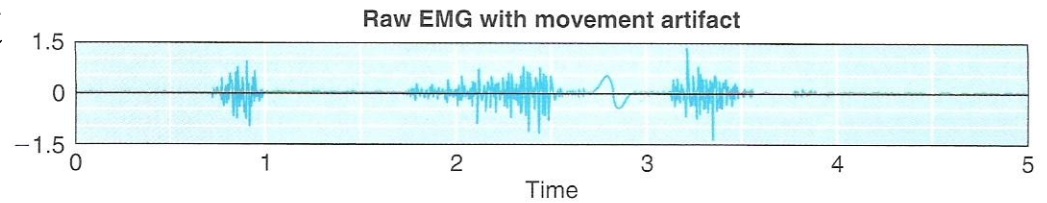
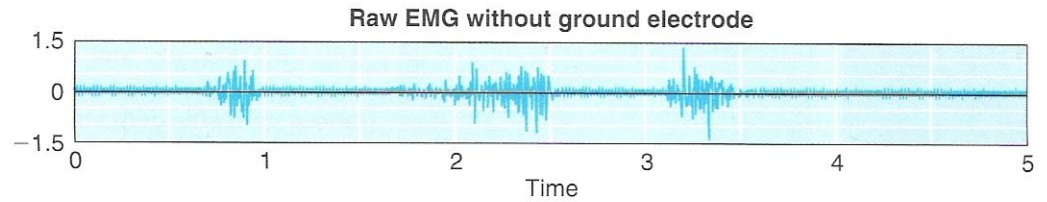
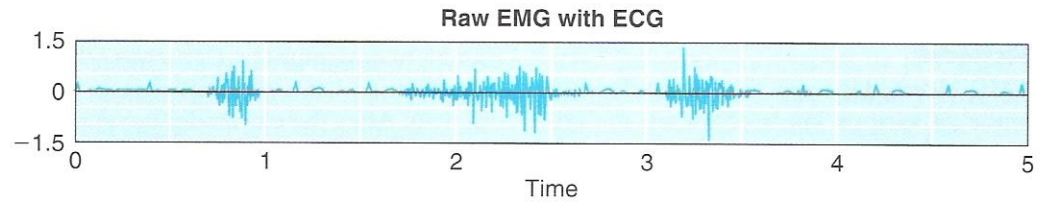
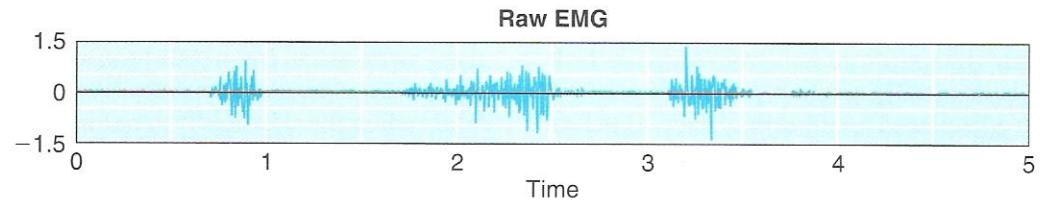
- Kytкин oltava yläasennossa, estää muuten signaalin kulun

EMG häiriöt

- EKG
- Maadoitus
- Liike
- Nollatason muutokset

EMG cross talk

- Muista lihaksista tulevaa aktiivisuutta
- Lankaelektrodeilla pieni crosstalk -> pieni mitattava pinta-ala
- Suuri rasvakerros voi kasvattaa crosstalkia
- Voidaan havainnoida visuaalisesti stimuloimalla
- Cross-correlation tekniikka (esim. Matlab)
= kahden signaalin toisiinsa liittyminen tietyllä aikajaksolla

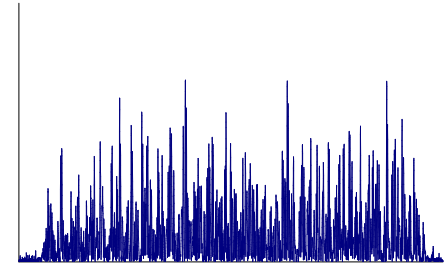
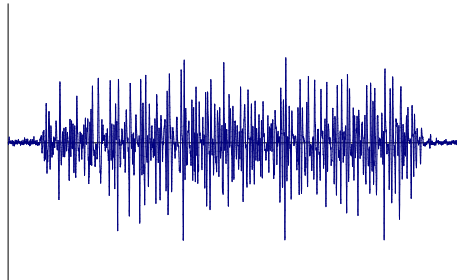
EMG:n jatkokäsittely

A. Suodattaminen

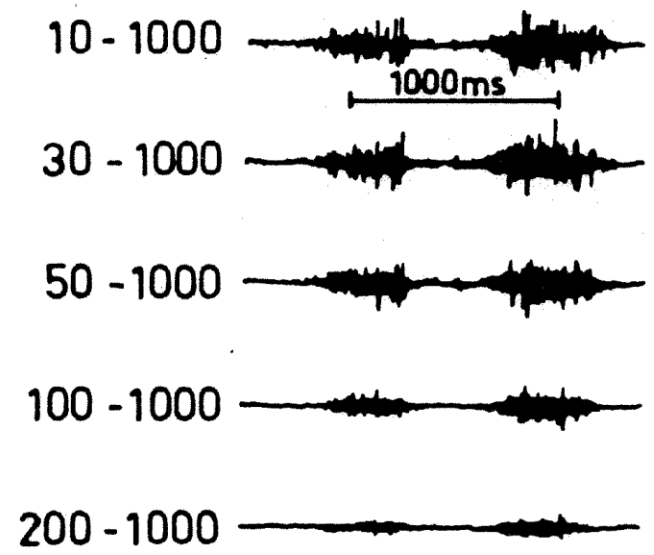
- ylipäästösuodatin (high pass filter), suodatetaan pois esim. kaikki $< 20\text{Hz}$
- alipäästösuodatin (lo pass filter), suodatetaan pois esim. kaikki $> 10\text{kHz}$
- kaistanpäästösuodatin (band pass filter), jätetään suodattamatta esim. $20\text{--}10000\text{Hz}$

B. Tasasuuntaus, integrointi ja aEMG

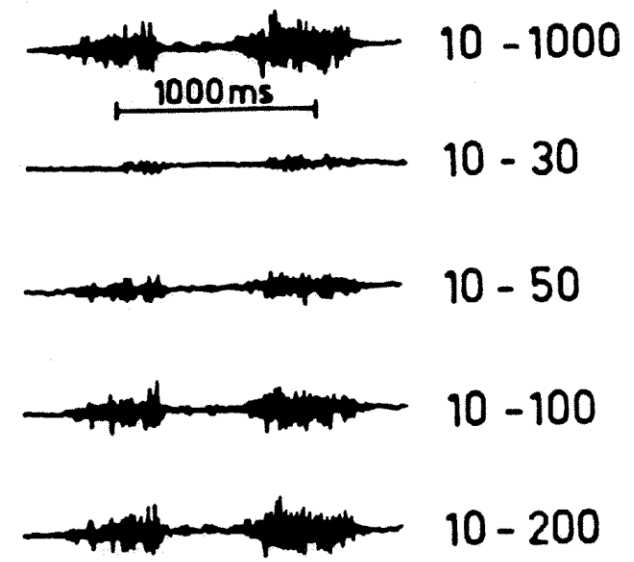
- tasasuuntauksessa raaka EMG signaalin negatiiviset piikit käännetään positiivisiksi (puoliaallon tai kokoaallon tasasuuntaus)

A. RAAKA EMG

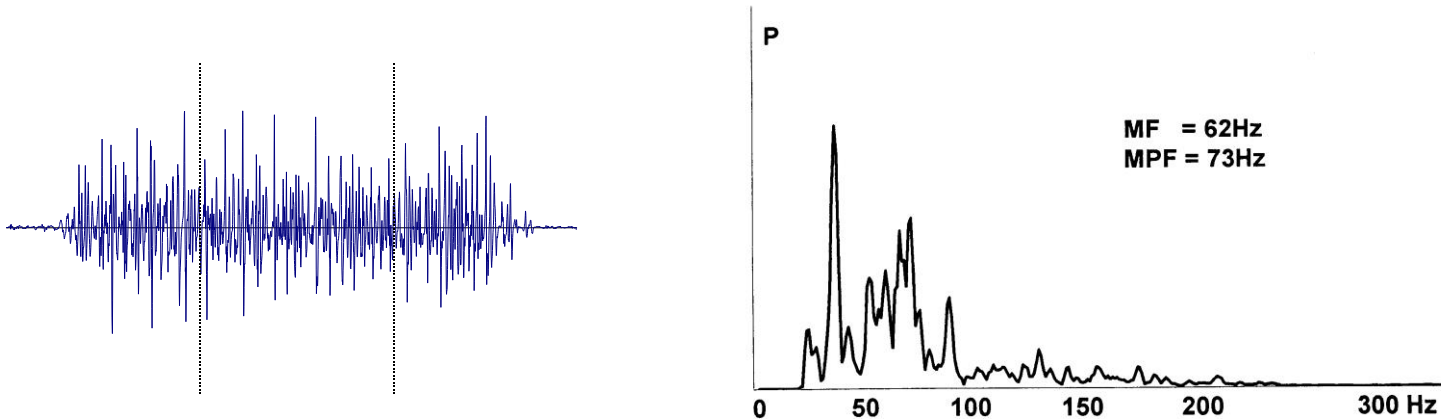
B. RAAKA EMG

- integroinnissa (IEMG) lasketaan pinta-ala tasasuunnatusta EMG:stä [mVs]
- aEMG tarkoittaa tasasuunnatun EMG:n keskimääräistä amplitudia, joka vastaa integraaliarvoa jaettuna ajalla [mV]

C. EMG teho-tiheys spektri

- signaalissa tapahtuvat muutokset ajan suhteen
- FFT (Fast Fourier Transformation) muunnoksen avulla signaali muutetaan muotoon, josta on mahdollista tarkastella signaalin vahvuutta eri taajuualueilla

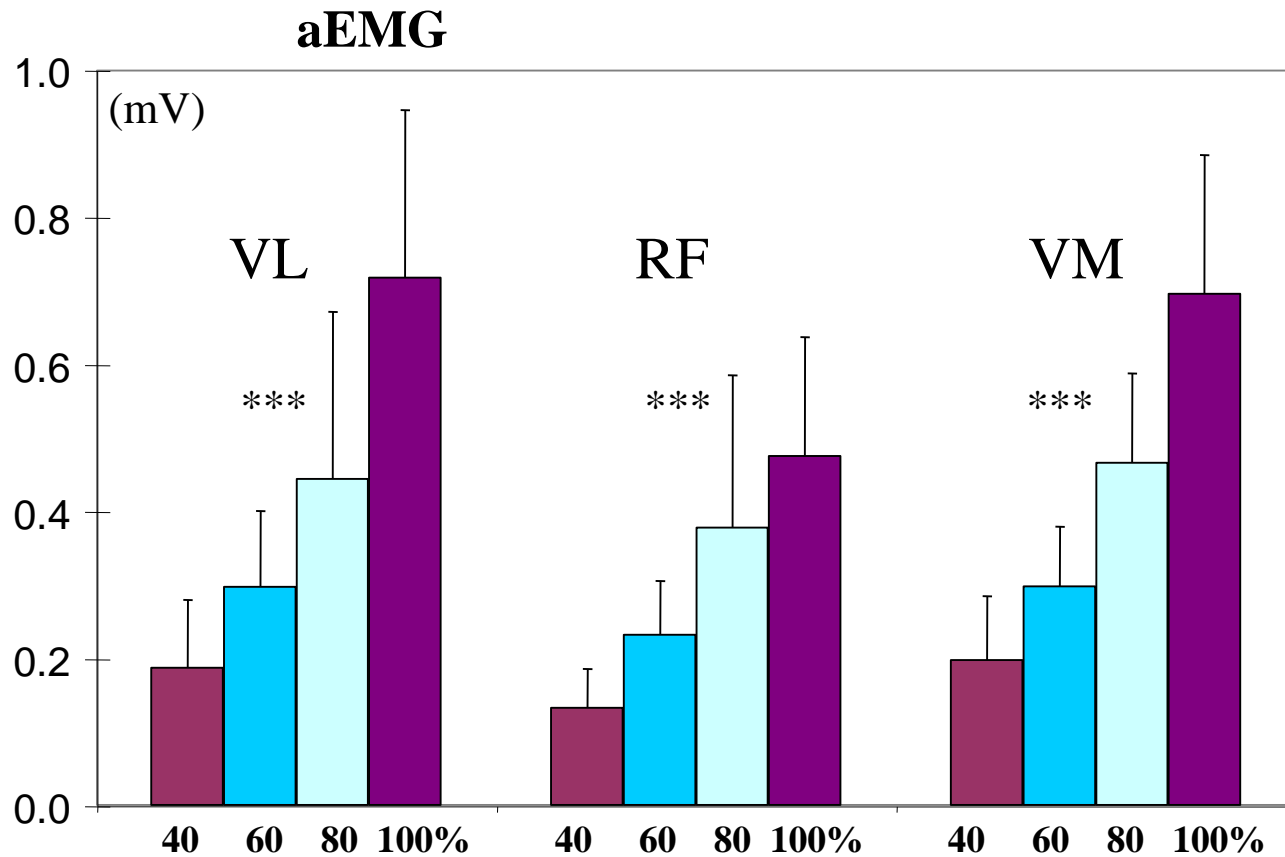
- Median Frequency (MF) jakaa tehoalueen kahteen yhtä suureen osaan
- Mean Power Frequency (MPF) kuvaa keskimääräistä taajuutta
- EMG teho-tiheysspektri siirtyy alhaisemmille taajuuksille väsymyksen myötä
- yhteydessä johtumisnopeuteen solukalvolla
- Motoristen yksiköitten rekrytointi vaikuttaa mutta ei syttymistiheys

www.seniam.org

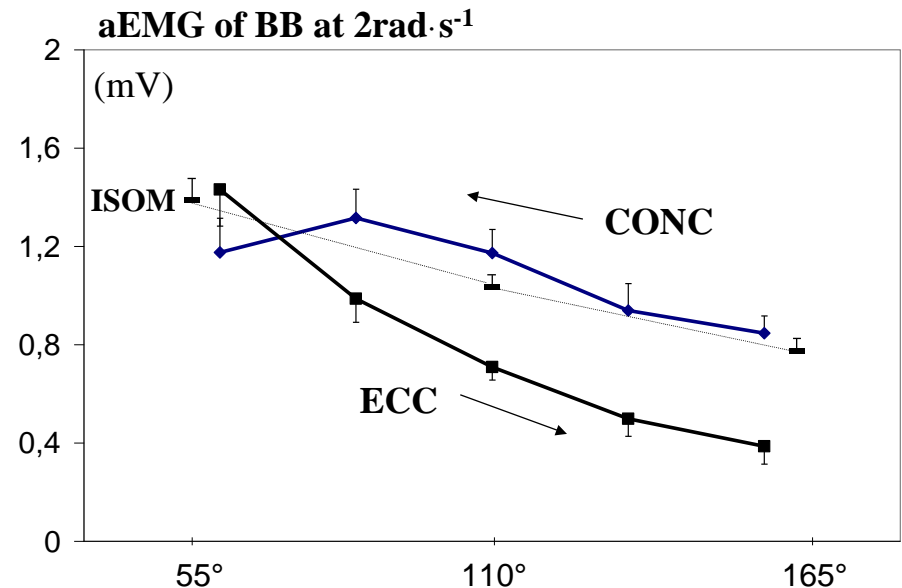
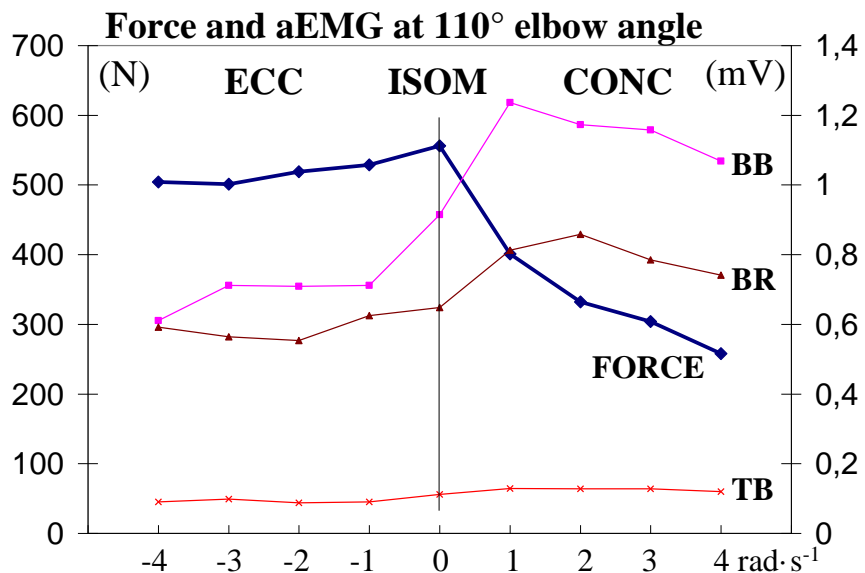
EMG/voima suhde

- isometrisessä lihastyössä ei-lineaarinen kasvu

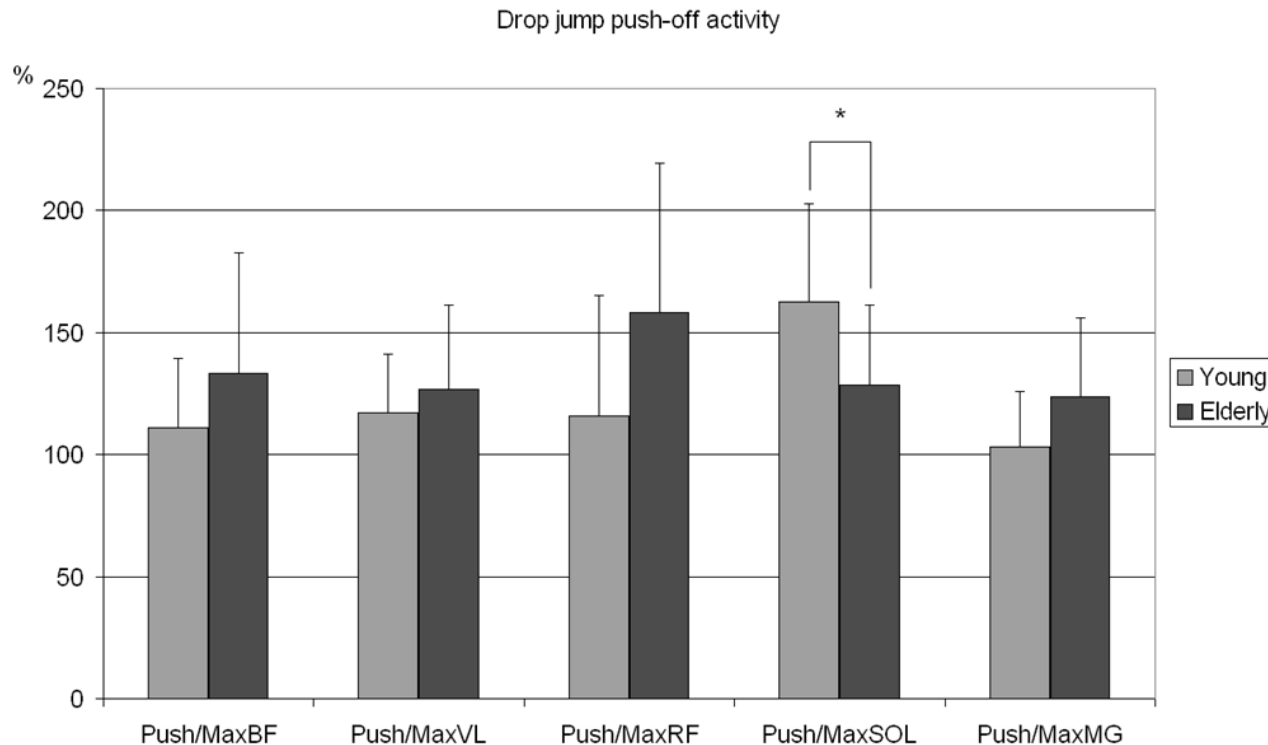

- submaksimaalisessa väsytyksessä EMG kasvaa
- maksimaalisessa väsytyksessä EMG laskee
- konsentrisen EMG > eksentrisen EMG submaksimaalisessa suorituksessa
- maksimisuorituksessa yhtä suurta EMG:tä mutta eksentrisessä voi pudota liikkeen aikana (vrt. voima)

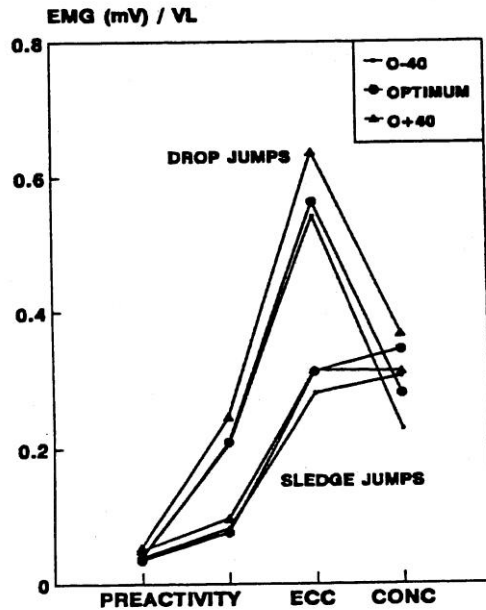
EMG/EMG-suhde tai maksimi EMG

- Submax suorituksissa prosentuaalinen osuus -> suhteutetaan maksimi EMG arvoon
- Suhteuttaminen max M-aaltoon
- Voimantuoton arviointi, eri suoritusvaiheet
- U

- Venymis-lyhenemis sykli
  - esiaktiivisuus ennen eksentristä vaihetta lisää lihaksen jäykkyysominaisuuksia
  - riippuu suorituksesta ja lihaksesta onko eksentrisen EMG suurempaa kuin konsentrisen

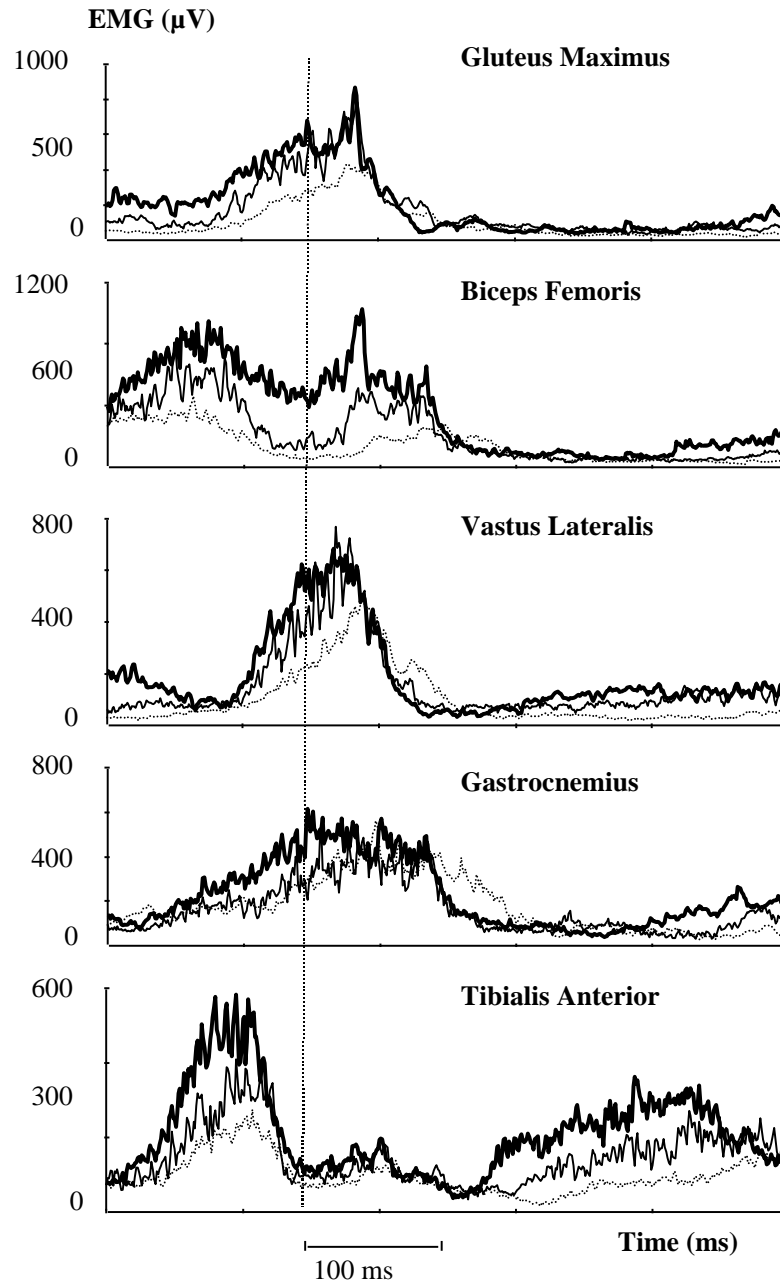
pudotushyppy vs. kelkkahyppy

(Kyröläinen 1995)

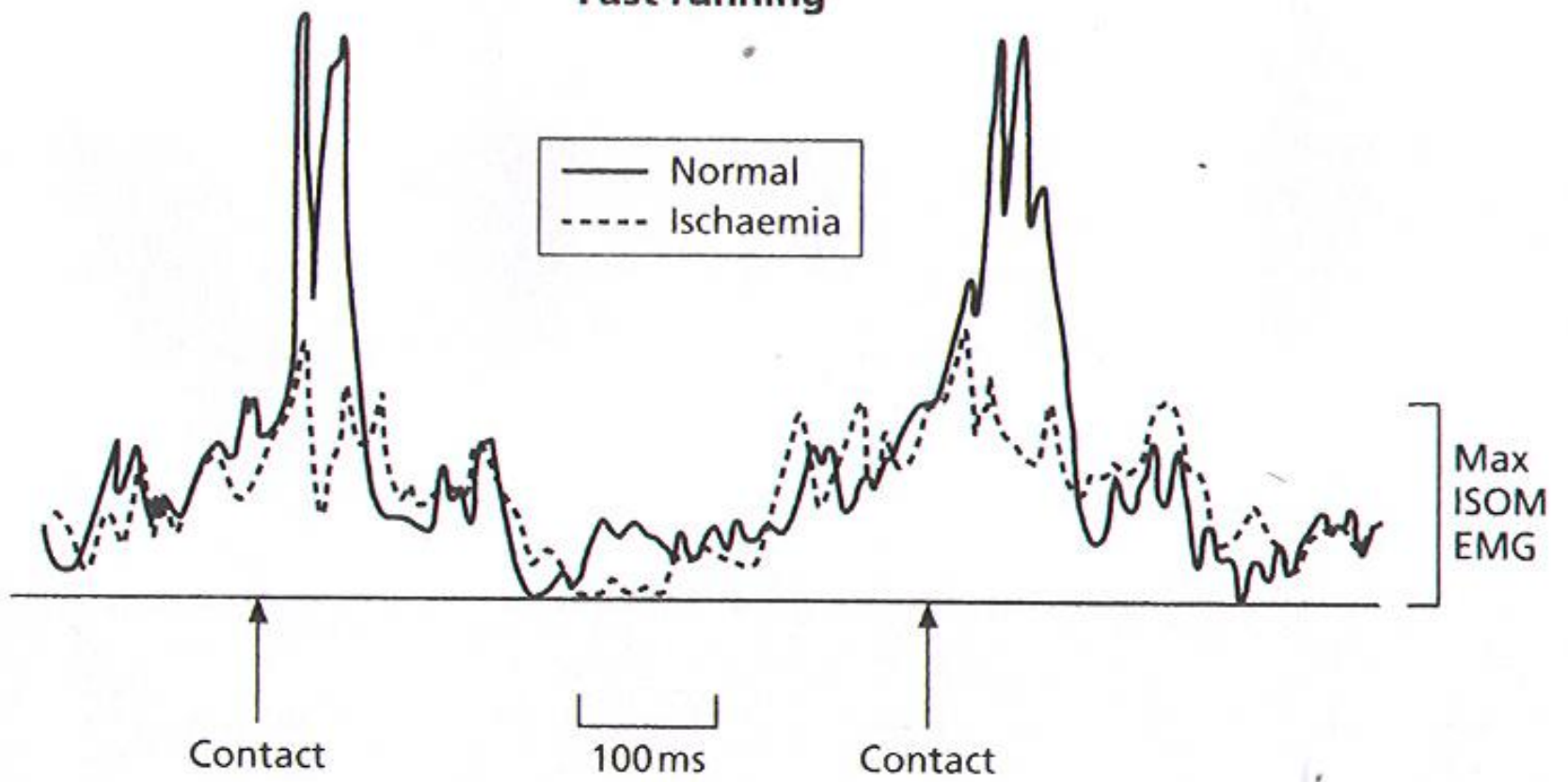
Lihasten EMG aktiivisuus eri juoksunopeuksilla

- Maksimi
- 6 m/s
- 3,2 m/s

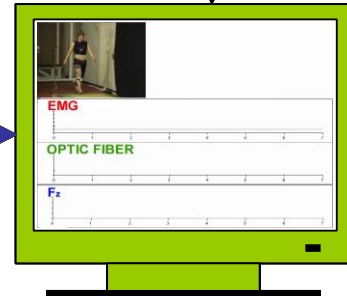
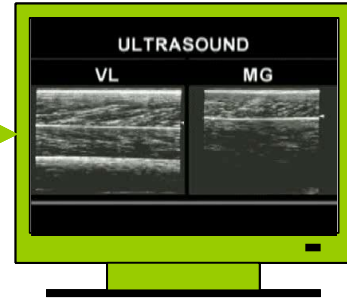
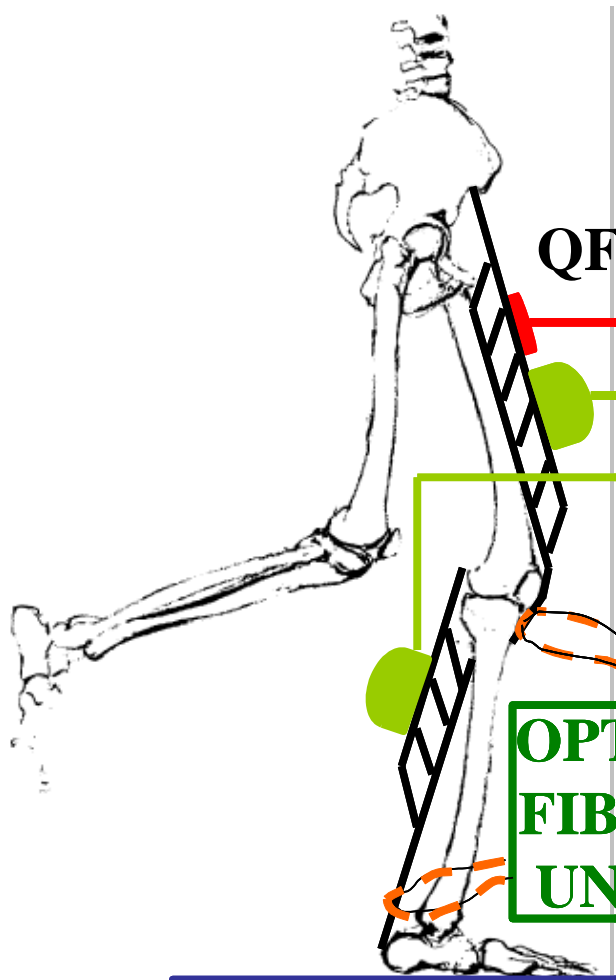

(Kyröläinen et al. 1995)

Fast running

ULTRASOUND (100 Hz)

KINEMATIC DATA (200 Hz)

KINETIC DATA & EMG (1000 Hz)

FORCE PLATE